

Universitat de Lleida

PREMIS A TREBALLS DE RECERCA DE LA UdL
per a l'estudiantat de batxillerat i cicles formatius de grau superior

**La literatura de Maria Teresa Vernet: prefiguració del
model de dona moderna a la Catalunya republicana
(1926-1935)**

Etna Miró Escobar

Tutor/a: Irene Nòria Jové

Centre: Col·legi Episcopal (Lleida)

Data: 2019

Etiqueta

Títol:

La literatura de Maria Teresa Vernet: prefiguració del model de dona moderna
a la Catalunya republicana (1926-1935)

Àrea a la qual es presenta:

ESTUDIS DE GÈNERE

TREBALL DE RECERCA

LA LITERATURA DE MARIA TERESA VERNET: PREFIGURACIÓ DEL MODEL DE DONA MODERNA A LA CATALUNYA REPUBLICANA (1926-1935)

Per a Maria Teresa Vernet i Real, i totes les altres escriptores que prefiguraren, a través dels seus personatges, el model de dona independent.

Havent pogut triar, a la vida, planes avingudes, varen enfilear aquest costerut viarany. No hi ha, en les paraules, gràcies suficients per a expressar allò que els hi devem.

«(...) apreciava el treball constant, l'ordre i la vida discreta. Va esdevenir l'autora més popular abans de l'entrada de Mercè Rodoreda i la seva literatura fou elogiada pel públic i per la crítica, ja fos per la modernitat dels temes o l'estil acurat de llengua, com pel tractament del gènere novel·lístic o l'aprofundiment en la psicologia dels personatges. D'altra banda, Vernet va destacar per contribuir a la normalització de la literatura catalana i la defensa del paper que hi havia de jugar la dona.»

Anna Vila i Badia (Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 2015)

AGRAÏMENTS

A totes les mestres i els mestres, de col·legi i de vida, que he tingut el plaer d'escoltar i han fet de mi i una lletraferida irremeiable.

ABSTRACT

In the 30's, in the Republican Catalonia before the Civil War, a literature of genre was developed. Through its characters, it aimed to encourage the independence and self-awareness of women. The most popular writer of that kind of novels was Maria Teresa Vernet. The hypothesis drawn by this research project is that Vernet, through her characters, would have prefigured the model of modern woman that perfectly joins the concern for emancipation of our nowadays woman. This hypothesis has been verified, firstly, by an exhaustive analysis of the evolution of the characters of Vernet all along her work. Secondly, this process has been contextualized in the historical frame of those years. Finally, it must be pointed out the insertion of this hypothesis in the other academic works done so far about Vernet. To end up with, the results obtained allow to conclude that, following the steps of *Solitud*, by Caterina Albert, the literature of Maria Teresa Vernet became a new step in the Catalan literature of genre.

ÍNDEX

	pàg.
PRÒLEG	13
1.- INTRODUCCIÓ	15
1.1.- LA CATALUNYA SOCIAL I POLÍTICA DE MARIA TERESA VERNET. CONTEXT HISTÒRIC	15
1.2.- CONTEXT CULTURAL: EL NOUCENTISME	21
1.2.1.- La dona noucentista	22
1.3.- UN PUNT DE REFERÈNCIA DE LA NOVEL·LA CATALANA DE GÈNERE: LA MILA DE CATERINA ALBERT	24
1.4.- LA NOVEL·LA CATALANA DE PREGUERRA	26
1.4.1.- Antecedents	26
1.4.2.- Desenvolupament	28
1.4.3.- Les novel·listes catalanes de preguerra	31
1.5. HIPÒTESI	33
LA LITERATURA DE MARIA TERESA VERNET, PREFIGURACIÓ DEL MODEL DE DONA MODERNA A LA CATALUNYA REPUBLICANA (1926-1935)	35
2.- MARIA TERESA VERNET I REAL, APUNT BIOGRÀFIC	37
3.- OBRA ESCRITA I PUBLICADA PER MARIA TERESA VERNET	43
4.- VERNET SOBRE VERNET. <i>Estampes de París</i> (1937)	45
5.- ELS PERSONATGES DE VERNET	49
5.1.- MARIA DOLORS, DE <i>MARIA DOLORS</i> (1926) Maria Dolors, inici de les dones de Vernet	49
5.2.- REMEI, D' <i>AMOR SILENCIOSA</i> (1927) Remei, el silenci que acaba matant	49
5.3.- EULÀLIA, D' <i>EULÀLIA</i> (1928) Eulàlia, la noia entremig de dos mons	55
5.4.- CECÍLIA, D' <i>EL CAMÍ REPRÈS</i> (1930) Cecília, l'àrdua ruta cap a la unió del cos i l'ànima	61
5.5.- ISABEL, D' <i>EL PERILL</i> (1930) Isabel, l'elecció que trenca el motlle	69
5.6.- MARCEL·LINA, DE <i>PRESÓ OBERTA</i> (1931) Marcel·lina, la presó sempre roman tancada	73
5.7.- AGNÈS, DE <i>FINAL I PRELUDI</i> (1933) Agnès, la dona prescindible.....	81
5.8.- ISABEL I MARINA, DE <i>LES ALGUES ROGES</i> (1934) Isabel, la mentora, i Marina, l'aprenenta	88

	pàg.
5.9.- ELISENDA, D' <i>ELISENDA</i> (1935)	
Elisenda, el personatge més evolucionat de Vernet	100
5.10.- EVOLUCIÓ DE LA FIGURA FEMENINA A LA LITERATURA DE VERNET	105
6.- ENTREVISTA A MARÍA CAMPILLO: «LA LLICÓ MÉS MODERNA DE VERNET ÉS DIR QUE LES DONES PODEN VIURE SOLES SI HO VOLEN»	113
7.- RESULTATS I CONCLUSIONS: LA LITERATURA DE MARIA TERESA VERNET, ESGLAÓ DE LA LITERATURA DE GÈNERE CATALANA	119
8.- REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I WEGRÀFIQUES	123
9.- ANNEXOS	129
9.1.- MARIA TERESA VERNET I EL SEU TEMPS, APUNTS DE CRONOLOGIA COMPARADA	129
9.1.1.- Vernet abans de la novel·lista Vernet. Infantesa i adolescència (1907-1924)	129
9.1.2.- Vernet i el seu temps, les seves novel·les (1925-1935)	138
9.2.- VERNET FORA DEL SEU TEMPS (1936-1974)	146
9.3.- VERNET DESPRÉS DE VERNET (1974-2018)	148
9.4.- FOTOGRAFIES D'EDICIONS ORIGINALS	150
9.5.- ENTREVISTA DE RODOREDA A VERNET (16 DE DESEMBRE DE 1933) PARLANT AMB MARIA TERESA VERNET	152
9.6. RECORD DE VERNET A L'URBANISME BARCELONÍ: EL JARDÍ DE MARIA TERESA VERNET	157
9.7.- MARIA TERESA VERNET I ELS JOCS FLORALS. VISITA A L'ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA (CASA DE L'ARDIACA)	159
9.7.1.- Jocs Florals de 1924...	160
9.7.2.- Jocs Florals de 1926	164
9.8.- «MARIA TERESA VERNET I REAL, COMPROMÍS DE GÈNERE I MODERNITAT» EXPOSICIÓ «CONTRA LA DESMEMÒRIA» DE L'ICD (18.07.2016-29.07.2016)	166
9.9.- MARIA TERESA VERNET A LA PREMSA DEL SEU TEMPS	169
10.- LLISTAT D'ABREVIACIONS	175

PRÒLEG

De la col·lecció del diari *ARA*, *Les algues roges* era el número 13. Quan el vaig llegir per primer cop, intrigada per un títol de literatura del nostre país del que mai havia sentit parlar, vaig descobrir que aquest número de la mala sort potser sí que s'adeia amb l'autora, una completa desconeguda, llavors, per a mi, jo que sempre he volgut saber dels escriptors catalans i, en particular, conèixer les obres i les vides de les escriptores. Tanmateix, una sola cerca a Internet del seu nom va ser tot el que vaig necessitar per a començar a saber d'ella, bé que de manera que em va resultar ben insuficient perquè la pàgina de Viquipèdia que n'informava limitava el seu abast a les dades més bàsiques (Viquipèdia, 2017) i obria més que tancava l'interrogant al respecte del seu silenci literari després de la guerra. Se'm plantejava, doncs —així ho veia en aquell instant—, un petit misteri de les nostres lletres, al qual podia, si més no, apropar-me a través del meu treball de recerca.

Ben aviat, però, tan bon punt em vaig endinsar en la lectura de les novel·les de Vernet i vaig conèixer allò que s'havia publicat sobre ella (Campillo, 1985, 1998; Real, 1998, 2005, 2006, 2007), se'm van fer paleses dues realitats. En primer lloc, que la pregunta de per què Maria Teresa Vernet havia deixat d'escriure després de la Guerra Civil no tenia, en la mateixa mesura que era òbvia la resposta —ella escrivia, per a un públic femení, que va desaparèixer amb la derrota de la Catalunya republicana— un autèntic interès investigador. I, alhora, que el veritable profit que podia fer el meu treball era posar de relleu i circumstanciar, amb l'ajut dels treballs ja referenciats, el nou model de dona —moderna i, tal vegada, amb més punts de contacte amb les dones d'avui del que el pas dels anys vol donar a entendre—, que Vernet va anar prefigurant progressivament mitjançant els seus personatges.

Crec sincerament que el treball que segueix ha aconseguit raonablement aquest objectiu en tant que demostra, de manera fefaent, no tan sols que l'evolució necessària de la dona va constituir l'alfa i l'omega de l'obra i els afanys de Vernet, ans també que aquesta escriptora, que bé podríem qualificar de particularment maleïda pel destí, que li va privar de la matèria primera que motivava i informava el seu quefer, entrellucava cada nou títol com una oportunitat de fer camí en la

formació de la dona com un ésser independent, capaç de prendre les seves pròpies decisions i gestionar sobiranament la seva pròpia vida.

Som éssers destinats a desaparèixer i sempre he pensat que la literatura era, per sobre de tot, una eina que ens oferia l'eternitat, un mitjà d'eludir la mort total i silenciosa, la dissolució d'allò que hem sigut i hem fet en el no res, un fil privilegiat que ens lligava, mes enllà de la vida quotidiana, a l'epopeia històrica-universal que recorre la nostra espècie. Aquesta convicció —*demodée*, si voleu, mes tan necessària per a seguir caminant—; aquest pensament, que molts poden qualificar d'il·lús, ha motivat el present treball de recerca sobre Maria Teresa Vernet i les seves protagonistes, tot esperant que sabrem entendre com a propi el que aquelles noies que es passegen per les pàgines de les novel·les de Vernet ens expliquen, amb llur veu dels passats anys 30, amb l'esper que sabrem fer nostre allò que les empenyia a ser dones modernes, a comportar-se de manera diferent a la major part de les altres dones i a apuntar amb l'índex allò i aquells que els hi ho impediën.

Han passat moltes coses des que, de bell antuvi, obrí aquell llibre número 13 d'una escriptora que no coneixia encara i vaig quedar sorpresa, des del primer paràgraf, per la màgia lírica i la destil·lada riquesa d'expressió de la nostra llengua que oferia, però també per la gosadia, pel seu temps, de la seva temàtica i el fort compromís amb la vida real de les dones que comunicava. Aconseguir que, d'una o una altra manera, es torni a parlar de Maria Teresa Vernet i, sobretot, d'allò que més li preocupava i que senyorejà totes les seves obres —propiciar un esdevenidor més lliure de la dona del nostre país— farà bo l'esforç desenvolupat.

1. INTRODUCCIÓ

1. 1. CONTEXT HISTÒRIC:

LA CATALUNYA SOCIAL I POLÍTICA DE MARIA TERESA VERNET

La infantesa, l'adolescència i la joventut de Maria Teresa Vernet es desenvoluparen en un context històric molt convuls per a Catalunya, Espanya i el conjunt d'Europa i el món avançat.

Neix el 1907 i, quan és una nena, encara és viu l'eco del baluern d'atenció que, per a la societat catalana de l'època, representà l'esclat social de la Setmana Tràgica, a Barcelona (1909), i de la seva posterior repressió per part d'un estat monàrquic prou endarrerit com per a posar a la proa de la seva política social l'aixafament *manu militari*, sense distincions, de la totalitat del pujant moviment obrer, en lloc de cercar l'entesa amb ell o, almenys, amb la part d'ell susceptible de ser integrada en el marc d'un règim democràtic, tal com varen intentar fer les potències europees de llavors.

Més tard, el nostre país es veurà inserit en una dinàmica, cada vegada més agitada, ritmada per enfrontaments de signes polítics i socials inconciliables, que, després de la seva adaptació a les condicions internacionals imposades per la Primera Guerra Mundial, acabarà abocant-lo, a través d'esdeveniments com ara la vaga general revolucionària d'agost de 1917, que sentenciarà el futur del règim borbònic en mostrar la seva impotència per a integrar els nous vectors socials emergents;¹ el pistolisme, que protagonitzarà l'escena barcelonina entre 1919-1923;² la implantació de la dictadura de Primo de Rivera aquest mateix darrer any,

¹ La vaga general revolucionària de 1917 fou provocada, a l'ensem, per la crisi política de l'Estat espanyol —l'Assemblea de Parlamentaris s'havia reunit dues vegades, al mes de juliol d'aquell any, a Barcelona, i havia exigit una reforma estructural del règim amb el suport de 78 parlamentaris catalans, però també d'altres 22 de la resta d'Espanya (Mestre i Campi, 1998, pàg. 70)— i la forta inflació que havia perjudicat a les masses treballadores tot i els lleonins guanys que estaven obtenint els empresaris exportadors durant la Primera Guerra Mundial. Convocada finalment, a escala d'Espanya —malgrat el pacte d'Aliança Revolucionària (AR) amb la Confederación Nacional del Trabajo (CNT)—, només per la Unión General de Trabajadores (UGT) i el Partido Socialista Español (PSOE), el 12 d'agost de 1917 —encara que, a Catalunya, la CNT prengué el protagonisme de la mobilització, que es perllongà més enllà que a la resta de l'estat—, tingué també el suport polític dels partits republicans i fou durament reprimida, per l'exèrcit, amb el resultat de 71 morts —37 d'ells a Catalunya—, 200 ferits i 2000 empresonats (Ruiz, 1987, pàg. 500-501).

² El pistolisme fou desencadenat, en col·laboració entre la classe empresarial catalana i l'Estat espanyol, per a sortir al pas de l'avanç del moviment proletari que culminà en la exitosa

amb la consegüent repressió generalitzada que representà del moviment obrer i de Catalunya, i la caiguda de la monarquia, després del fracàs de la dictadura i la proclamació de l'anhelada República, als temps de sang i ensulsiada de la Guerra Civil espanyola, i a la posterior Catalunya emmordassada de la postguerra, una vegada perdut ja el tren que prometia incorporar el nostre país a Europa.

Vernet viurà aquest procés des del mateix rovell de l'ou, des d'una Barcelona que, a diferència d'Espanya, respirava, des de ja feia temps, aires europeus que clamaven per la modernització econòmica, social i política, i que, amb el seu milió d'habitants, havia entrat a formar part, just darrere de les grans metròpolis continentals (Londres, París, Berlín...), del grup d'elit de les 13 ciutats europees que llavors superaven aquella xifra (Casassas, 1995, pàg. 20).

Per descomptat, aquests temps de profunda commoció social no foren exclusius del nostre país. Un any abans del naixement de Vernet, Henry Ford havia proclamat el seu propòsit de produir «l'automòbil universal» i pocs mesos després del seu primer aniversari sortia de la cadena de muntatge de Detroit el primer i mític Ford T que, materialitzant el somni, mitjançant l'aplicació a gran escala del taylorisme, anunciava el dràstic canvi al que estava cridat el capitalisme i, amb ell, tot el planeta, fins a la seva maduresa, bé que fos a costa de dues guerres mundials (Detroit Historical Society, 2018).

La Segona Revolució Industrial havia irromput, certament, amb força incontenible, a l'escena dels països avançats des del darrer terç del segle XIX. A través de la nova organització del procés del treball, posant en valor les innovacions cabdals possibilitades per l'ús de dues fonts noves d'energia, com eren l'electricitat i el petroli, el capitalisme revolucionà per complet l'estructura fabril i social heretada de la Revolució Industrial del segle XVIII que l'havia vist néixer. L'adultesa del sistema revelà el seu horror i encongí el cor del conjunt de la població de tot el planeta amb les feredats de la Gran Guerra que, com no

vaga de l'empresa d'electricitat La Canadenca, que durà un mes i mig (febrer-març de 1919) i arribà a paraitzar el 70 % de la indústria de la Barcelona de llavors. Desafiant la repressió patronal i estatal, la vaga obligà a les autoritats a acceptar la reducció de la jornada a 8 hores, així com una puja sensible dels sous dels obrers, l'alliberament dels detinguts i la readmissió dels treballadors despatxats. Aquest acords, però, resultaren incomplets i, per a impedir la nova represa del moviment, les autoritats i la classe empresarial desfermaren, mitjançant grups de pistolers privats agrupats al voltant de l'anomenat Sindicat Lliure, una violenta campanya d'assassinats de líders treballadors que, conjuntament amb la consegüent resposta de la part més radical del moviment obrer, rep el nom de «pistolerisme» i que, per ambdós bàndols, es va cobrar en total, durant el període 1916-1923, la vida de 226 persones (García Sebastián, Gatell Arimont, 2016, pàg. 187).

podia ser d'una altra manera, encaixaren el panorama d'una Catalunya —la de la infantesa de Vernet— que, impulsada per la seva indústria, cobrava, des del segle XIX, a diferència d'Espanya, incorporar-se al grup escollit de països davanters del món que protagonitzaven, per bé i per mal, la història.³

En efecte, si ja des del segle XVII, Catalunya tenia una tradició d'exportació d'indianes —teixits de cotó estampats de gran acceptació, a l'època, en el mercat internacional— i la prohibició, el 1802, de la importació de cotó filat, havia comportat la creació d'una indústria tèxtil pròpia, la introducció, el 1833, de la primera màquina de vapor, a la fàbrica Bonaplata, de Barcelona, va desembocar en què, a partir de 1870, la indústria tèxtil catalana hagués assolit, de la mà de la instal·lació de les màquines de filar que s'utilitzaven al Regne Unit i malgrat la necessitat d'importar el carbó i la feblesa del mercat espanyol, un grau de mecanització que la situava a la avantguarda industrial europea.⁴

Alhora aquest desenvolupament de la indústria tèxtil va estimular la creació i extensió d'una indústria metal·lúrgica catalana, destinada a fabricar maquinària industrial, ponts metàl·lics i materials ferroviaris, procés que va tenir com a punt clau la construcció del primer vaixell de vapor, a Espanya, a la fàbrica Nueva Vulcano, i la creació de la mítica Maquinista Terrestre i Marítima.

Finalment, al voltant d'aquest nucli dur industrial, constituït pel tèxtil i la metal·lúrgia, creixeren altres indústries més lleugeres, com ara les que produïen paper, cuir, farina o taps de suro, i, així mateix, la del gas, creada per a fer efectiu l'enllumenat de Barcelona.⁵

El resultat immediat d'aquest procés reeixit d'incorporació de Catalunya a la moderna industrialització fou triple. En primer lloc, un notable increment demogràfic que va incrementar la seva població, en el període 1900-1930, d'1,9

³ Cal dir que la trajectòria de la Revolució Industrial a Espanya va ser molt diferent de la de Catalunya. El fet que la terra continués, a Espanya, en mans de grans propietaris —a Catalunya, la propietat de la terra era més favorable als pagesos i, a més a més, la institució de l'hereu evità una fragmentació excessiva de les parcel·les— i que la inversió en deute públic atragués bona part dels capitals disponibles, comportà una falta de capital inversor que va retardar històricament la industrialització espanyola.

⁴ Ambdues dificultats —la manca de carbó i la dimensió reduïda del mercat espanyol— varen ser salvades per part dels empresaris catalans. D'una banda, s'instal·laren les fàbriques o bé a prop del port de Barcelona (vapors), la qual cosa permetia abastar-se més fàcilment o bé a prop de salts d'aigua (colònies), la qual cosa feia possible utilitzar l'energia hidràulica.

Pel que fa a l'estretesa del mercat espanyol, aquest obstacle esdevingué un revulsiu per a obrir el camí exportador, afany que resultà facilitat per la demanda dels països bel·ligerants durant la Gran Guerra.

⁵ Cf., García Sebastián i Gatell Arimont, 2016, p. 99.

milions d'habitants a 2,7 milions. En segon lloc, l'arribada al país d'una forta immigració que, procedent majoritàriament de Múrcia, Aragó, València i Almeria, engrossí els llocs de treball creats a les fàbriques i a les infraestructures (pantans, electrificacions, metro de Barcelona...). En tercer lloc, la incrementació de l'èxode rural de les zones de l'interior del país, que va fer d'aquest, definitivament, el 1930, un país industrial i urbà, a diferència d'una Espanya on predominava encara la població rural.⁶

En conseqüència amb aquest substrat econòmic avançat, floriren, a Catalunya, una política i una cultura modernes, pròpies, que, si ja tingueren una expressió clarament particular, els primers anys del segle XX, amb la reivindicació d'una autonomia política per part de la Lliga Regionalista —el partit de la gran burgesia catalana— arrelaren el 1907, amb la primera gran victòria electoral del catalanisme que significà el triomf de la candidatura de Solidaritat Catalana, que agrupà el conjunt de les forces polítiques del país, llevat del lerrouxistes i dels partits dinàstics.⁷

Posteriorment, el 1914, amb la creació de la Mancomunitat de Catalunya, a la vetlla del desencadenament de la Primera Guerra Mundial, sota la presidència d'Enric Prat de la Riba, dirigent de la Lliga, el catalanisme gaudí, bé que de forma molt limitada, d'una part del poder estatal, autonomia que destinà, sempre en benefici prioritari de la gran burgesia del país, a reforçar la modernització de l'economia catalana, mitjançant, per exemple, la posada a la pràctica de plans de millora de la xarxa viària, dels sistemes postal i telefònic, i de millora agrària, i a estendre la seva base social d'influència, a través de la promoció de la llengua, l'ensenyament i la cultura catalanes, secularment reprimides per l'Estat espanyol.

És sabut que aquesta dinàmica d'aproximació de Catalunya al estàndards industrials i culturals europeus va ser interrompuda abruptament pel cop d'estat, ordit, conjuntament amb el rei Alfons XIII, pel aleshores precisament capità

⁶ El 1930, a Catalunya, només treballava a l'agricultura el 26,6 % de la població activa mentre que el mateix índex doblava la xifra a Espanya. La immigració esmentada, que va rebre Catalunya, per a nodrir la força de treball de les fàbriques, no només va fer créixer Barcelona, sinó també importants nuclis urbans al seu voltant com ara L'Hospitalet, Badalona o Sabadell (*íd*, p. 186).

⁷ El lerrouxisme que, el 1908, es va materialitzar en el Partido Republicano Radical (PRR), fundat per Alejandro Lerroux, a Madrid, agrupà, durant la primera dècada del segle XX, a cobert d'una demagògia populista i anticlerical, a la part més endarrerida dels obrers barcelonins desil·lusionats amb altres partits polítics; en particular, emigrants. Tenia un discurs declaradament anticatalanista i entrà en crisi després que mostrà la seva incapacitat per a liderar el moviment popular, precisament de manifestacions fortament anticlericals, com la ja esmentada Setmana Tràgica.

general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, i com la dictadura imposada, que desmantellà la pròpia Mancomunitat i acabà per prohibir, àdhuc, qualsevol mena de manifestació pública en català i l'ús de la senyera, fou, d'entrada ben rebuda per un sector de la burgesia catalana i de la Lliga Regionalista que havia cregut veure en Primo de Rivera que el defensor dels seus interessos econòmics proteccionistes a Madrid.

Tot i això, la feina de posar en escena una nova generació catalana compromesa amb la cultura del país i d'inspiració republicana —pel que fa a la dona, oberta als impactes alliberadors dels moviments sufragistes d'aquells anys i en particular, de la seva avantguarda europea, el britànic—⁸ era feta i va acabar de culminar, malgrat la repressió, sota la mateixa dictadura, tant més que aquesta entrà en una crisi creixent davant la seva impotència per a portar a terme el seu objectiu declarat: perpetuar-se com a nou règim de «dictadura amb rei» sobre la base desallotjar d'escena el moviment obrer i qualsevol aspiració independentista catalana i republicana espanyola (Julià, 1999, pp. 63-64).

Maria Teresa Vernet formarà part, a tots els efectes, d'aquella generació catalanista i republicana, i, a través de la seva literatura —recordem que la seva primera novel·la, *Maria Dolors*, es publicà el 1926—, il·luminarà, a un nivell popular i didàctic, millor que ningú, en aquells anys, tot prefigurant la dona independent de demà, els primers passos que estaven cridades a donar les dones de llavors per a continuar caminant vers el seu alliberament.⁹

La proclamació de la Segona República Espanyola, el 14 d'abril de 1931, donarà ales a la seva literatura, en tant que, més enllà dels durs enfrontaments polítics i socials que protagonitzen l'escena republicana, l'interregne que es

⁸ Cal recordar que el 1903, basant-se en anteriors experiències, Emmeline Pankhurst fundà, a Gran Bretanya, la Women's Social and Political Union (WSPU) i que, el 1928, després de fortíssimes mobilitzacions i enfrontaments amb l'estat, fou reconegut el vot de la dona al Regne Unit (el 1920 ho havia estat ja als Estats Units). Així mateix, cal tenir en compte que la fracció més radical d'aquest moviment pel sufragi femení, en què es van veure reflectides les dones més avançades de tot Europa, desbordava el marc polític, atès que demanava, a més del vot, canvis profunds a la família, el treball o la sexualitat (Viquipèdia (2018); Owen, Alison; Ward, Faye (producer), i Gavron, Sarah (directora), 2015).

⁹ A diferència d'altres companyes i destacades personalitats femenines d'aquells anys, que van prendre part activa en la lluita partidista, com ara Rosa Maria Arquimbau (v. pàg. 29), Anna Murià (í.d.) o Enriqueta Sèculi (v. pàg. 37), podríem dir que la "militància" de Vernet és de país i, més concretament, dedicada a la pedagogia popular de la dona catalana. En aquest sentit, no seria injustificat dir que la seva acció tingué unes repercussions més vastes, a través de la literatura, que les de les seves companyes que militaven en partits. La contrapartida seria que, per a aquest mateix motiu, mentre que d'altres companyes seves van prosseguir llur activitat a l'exili, l'activitat pròpia i característica de Vernet acabà amb l'ensulsiada de Catalunya i la República, en la Guerra Civil.

perllonga fins a octubre de 1934, amb l'esclafament militar de la revolta proletària asturiana i de «l'Estat Català [EC] de la República federal espanyola» proclamat per Companys (Escofet, 1973, pàg. 211-212), és, sobretot, per a la intel·lectualitat catalana, i, en particular, per a les dones d'avantguarda que hi formen part, temps d'il·lusió en la possibilitat efectiva d'obrir pas a un altre estat de coses, a una altra situació, on la dona i, més en general, el poble, trobés ressò, en el poder de l'estat democràtic, de les seves necessitats i aspiracions.¹⁰ No en va, entre les seves obres, el gruix és publicat, ja sia en el llindar de l'adveniment de la República —*El camí reprès* i *El perill*, ambdues el 1930—, ja sia en l'esmentat període de republicanisme reformista que precedeix al Bienni Conservador —*Presó oberta* (1931), *Final i preludi* (1933) i la seva obra cabdal, *Les algues roges* (1934, escrita l'any 1933)—.¹¹ Només resta, aquí, afegir que, en aquest període negre de la República Espanyola, en què aquesta no va tenir escrúpols en servir-se de Franco i altres generals que, després, s'alçarien contra ella, per a massacrar els obrers i reprimir el poble, Vernet únicament escrigué la seva darrera novel·la, pròpiament dita, amb protagonistes de ficció femenines —*Elisenda* (1935)—.¹²

L'esclat de la Guerra Civil, amb tot el seu feixuc munt d'exigències, penúries i espants —dictats, en el terreny polític, pels imperatius militars i, en el personal, per la supervivència— feu passar lògicament la literatura a un darrer pla fins a tal punt que, de Vernet, aquests anys únicament ens deixen el seu singular llibre,

¹⁰ No oblidem, al respecte, que les forces catalanistes —la liberal Acció Catalana (AC) de Manuel Carrasco Formiguera, sortida de la Lliga, i la seva escissió, l'Acció Republicana de Catalunya, d'Antoni Rovira i Virgili, però també el radical Estat Català (EC), de Francesc Macià— havien signat, l'agost del 1930, el Pacte de Sant Sebastià, que reivindicava unes eleccions democràtiques i la instauració d'una República a canvi de reconèixer el dret a la autonomia de Catalunya (també del País Basc i Galícia). Així mateix, sembla de rigor considerar que, tot i la retirada per Macià, de la proclamació de la República Catalana, el 17 d'abril de 1931 —tres dies després de proclamar-la— i més enllà dels grans retalls que les Corts Republicanes de Madrid van perpetrar contra l'Estatut de Núria, aprovat majoritàriament en referèndum a Catalunya, el 1932, el règim republicà comportà, per a aquesta, la reinstauració de la Generalitat i la recuperació de la legalitat de la cultura catalana —atès que català i castellà varen ser declarats cooficials— i d'altres competències, compartides amb l'Estat espanyol, en matèria d'ordre públic, administració de justícia, educació, cultura i sanitat.

¹¹ El Bienni Conservador s'estengué entre les eleccions de novembre del 1933, guanyades pel Partido Republicano Radical (PRR) de Lerroux i la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA), dirigida per José María Gil-Robles, i la de febrer de 1936 guanyades pel Front Popular. Al llarg d'aquest temps, la República fou dirigida per la drete espanyola i els dirigents catalanistes, com el president Companys i la resta dels consellers de la Generalitat, restaren empresonats, arran de la repressió dels ja referits Fets d'octubre de 1934.

¹² Cal recordar que Franco va dirigir la força militar de la Legió i els Regulars que, procedents de les colònies africanes, amb l'autorització del govern republicà, sufocà la revolta dels miners asturians a octubre de 1934.

amb trets autobiogràfics, *Estampes de París*, publicat el 1937, a les portes de l'esfondrament republicà.

És de creure que els bombardejos indiscriminats de la població civil que patí Barcelona, així com la gana —cada vegada més present a mesura que el conflicte avançava— i els problemes creixents d'allotjament, escolarització, sanitat i higiene, entre molts d'altres, que hagueren de sofrir els catalans i, en particular, els barcelonins —atès el pes clau de la ciutat en tots els aspectes—, per no esmentar la repressió interna, de diferents tipus que protagonitzà el dia a dia de la Catalunya republicana, dissuadiren Vernet de seguir amb la seva tasca literària, la qual, sota el soroll de les bombes i envoltada, arreu, del dol pels morts, havia perdut el lligam amb les seves destinatàries.

1. 2. CONTEXT CULTURAL: EL NOUCENTISME

El Noucentisme és un moviment cultural, lligat a la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925),¹³ que abraça un període llarg: des del 1906 fins al 1923 (Murgades, 1976). És el substrat ideològic i cultural sobre el qual puja la generació de dones intel·lectuals de Maria Teresa Vernet, malgrat que la seva obra no s'inscriu dins d'aquest moviment.

El Noucentisme es basa en la idealització i sublimació de la realitat. Els seus impulsors tenen com a objectiu una civilització pura i sense defectes, inspirada en la perfecció dels clàssics grecollatins. Modernitzar Catalunya és la seva meta principal, però seguint uns models diferents dels modernistes. Busquen la bellesa formal, propugnen la ciutat en detriment de la ruralitat i són més aviat conservadors. La seva idea és la d'un catalanisme moderat.

Cal esmentar que és un moviment intrínsecament connectat a la política. Molts dels seus escriptors estan compromesos amb la Mancomunitat, a tall d'exemple Eugeni d'Ors —teòric del moviment que ocupà diversos càrrecs polítics, com ara el de Director de Belles Arts—, Enric Prat de la Riba —el seu primer president—,

¹³ La Mancomunitat de Catalunya agrupà les quatre diputacions catalanes i, tot i que havia de tenir funcions purament administratives, suposà el primer reconeixement, per part de l'Estat espanyol, de la unitat territorial de Catalunya. Fou presidida per Enric Prat de la Riba (1914-1917) i, posteriorment, Josep Puig i Cadafalch (1917-1923), dirigents de la Lliga Regionalista, i va esdevenir un ens bàsic de modernització del país. Fou dissolta definitivament el 1925 per la dictadura de Miguel Primo de Rivera.

Josep Carner —que dedicà tota la seva primera etapa poètica a conrear el Noucentisme— o Guerau de Liost —autor d'una altra obra cabdal del Noucentisme: *La muntanya d'ametistes*—.

1. 2. 1. La dona noucentista

El Noucentisme té un concepte i un projecte diferents de l'establert per a la figura femenina. Els polítics de la Mancomunitat són conscients del poder que pot tenir mobilitzar els sectors femenins al seu favor i, per tant, ofereixen a les dones una aparent emancipació, una llibertat moderada.

Els noucentistes veuen la dona com un ideal, com un model i un àngel destil·lat, la missió del qual és inspirar al poeta o a l'artista en la seva virtut i rectitud moral. Les dones, com tots els elements noucentistes, són idealitzades. Tanmateix, arriba un moment en el que cal deixar a les dones un lloc al món actiu. Els vents que bufen d'Europa són d'emancipació, de lluita feminista, i els dirigents polítics de la Mancomunitat prefereixen obrir la possibilitat a la dona catalana d'una activitat que l'alliberi, almenys en aparença, abans que segueixi els models de les dones angleses o franceses.

Per tant, la dona noucentista s'estableix com a dona culturitzada i, per primer cop, té un ofici per a ella: el de bibliotecària o infermera. Tot i que és un avenç encara petit —el sou és insuficient per a què ella es pugui mantenir com a persona independent— i les lectures a les que tenen accés són seleccionades —la majoria de llibres dels catàlegs de biblioteca són revistes de moda, confeccions o novel·les roses que reforcen el concepte patriarcal de maternitat i matrimoni—, les noies joves comencen a albirar un possible camí més enllà de les feines domèstiques i l'anorreament personal de submissió incondicional als desitjos d'un marit present o futur. Ara, poden llegir i, per tant, el seu horitzó intel·lectual s'obre.

Els noucentistes potencien la figura de la dona com a transmissora de la llengua catalana als fills i com a reproductora de la raça mediterrània. Així doncs, li concedeixen una importància que abans la figura femenina no abastia. Per descomptat, aquests canvis sols poden ser entrellucats per una minoria de noies —principalment, les joves de la burgesia, petita burgesia i de la capa més culte

del proletariat, que són les que saben llegir, i, en particular, per les de l'àrea metropolitana de Barcelona, on la influència de les biblioteques és major—.

Aquest model de dona s'aprecia clarament a l'obra d'Eugeni d'Ors *La benplantada* (1911), on Teresa encarna totes aquestes virtuts d'una manera exemplar i constitueix un personatge pla sense cap altra aspiració que ser la dona noucentista ideal. Carner, en la seva poesia noucentista, també parla d'una dona perfecta i la descriu a través de l'artifici propi de l'estil noucentista.

És a dir, tot i que el Noucentisme no ofereix a la dona un paper preponderant ni l'allibera del patriarcat, encara que la dona de l'època ha de complir amb els seus deures matrimonials, és una dona que llegeix i comença a plantejar-se altres possibilitats. Alhora, s'impulsa la socialització entre noies de la mateixa edat, la pràctica d'esport i el coneixement dels últims esdeveniments polítics en l'esfera femenina. I així, malgrat que la dona segueix sent conservadora i tradicional, esdevé una dona més avançada que entreveu un nou model de comportament i de vida.

És evident que Maria Teresa Vernet i les noies de la seva generació creixen amb aquesta educació més progressista i, per tant, aboquen les seves inquietuds en la feina intel·lectual. Són elles les que, després del Noucentisme i amb l'arribada dels vents de canvi de la Segona República, gràcies a la base de confiança en les seves capacitats i l'educació cultural noucentista,¹⁴ poden començar a construir un paradigma de dona moderna, que es desfai de les cotilles del matrimoni i de les obligacions domèstiques. Tot i que no és natural en

¹⁴ L'abolició de les institucions autonòmiques i la prohibició de l'actuació política, imposades durant l'interregne de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1929), va ser incapaç de trencar aquesta dinàmica, posada en marxa pel Noucentisme, d'incorporació controlada de la dona a l'escena pública del país. La repressió política, nacional i social, així com el conservadorisme acèrrim, desplegats pel general a càrrec de l'autocràcia borbònica, tingueren, al contrari, un efecte bumerang en la mesura que l'oposició al règim, que arribà a prohibir l'ús del català en tots els àmbits oficials, derivà en un desplaçament de l'acció vers l'esfera cultural que amplià la seva base, de forma inevitable, amb la incorporació activa a ella, si més no en tant que consumidores de cultura, d'una part significativa de la població femenina. Així, paradoxalment la desfeta del Noucentisme, amb la liquidació de la seva institucionalització cultural, a mans de la dictadura, comportà, tal com va posar de relleu, però, Jordi Castellanos, «no gràcies a la dictadura sinó contra ella», una renovació: «La introducció d'una situació adversa al catalanisme i a la llengua obliga a multiplicar els esforços de connexió amb el públic, un punt en el qual coincideixen la ja iniciada renovació editorial i les necessitats culturals del moment» (Castellanos, 1996, p. 27). En paraules de Margarida Casacuberta: «La reacció contra el règim i, per tant, el component patriòtic esdevingueren uns catalitzadors immillorables per a la dinamització d'un mercat que tant la pseudo-oficialització de la política i la cultura catalanes en temps de la Mancomunitat com les circumstàncies derivades de la Gran Guerra europea havien, pel cap baix, virtualitzat» (Casacuberta, 1995, p. 22).

elles fer-ho d'una manera rebel i desafiant —no hem d'oblidar que són filles de la correcció i el respecte noucentista—, fan la seva feina discretament, sense qüestionar l'autoritat, però si desvetllant a l'interior de les dones un sentiment de *plus ultra*.

En el present treball s'analitzen les figures individuals de les protagonistes de les novel·les de Maria Teresa Vernet amb vista a entendre en quin punt entremig entre el model noucentista i la nova dona moderna es situen. Es comprova, al respecte, que les protagonistes de Vernet van un pas endavant de la mestressa culta però resignada de la Mancomunitat i que, en aquest sentit, tot i que no plantegen cap ruptura, expressen i, d'alguna manera, orienten el procés de modernització de la dona catalana d'acord amb els models europeus.

1. 3. UN PUNT DE REFERÈNCIA DE LA NOVEL·LA CATALANA DE GÈNERE: LA MILA DE CATERINA ALBERT

Hem dit que Vernet i la resta de dones novel·listes del seu temps s'eduquen amb les eines i, alhora, les limitacions pròpies del Noucentisme. Tanmateix, la comprensió del substrat sobre el que es dreça la literatura de gènere de Vernet mancava d'un dels seus elements constituents sense la consideració de l'aportació objectiva que representà el personatge, absolutament singular, a l'època, de la Mila, en l'obra mestra de Caterina Albert, *Solitud* (1904-1905), figura de cap manera integrable en els paràmetres de la dona noucentista ja exposats i que, de fet, sortí a llum abans que Eugeni d'Ors, el 1906, amb les seves definicions diàries, publicades, sota el títol de «Glosari», a La Veu de Catalunya, assenyalés el començament formal del Noucentisme enmig d'un important ressò social.

En efecte, tant per la insatisfacció de Mila amb el seu matrimoni com, sobretot, per la relació personal que obrirà amb Gaetà, el pastor, a la cerca de l'amor, i, de manera definitiva, per la davallada final de la noia, des de la muntanya a la terra baixa, disposada a enfrontar, en endavant, sola, la seva existència, *Solitud* s'erigeix com la primera novel·la de gènere de la literatura catalana i, en conseqüència, com un punt de referència inexcusable per a comprendre la gènesi del procés de creixent afirmació de la pròpia independència femenina descrit pels

personatges de Vernet i, més en general, pel conjunt de l'obra de les novel·listes de preguerra. No en va, Mila fa tot un viatge iniciàtic que la portarà des d'una vida sense nord, a la terra baixa, fins a la muntanya per a acabar retornant al lloc de partida, però ara ja com una dona madura disposada a pagar el preu de la solitud per tal de ser sobirana dels seus actes.¹⁵ De fet, és sabut que la correspondència de Caterina Albert, conservada a l'Escala, conté, entre d'altres «consultes literàries que li feren les autores novelles», les de la pròpia Vernet (Madrenas, Ribera; 2001) i aquests mateixos autors han destacat diferents paral·lelismes existents entre la Mila de Albert i les protagonistes vernetianes de novel·les com *Amor silenciosa*, *Eulàlia* o *Elisenda*.¹⁶

D'aquesta manera, subjacent a l'evolució general de la literatura catalana —de forma inadvertida, però no per això menys real—, amb La Mila, de Caterina Albert, començava a teixir-se un fil històric de literatura de gènere del qual Vernet estava cridada a esdevenir el màxim exponent en els anys que precediren la Guerra Civil. Amb les limitacions inherents al seu temps i a la immediatesa de l'anàlisi efectuada, el lúcid escriptor, dramaturg, llibreter i polític Rafael Tasis feu ja palesa aquesta realitat, en el seu moment, tot assegurant que «el conjunt de l'obra de la nostra Víctor Català, hauria estat ja un precedent i una veu de coratge per a aquell to de veu inèdit en les lletres femenines catalanes que tenia *Eulàlia*, la segona [novel·la] que publicà Maria-Teresa [sic] Vernet» (Tasis, 1935, pàg. 20-23). En definitiva, sembla innegable el mestratge, en particular del personatge femení de *Solitud* per a les dones, amb aspiracions d'independència i modernitat, que protagonitzen les pàgines de les obres de Vernet i la resta del conjunt de novel·listes catalanes de preguerra, en el ben entès que aquestes, i Vernet, en

¹⁵ A aquest propòsit, cal tenir en consideració el que concloueren, en el seu moment, Sara Molas i Núria Llopis, en el marc de les II Jornades d'estudi sobre Caterina Albert, en sostenir que l'escriptora de l'Escala s'avançà, amb la seva literatura, «a postulats teòrics ben actuals del feminisme i la seua proposta teòrica» (Molas i Llopis, 2001, pàg. 329).

¹⁶ «Potser més genèrics però no menys rellevants són els referents en M. T. Vernet, així la dona que a *Primavera*, tercera part del tríptic que conforma *Elisenda* (1935), a la manera de Mila, s'instal·la a la muntanya per, mentre va descobrint els seus encisos, superar la mort del seu fill, i acaba amb la baixada-retorn a la ciutat; o el *drama rural* d'arrencada que es resol a ciutat o amb la incorporació del component —personatge ciutadà, urbanita—, a *Eulàlia* (1928) i a *Amor silenciosa* (1935) respectivament» (Madrenas, Ribera; 2001, pàg. 300-301). És més —sempre segons els mateixos autors— *Eulàlia* constitueix una autèntica «paràfrasi de l'esquema narratiu modernista que ens parla del conflicte de realització en un mitjà inhòspit i del desajust entre l'empenta esforçada i el fatalista sentiment de culpa que dificulta la superació de l'individu» (*íd.*, pàg. 301).

Tanmateix, no són aquests dos autors els únics en observar evidents punts de continuïtat entre Caterina Albert i Vernet. Ja a l'època, el novel·lista, periodista i traductor Domènec Guansé escrivia: «En *Eulàlia* hi ha pàgines que per la seva força podrien ésser perfectament signades per Víctor Català» (Guansé, 1929, pàg. 90-91).

primer lloc —tal com s’han encarregat de subratllar molt encertadament Madrenas i Ribera (2001, pàg. 308)—, lluny de reduir la seva literatura a recollir aquell referent de fons i sense perdre, en cap moment, «consciència d’aquest deute històric i literari», van saber desenvolupar aquesta, «amb absoluta llibertat d’acció» i assolir, amb les seves creacions —és l’hora ja d’afirmar-ho—, pel que fa a les lletres catalanes, un esglaó objectivament superior d’expressió de l’alliberament de gènere.

1. 4. LA NOVEL·LA CATALANA DE PREGUERRA

1. 4. 1. Antecedents

A resultes de les transformacions econòmiques i socials imposades per la Segona Revolució Industrial, es desencadenà, als països avançats d’Europa, d’ençà el començament del segle XX, un procés generalitzat d’accés de les dones a l’esfera pública que esdevindrà irreversible després de la incorporació femenina massiva a la producció sota les exigències de la Primera Guerra Mundial. Com no podia ser altrament, el camp de la cultura i, més en concret, el de la literatura foren terrenys avançats d’aquest canvi que portà, tal com ha plantejat Neus Real, amb «els inicis del nou segle» a «l’eclosió de la doble figura de la lectora i de l’escriptora»:

Jennifer E. Milligan ha assenyalat que a França, per exemple, la legislació educativa vuitcentista de nova aplicació va suposar una reducció de l’analfabetisme i un augment de l’escolarització secundària que van tenir com a efecte l’assentament progressiu d’un públic estable essencialment integrat per dones; el fet fou consignat en assajos com *La littérature féminine d’aujourd’hui* (1909), de J. Bertaut, *Nos Femmes de Lettres* (1909), de P. Flat, o *Histoire de la littérature féminine en France* (1929), de J. Larnac, l’edició dels quals —per si mateixa altament indicativa— posava simultàniament de manifest que les autores, en un gir que s’estava produint arreu, havien deixat de ser excepcions singulars en un mapa fis aleshores predominantment masculí.

(Real, 2006, vol. 1, pàg. 15-16)

A Catalunya, immersa plenament, així mateix, en la industrialització, aquesta tendència internacional vers l’emergència d’un perfil de dona consumidora i productora cultural ensems, prengué forma, atesa l’específica evolució històrica del país, interactuant amb el catalanisme i el seu bagatge renaixentista, modernista i noucentista. Fruit inequívoc d’aquest procés massiu d’accés de la dona catalana a la cultura fou la notòria proliferació de publicacions destinades a

les dones, així com d'escriptores, ja des de mitjan segle XIX, però també, de forma cada vegada més destacada, durant les primeres dècades del segle XX. En paraules de la mateixa autora a dalt citada:

Després d'una primera fase materialitzada, entre altres coses, en la creació i circulació d'un nombre considerable de publicacions periòdiques adreçades a les dones i en un apreciable aflorament d'escriptores des de mitjan segle XIX, durant els primers anys del nou-cents i sobre tot en les dècades dels vint i els trenta, la dona va adquirir una rellevància molt concreta en el mercat literari, tant en l'espai del consum com en el de la producció.
(Id., pàg. 16-17)

De manera paradoxal, tal com ja hem tingut ocasió de veure, la dictadura de Primo de Rivera, imposada el 1923, lluny d'apaivagar aquest protagonisme creixent de la dona en l'esfera cultural, ben al contrari —malgrat la natura profundament reaccionària del nou règim i les seves voluntats, oposades frontalment a tot el que fos sospitós de catalanisme o feminisme—, en contra del propòsit del dictador, estimulà la presència de la dona en la cultura en la mateixa mesura que la repressió desplegada contra les institucions i la política catalanes va empentar el catalanisme, per a sobreviure, a refugiar-se en el reducte cultural i tractar d'estendre la cultura catalana entre les més amples masses de la població a les quals fos possible arribar.

Aquesta ampliació, molt sensible, del nombre de lectors potencials de les obres tingué un efecte catàrtic sobre el gènere novel·lístic català, considerat en la seva totalitat, el qual, menystingut durant el Noucentisme, havia pràcticament desaparegut.¹⁷ Tal com va escriure, al respecte, Jordi Castellanos:

Després de *La vida i la mort d'en Jordi Fraginals* (1912), de Josep Pous i Pagès, la novel·la «moderna» pràcticament desapareix del panorama literari català i, fins al 1925, el gènere travessa una crisi absoluta. El Noucentisme, malgrat els assaigs orsians de *La ben plantada* —del tot irrepetible— i de *Gualba, la de mil veus* i *Oceanografia del tedi*, que no foren publicats com a llibres fins molts anys més tard, va ser incapaç de potenciar una novel·la pròpia i [...] el fracàs va ser assumit o amb el silenci o amb l'anatema del gènere.
(Castellanos, 1985, pàg. 51)

No serà fins la publicació, el 1918, per l'Editorial Catalana, de *L'abrandament*, de Carles Soldevila —narració paradoxalment «difícilment qualificable de novel·la» (Campillo, 1998)—, que el «màxim artífex de la prosa catalana

¹⁷ Cal recordar, aquí, aquelles paraules de joventut, escrites per Josep Carner, en què es perpetuava la identificació entre novel·la i realisme: «[...] com la novel·la es nodreix de constatació, no pot referir-se a una ciutat quimèrica. La novel·la no és profètica i alada com la poesia» (Carner, 1908).

moderna» (í.d.), tot rectificant la seva declaració anterior, reconeixrà la novel·la al mateix nivell literari que la poesia.¹⁸

I caldrà, en definitiva, esperar fins als anys vint per a veure retornar, a escena, a tots els efectes, a la novel·la catalana a partir d'un replantejament molt més real, i no pas únicament ideològic, del binomi literatura-públic lector, que permetrà fer efectiu el seu desenvolupament durant la dècada que precedí a la Guerra Civil.¹⁹

1.4.2. Desenvolupament

Fruit dels vectors analitzats, a la dècada i escriu que va de 1925 a l'esclat de la Guerra Civil, sobre la base d'un públic bàsicament femení —procedent de la burgesia enriquida per la Primera Guerra Mundial—, però també del públic popular —petitburgès, menestral i del sector més instruït del proletariat— que ja havia sostingut, abans, les publicacions noucentistes, florí, al nostre país, un mercat literari que no tan sols es traduï en un augment significatiu de les publicacions periòdiques de consum de masses, sinó també en el fet —insòlit fins llavors— de què la novel·la culta començà a ser llegida per un públic relativament ample.²⁰

¹⁸ En efecte, en el seu pròleg, a l'obra referida de Soldevila, Josep Carner parla d'aquesta com d'una «novel·la novíssima», d'un «llibre intel·ligent i no un llibre pintoresc» que revelava «un *standard author*, i no pas estribació [sic] folklòrica», i la novel·la és situada, al costat de la poesia, com una altra forma de superar l'estadi «desnaturalitzador» de la literatura causat, entre d'altres, per la novel·la «naturalista» en el seu afany de fer palesa la cara més fosca i deshumanitzada de la vida (Carner, 1918).

¹⁹ L'estudiosa Margarida Casacuberta va descriure, en els següents i expressius termes, aquesta mena de «refundació» de la novel·la catalana que forní a Vernet i les altres novel·listes de la seva generació l'oportunitat d'escriure i veure publicades les seves obres:

[...] liquidada la maquinària noucentista i ens uns moments de pèrdua generalitzada de punts de referència —sobretot per aquells intel·lectuals que havien participat molt directament en l'engranatge politicocultural— es feia possible de començar a valorar amb una certa distància determinades preses de posició i actuacions concretes que havien desembocat, en alguns casos, en un carreró sense sortida. Posicions que [...] hom va començar a qüestionar i matisar a partir, aproximadament, de 1917. Una d'aquestes actituds implicava molt directament les relacions entre literatura i públic lector, que hom va haver de replantejar de manera dràstica respecte dels anys de predomini del Noucentisme, tal i com demostra la creació, sobretot durant la segona meitat de la dècada dels anys vint, de diverses col·leccions «populars» de novel·la —la «Biblioteca A tot Vent» de l'Editorial Proa, la col·lecció popular «Les Ales Esteses» o la «Biblioteca Univers» de la Llibreria Catalònia— i d'altres gèneres «mengívols» com els que, segons Josep Pla, havien de fer rendible, per exemple, una editorial de les característiques de Diana, especialitzada en prosa. Calia normalitzar un mercat literari que, des del tombant de segle, s'havia sustentat fonamentalment damunt d'uns ben poc fermes pilars ideològics (Casacuberta, 1995).

²⁰ Per a aproximar-se a la novel·la catalana dels anys 30, vegi's el text ja citat: Campillo, 1998, pàg. 135-148.

El 1926, per exemple, l'escriptor i publicista egarenc Joaquim Ventalló constata així aquest fenomen:

[...] el número de revistes catalanes ha augmentat prodigiosament, el nucli de lectors de la nostra llengua s'ha multiplicat en proporcions molt afalagadores, i les nostres edicions, que abans assolien molt pocs centenars, avui desafien els milers, i es venen.

(Ventalló, 1926)

La novel·la va tenir un paper protagonista en aquesta expansió del mercat literari català. Tal com feia palès ja a l'època, l'historiador i escriptor Ferran Soldevila «en aquests darrers anys [...] la progressió de la venda del llibre català (suposant que verament hi hagués fins aleshores una progressió i no un estancament), ha fet un gran salt» (Soldevila, 1927). L'èxit indiscutible assolit per l'Exposició del Llibre Català a Madrid, que tingué lloc a finals d'aquell mateix any de 1927, amarà d'entusiasme el sector: «fou un esdeveniment polític-cultural de gran importància» que «contribuí a generalitzar l'estat d'eufòria» (Vallverdú, 1977).

Pel que fa als resultats en qualitat d'aquesta dinàmica, que compregué, a més d'autors, autores i públic, editorials, crítica especialitzada i cobejats premis literaris, el nivell aconseguit va ser notable tant en termes de producció pròpia dels literats catalans com de traduccions excel·lents de novel·la estrangera.²¹

Dins la producció novel·lística autòctona, cal consignar, en primer lloc, tal com ja explica la, ja esmentada, Maria Campillo: «la reaparició, a partir del 1925, dels autors modernistes, que s'havien mantingut més o menys marginats durant una quinzena d'anys».²²

²¹ Així, pel que respecte als premis literaris, el 1928 va ser creat, per iniciativa de l'Ateneu Barcelonès, el Premi Joan Crexells —assumit, l'any 1932, per la Conselleria de Cultura de la Generalitat— que, a través de les obres premiades recollí els models novel·lístics existents i els autors més destacats, entre ells, com es veurà, la pròpia Maria Teresa Vernet, que guanyà l'edició de 1934. D'altra banda, el 1935, el Club dels Novel·listes instituï el premi del Novel·listes, concedit per l'Ajuntament de Barcelona, per sufragi entre els novel·listes catalans, a la millor novel·la, en llengua catalana, publicada durant l'any.

I, quant a les traduccions, Josep Carner va traduir-recrear el *Pickwick*, de Dickens; Riba, les *Històries extraordinàries*, d'Edgard Allan Poe; Jaume Bofill i Ferro traduí Proust; Martínez Ferrando, Schnitzler; Cèsar August Jordana, *Mrs. Dalloway*, de Virginia Woolf, i Andreu Nin, els gran novel·listes russos Dostoievski, Tòlstoi i Borís Pilniak (*íd.*, p. 137)

²² Als Prudenci Bertrana, Pere Coromines, Alfons Maseras i Joan Puig i Ferrer, entre d'altres, se'ls uniran escriptors més joves com ara Sebastià Juan Arbó, Tomàs Roig i Llop, Josep Sol, Joan Mínguez, J. Millàs Raurell, etc., que faran reaparèixer les formes narratives del començament de segle amb «novel·les estructurades sobre l'itinerari vital d'un protagonista i la preocupació per l'anàlisi de relacions entre l'individu i la societat des d'una doble perspectiva psicològica i ètica» (*íd.*, p. 139).

Sobre aquesta base, el conjunt de la novel·la catalana evolucionarà cap el que Carles Riba definí, el 1925, com el període de la «veritable novel·la moderna, el dels creadors de realitats psicològiques imaginàries». (Riba, 1985, pàg. 311).

En aquest corrent, destacà, en particular, la polèmica novel·la *Fanny* (1929), de Carles Soldevila.²³ No tan sols perquè introduí el monòleg interior directe en la narrativa catalana —serà utilitzat per Vernet en les seves novel·les—, sinó també perquè desencadenà una polèmica sobre l'art i la moral que, després de desenvolupar-se en el terreny teòric, es plasmà a la pràctica, a partir dels anys 30, a través de tot un seguit de novel·les que abordaran els temes clàssics de la novel·la realista i psicològica: l'adulteri, la pèrdua de l'adolescència i la virginitat, el conflicte entre sexe i religió, o la destrucció de la família o de l'individu. Entre elles, sobresurten *All i salobre* (1929), de Josep Maria de Sagarra; *Dies verges* (1929), de Joan Mínguez; *Pàgines d'un adolescent* (1929) i *La vida d'Olga* (1934), de Xavier Benguerel; *Eva* (1931), de Soldevila; *Laura a la ciutat dels sants* (1931), de Miquel Llor; *Teresa o la vida amorosa d'un dona* (1932), de Carme Monturiol; *Les algues roges* (1934), de Vernet; *Hores en blanc* (1935), de Sebastià Juan Arbó i *Aloma* (1936), de Mercè Rodoreda. (Campillo, 1985, pàg. 143-144).

Aquest teixit literari, que tingué com a nusos destacats, en l'àmbit editorial, la Llibreria Catalònia, Edicions Proa i «Quaderns Literaris» fou el substrat material sobre el que publicaria les seves novel·les Vernet.²⁴

²³ *Fanny* —obra que va ser acusada, pel sector més conservador de la crítica, «d'apologia del llibertinatge» (Campillo, 1998, pàg. 141)— va ser finalista del premi Crexells del 1929, guardó que va recaure en l'obra *El cercle màgic*, de Joan Puig i Ferrer, que «els sectors més innovadors consideraven afectada de ruralisme i tocada de pretensions dostoievskianes» (*íd.*)

²⁴ La llibreria Catalònia va ser fundada el 1924 i, a més d'editar nombroses novel·les, va crear la col·lecció «Biblioteca Univers», que traduïa una cinquantena d'obres estrangeres en coherència amb la línia literària del seu director, Carles Soldevila.

Edicions Proa, dirigida per Puig i Ferrer, publicà, inclosa gran part de les novel·les de Vernet, mitjançant la seva col·lecció «A Tot Vent», especialitzada en novel·la catalana i estrangera, que s'inicià el 1928, noranta-dos títols, entre ells, els de vint-i-dos autors catalans, amb tiratges, alguns exhaurits, que fregaven els 4.000 exemplars, que parlen de l'important abast de la seva acollida.

«Quaderns Literaris», que també publicà a Vernet, inicià la seva tasca l'any 1934 i, sota la direcció de Josep Janés i Olivé, a través de la col·lecció «Biblioteca de la Rosa dels Vents», arribà a publicar més de dos-cents títols, gairebé cent d'ells d'autors catalans (*íd.*, pàg. 137).

1. 4. 3. Les novel·listes catalanes de preguerra

En el context esmentat de predomini indiscutible de la novel·la psicològica, que, en el tombant vers els anys trenta, entronca, a Catalunya, amb els temes i les tècniques de la literatura europea d'entreguerres (Real i GELCC, 2009) cal distingir específicament les obres que, d'una o d'una altra manera, van conrear la temàtica de gènere, escrites per les novel·listes. Aquestes autores, a més de la pròpia Vernet, varen ser: Carme Montoriol, Mercè Rodoreda, Rosa Maria Arquimbau, Anna Murià, Elvira Augusta Lewi i Aurora Bertrana (Real, 2006, pàg. 7-ss.).²⁵ De la mà d'elles, bé podem dir que neix, alçant-se sobre les traces de l'obra de Caterina Albert / Víctor Català, «una novel·la femenina moderna en català» (Real i GELCC, 2009).²⁶

Inclou la «primera Rodoreda» (cf. Real, 2005), les novel·listes esmentades compartiren, d'alguna manera, un mateix espai que anava més enllà del valor literari, estrictament considerat, de les seves obres i desembocava en la interacció cultural d'aquestes amb la situació social de la dona dels anys 30 que va precedir la guerra. D'aquesta forma, tal com plantegen Neus Real i el Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC), les novel·les d'aquestes autores no

²⁵ Carme Montoriol i Puig (1893-1966): escriptora, traductora i pianista barcelonina feminista. Dinamitzadora del Lyceum Club —club de dones intel·lectuals que desenvolupà una rellevant tasca cultural a la Ciutat Comtal—. la seva obra més important va ser la novel·la *Teresa o la vida amorosa d'una dona* (1932) (Viquipèdia, 2018).

Mercè Rodoreda i Gurguí (1908-1983): considerada l'escriptora de llengua catalana contemporània més influent, guanyà, el 1937, el Premi Joan Crexells de narrativa amb *Aloma* i escrigué a l'exili la seva obra mestra *La plaça del Diamant* (Ginebra, 1962) (Viquipèdia, 2018).

Rosa Maria Arquimbau i Cardil (1909-1992): escriptora i periodista barcelonina feminista, va ser presidenta del Front Únic Femení Esquerrista (FUFE) i militant d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Durant la República, escrigué les novel·les *Història d'una noia* (1934) i *Es rifa un home* (1935) (Viquipèdia, 2018).

Anna Murià i Romaní (1904-2002) fou una escriptora, traductora i periodista catalana que va militar a AC, tot participant en les campanyes per l'alliberament dels implicats en el Complot de Garraf. El 1932, s'integrà a ERC i formà part del FUFE. El 1936, membre del comitè central d'EC. (Viquipèdia, 2018).

Elvira Augusta Lewi (1910-1970?): escriptora i periodista barcelonina, la seva obra més important fou *Un poeta i dues dones* (1935). Participà molt activament en el Lyceum Club i desaparegué totalment d'escena després de la Guerra Civil (Viquipèdia, 2016).

Aurora Bertrana i Salazar (1892-1974): violoncel·lista i escriptora gironina, publicà, abans de la guerra, les següents novel·les: *Paradisos oceànics* (1930), *Peikea, princesa caníbal i altres contes oceànics* (1934), *L'illa perduda* (1935) i *El Marroc sensual i fanàtic* (1936). Presidenta del Lyceum Club, tingué el projecte de fer d'ell una mena d'universitat obrera femenina (Viquipèdia, 2018).

²⁶ Neus Real i el GELCC han especificat, en els següents termes, aquesta qualificació: «(...) *femenina* en relació amb l'agència (produïda per dones) i *moderna* (un terme força més ambigu), en relació amb la concepció de l'adjectiu a partir del punt d'inflexió que suposen els anys 1928-1929, amb la imminència del canvi de règim polític i l'acceleració de la voluntat de modernitat a l'entorn del projecte de l'Exposició Universal de Barcelona» (Real i GELCC, 2009).

només afermen, en comú, una indubtable centralitat del gènere —si més no pel seu protagonisme femení— ans també encaren, més enllà dels subterfugis, en un «intent inqüestionable d'afrontar la realitat» (Real i GELCC, 2009), «d'una manera o altra qüestions prou delicades com la sexualitat, el desig, l'adulteri, el matrimoni, la família, les necessitats materials i espirituals, etc.» (*í.d.*), que reverteixen en «una visió més complexa i matisada de la problemàtica de la nova condició femenina, profundament afectada pels canvis polítics, econòmics i socials» (*í.d.*) en marxa, anunciadors de «transformacions fonamentals de possibilitats vitals i mentalitat» (*í.d.*).

En suma, si aquesta literatura no podia, per descomptat «acabar de resoldre els problemes que el gènere (en el doble sentit de novel·la i construcció cultural del sexe) es plantejava» (*í.d.*, pàg. 9), sí que va permetre aproximar-se a una consideració més real del paper futur que la dona estava cridada a jugar en la societat.

Així, globalment, la nova condició de la dona literaturitzada és l'eix que permet entendre la narrativa femenina de la preguerra, que progressarà fins al 1934 —podríem considerar *Les algues roges*, de Vernet, com el punt àlgid d'aquest corrent— i experimentarà una pèrdua d'influència en els dos anys immediatament anteriors a l'esclat de la Guerra Civil, per a desaparèixer, posteriorment, durant el conflicte. Al capdavant, com explica Real:

Després de la derrota de 1939, aquestes novel·listes o bé van desaparèixer de l'escena literària [com Vernet], o bé no van veure reconeguda la seva contribució d'aquella fase [també com Vernet] o bé la van rebutjar en benefici de la producció posterior [com Rodoreda].

(*í.d.*, pàg. 8)

Considerades en el seu conjunt, les novel·listes catalanes de preguerra tenen, en conclusió, la virtut, transcendent més enllà de la literatura, d'expressar l'ànsia i voluntat de modernització present a la Catalunya republicana; particularment sentida pel que fa a la cerca d'un nou paper de la dona en el món que vivien. Els seus èxits i anhels, així com els agosarats avenços dels seus personatges femenins vers llur independència del patriarcat —entès aquest concepte en la seva accepció més ampla, referida a una societat dominada pels homes—, mes també les seves evidents mancances i limitacions formen part inesborrable del fil històric que condueix a la resolució de la qüestió de gènere.

1. 5. HIPÒTESI

La hipòtesi que ordena el present treball pot ser definida, en conclusió, de la següent manera:

A través de l'evolució dels personatges femenins de llurs novel·les, Maria Teresa Vernet va ajudar a prefigurar, de forma destacada, a la Catalunya republicana de preguerra, un nou model de dona, moderna.

Aquesta hipòtesi —verificada pel cos teòric i pràctic de les pàgines que segueixen— és capaç d'explicar, per exemple, un fet tan significatiu com que Vernet deixés d'escriure, després de la guerra, mentre que Mercè Rodoreda, sols un any més jove que ella, sí que prosseguís la seva taca de creació literària.

En efecte, no és possible proposar una altra explicació plausible a aquesta divergència de trajectòria que no passi per considerar que, mentre que Vernet escrivia motivada, de manera determinant, per a la conjuntura social en què es trobava —cercava obrir els ulls a les seves lectores i fer d'elles dones més en la línia del nou model femení exposat a les seves novel·les—, Rodoreda, sense condicionar la seva literatura a objectius didàctics, continuà escrivint al marge de la situació social de regressió que vivia la dona al nostre país i aquest en la seva totalitat. Altrament dit, mentre que, per a Vernet —filla del Noucentisme i compromesa amb la causa de la dona moderna— la literatura constituïa sobretot una eina pedagògica, en canvi, Rodoreda era, més enllà de consideracions socials i polítiques, un element literari “pur”, allò que és diu un «animal literari». Per a ella, la societat no condicionava el seu actiu creador; mentre que Vernet escrivia per a estimular la millora de la societat en la qual vivia. Quan aquesta possibilitat es tancà —la Guerra Civil i, de forma definitiva, el franquisme estroncaren, sense que fos possible veure llum al final del túnel, tota esperança d'una nova dona moderna—, l'escriptura i producció de Vernet van perdre el seu sentit, puix que ja no tenien públic. En contraposició i de manera ben diferent, escriptores com Rodoreda, que escrivien no per a canviar la societat, sinó per a la literatura, van ser capaces de seguir el seu viarany.

**LA LITERATURA DE MARIA TERESA VERNET,
PREFIGURACIÓ DEL MODEL DE DONA MODERNA
A LA CATALUNYA REPUBLICANA (1926-1935)**

2. MARIA TERESA VERNET I REAL, APUNT BIOGRÀFIC

Per les pàgines de la història de la literatura, s'acostumen a passejar fantasmes. Són escriptors “maleïts” que deixaren les seves obres publicades, que existiren i marcaren la seva petja, però, dels quals, no es sap gaire.

Un d'aquests fantasmes, una d'aquestes ombres que erren per la literatura catalana és Maria Teresa Vernet. De justícia sembla que ara, quan tornen a ressonar, a la literatura i al conjunt de la societat, les veus femenines, també ho faci la d'aquella altra dona, Maria Teresa Vernet, que, un dia, quan moltes de les coses que avui semblen òbvies no estaven encara ni de bon tros tan clares, va prendre partit, de forma destacada amb les eines de la literatura, per la llibertat de totes elles.

En aquest apartat, s'intenta dibuixar amb una certa exactitud els traços de la vida, aparentment serena, però d'efervescent activitat literària, de la Vernet creadora que precedí a la Guerra Civil. A partir de les escadusseres dades biogràfiques i de la seva personalitat disponibles, és possible refer, a grans trets, en els següents termes, la biografia d'aquesta dama tan singular de les lletres catalanes.

Maria Teresa Vernet i Real naixí a Barcelona el 7 de març de 1907. Passà la seva infància a Vilanova d'Escornalbou (al Baix Camp), d'on era el seu pare, mestre d'escola, i és de suposar que «d'aquell tipus de pedagog competent i humaníssim tan freqüent a l'època de la República» (Campillo, 1985, pàg. IX).²⁷ La seva infantesa transcorre en uns decorats idíl·lics, envoltada d'un ambient liberal i culte, de gran sensibilitat artística i valoració del coneixement. Tot i ser una noia, els seus progenitors la nodreixen de llibres, saber i educació més enllà de les enutjoses i ensopides tasques reservades a les nenes de l'època. I Maria Teresa respon amb escriure: gran lectora dels llibres d'aventures de Folch i Torres i Jules Verne, s'inventa jocs imaginatius i de fantasia que ella mateixa anomena «sentiment màgic de la realitat». En aquest període, el seu pare en especial estimula la creativitat de la noieta. D'aquests anys de bonança i candor en deixarà constància al llarg de la seva obra literària.

²⁷ Per a aproximar-se al context de *Les algues roges* i la trajectòria de Vernet, cf, aquesta introducció de Maria Campillo a l'edició de la novel·la de l'any 1986.

Vernet, tanmateix, abandona els seus estudis superiors de la universitat a causa d'una malaltia. Aleshores, es centra en l'estudi de la música i de la filosofia, dues disciplines per a les que, de ben menuda, ja tenia predilecció. Per a ella, la música és un art en majúscules. Fruit de la seva passió pel món cultural, fa nombrosos viatges a París, ciutat que estima amb devoció i en la que passarà temporades llargues.

Ja convertida en una jove, aprofita per a escriure relats i presentar-los a concursos literaris i revistes de l'època, com *D'Ací i d'Allà* i *Art Novell*, en la que finalment aconsegueix publicar *Record agredolç* (1925) i *Merceneta* (1926). Val a dir que pràcticament escrigué tota la seva producció creativa en un espai de temps relativament breu, entre els vint i els trenta anys. En només deu anys, a quasi llibre per any, va ser capaç de deixar una obra que, a cada nova publicació, es superava en termes qualitius. Se la va conèixer especialment com a narradora, emperò, no deixà mai de fer poesia, a la que s'hi dedicava de manera més *amateur* i més de complement de la prosa, i es va guanyar una bona reputació com a traductora de l'anglès.

Publica *Dolors* el 1926, la seva primera novel·la curta, que resultà guanyadora del Segon Concurs de Novel·les, convocat per la Col·lecció Editorial La Novel·la d'Ara. El 1927 publica a l'editorial la Central Catalana de Publicacions *Amor silenciosa*, amb un pròleg molt favorable de Josep Farran i Mayoral. No obstant, l'any més decisiu per a la jove Maria Teresa fou el 1929, puix que Puig i Ferrater, conegut dramaturg i director de la Edicions Proa, accedí a publicar-li la seva novel·la *Eulàlia*. Aquest serà el tret de sortida de la llarga i fructífera col·laboració que es desenvoluparà entre Vernet i Edicions Proa. No en va, en aquest mateix segell aparegueren també els títols de Vernet *El camí reprès*, *El perill*, *Presó oberta* i *Final i Preludi*.

Entre la seva producció literària cal esmentar amb especial lluentor el Premi Joan Crexells del 1934, del qual es proclamà guanyadora amb la que acabaria sent la seva novel·la més coneguda, *Les algues vermelles*, aplaudida per tota la crítica del moment. Fou la primera dona en aconseguir aquest guardó i precediria a altres tan importants com Mercè Rodoreda, que el recollí, tres anys després, amb *Aloma* (1937). El premi era molt cobejat, ja que havia estat guanyat prèviament per prestigiosos escriptors com Puig i Ferrater, Sagarra, Soldevila, Llord o Bertrana. Per a la jove Maria Teresa, que en aquell moment comptava

amb 27 anys, guanyar-lo comportà la seva consagració entre els millors literats del moment. El 1935, encara fresca a la memòria la fama de *Les algues vermelles*, publicà *Elisenda* a l'editorial Quadern Literari.

Vernet, a més d'escriure, va formar part del Club Femení i d'Esport de Barcelona (CFEB) –entitat capdavantera del canvi de model de dona que s'estava experimentant a la Catalunya d'aleshores— de la mà d'Enriqueta Sèculi i Anna Murià.²⁸ Cal considerar que això era un pas molt important, per a l'escriptora, que sempre havia estat definida com una noia tímida i gens dòcil a l'hora de significar-se. El seu nivell de compromís i la mateixa decisió d'implicar-se públicament demostra fins a quin punt Maria Teresa formava part de l'inquiet món femení d'aquells anys. Des de la plataforma del club, Vernet organitza esdeveniments culturals per a les dones, en el seu afany d'educar-les i ajudar-les a encaçar aquesta modernitat que comença a bufar amb els nous temps a Europa. El 1931, entra a la Comissió de Cultura i el 1932 és elegida vocal de la Junta directiva i presidenta del Departament d'Actuació Social. A més, aprofita per a publicar articles en el butlletí i dicta una conferència àmpliament escoltada i encomiada, sota el títol *L'egoisme i les dones*, en què mostrava les seves inquietuds socials i la seva tendència reformadora.

La Guerra Civil, malauradament, irrompé a escena i el camí creatiu de Vernet, que es trobava en el seu punt àlgid, s'estroncà tot d'una. És com si l'horror de la guerra, viscuda a Barcelona, la deixés sense esma per a seguir endavant en la seva tasca d'escriptora.

El 1937 publica *Estampes de París*, obra singular dins del seu estil pel fet que recorda més aviat a uns episodis de memòries que no pas a un llibre de ficció i, demés, fretura de personatge femení que plantegi qualsevol mena de qüestió de gènere.

²⁸ Enriqueta Sèculi i Bastida (Barcelona, 1897 - Barcelona, 1976) fou una mestra, pedagoga, feminista i escriptora que va fundar, juntament amb Teresa Torrents, el CFEB, l'any 1928. Membre de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona de Barcelona i de la Federació Sindical d'Obreres, esdevingué secretària de la Comissió Permanent de Dames de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i una de la fundadores del Lyceum Club de Barcelona. Així mateix, formà part de la Lliga Femenina Catalana per la Pau i la Llibertat i del FUFÉ, creat des d'ERC el 1932. Durant la Guerra Civil, a causa del seu posicionament feminista, catalanista i d'esquerres, va haver de fugir a París i el 1937 va ser contractada pel govern colombià, però, perseguida a causa del seu progressisme per l'Església colombiana, va ser obligada a renunciar al càrrec.

Pel que fa a Anna Murià, vegi's pàg. 31.

En endavant, quasi no publicarà res. Centra la seva activitat literària en la traducció de grans obres al català. El 1956, excepcionalment, apareix el llibre *Nit d'argent i altres narracions* a l'editorial Arimany. Ocupa el seu temps en la traducció per a la divulgació. Tradueix *Rocs de Brighthon* de Graham Green el 1965; *Per una ètica humanista* d'Erich From, el 1966; *Retrat d'un artista adolescent* de James Joyce, el 1967... És cert, emperò, que Vernet havia traduït ja abans de la guerra obres com *Nocturn* de Frank Swinnerton (1932) o *Dues o tres gracies* d'Aldous Huxley (1934) i *30 poemes* de Rosseti (1929), mes no és fins després d'aquesta que s'aboca a la traducció de debò.

Durant tot aquest temps de dictadura franquista, l'autora es negà, fins i tot, a reeditar les seves novel·les i limità la seva activitat creadora a esporàdiques col·laboracions en les revistes *El Pont* i *Tele-Estel*. Duia una vida discreta i pausada a l'Eixample de Barcelona i pràcticament, ja de natural reticent a les relacions socials, no sortia de casa, tancada en ella mateixa. Freqüentava, això sí, l'Ateneu Barcelonès, mes defugia, amb obstinació, els cercles literaris i la vida pública.

Aquest distanciament del rovell de l'ou del món de la literatura, no pot esborrar, tanmateix, la feina feta per Vernet, durant els anys 30, quan esdevingué una autora elogiada per la crítica i lloada pel públic, gràcies al seu estil acurat i l'actualitat dels seus temes. A aquesta realitat innegable, cal afegir que el seu tractament psicològic dels protagonistes, darrere les passes de la novel·la anglesa, representà una aportació clau en el seu temps i que, a més a més, amb la seva producció contribuï a la normalització de la literatura catalana i, remarcablement, a la defensa del paper participatiu i decisiu que havia de jugar la dona en una societat progressista i oberta de ment.

Morí a Barcelona el 16 de febrer de 1974, sense quasi ressò a la premsa del moment. Només, llavors, *Serra d'Or* li dedicà una nota sense signar en què relacionava l'autora amb l'alta novel·la burgesa, tot assegurant que cultivava una narrativa amable i discreta centrada en figures femenines sensibles i dissortades, de gran cosmopolitisme ambiental i elegància descriptiva.

L'oblit en què va caure va ser indubtablement fruit sobretot de no seguir la seva activitat creativa després de la Guerra Civil. De fet, no serà fins l'any 1986 que es reeditarà *Les algues roges*, gràcies a la tasca de l'Editorial la Sal, una editorial de dones. Posteriorment, el 2016, l'Institut Català de la Dona, en col·laboració amb la

Generalitat de Catalunya, li dedicà una exposició itinerant —*Maria Teresa Vernet i Real: Compromís de gènere i modernitat*— de la qual els seus continguts han estat integrats en aquest treball (Institut Català de les Dones, 2016). Per la seva part, l'Ajuntament de Barcelona va posar el seu nom a un jardí, al barri de les Corts, de la ciutat. La realització d'aquest treball ha estat motiu per a visitar-lo.²⁹

²⁹ Vegi's la present edició, pàg. 157-158.

3. OBRA ESCRITA I PUBLICADA PER MARIA TERESA VERNET

Poesia

Poesies I. Barcelona: La Revista, 1929.

Poesies II. Barcelona: La Revista, 1931.

Novel·la

Amor silenciosa. Barcelona: Central Catalana de Publicacions, 1927.

Eulàlia. Badalona: Proa, 1928.

El camí reprès. Badalona: Proa, 1930; Valls: Coesetània: 2009.

Presó oberta. Badalona: Proa, 1931.

Final i preludi. Barcelona: Proa 1933.

Les algues roges: Badalona: Proa, 1935; Barcelona LaSal, 1986, Horsori, 2006.

Elisenda. Barcelona: Rosa dels Vents, 1935.

Prosa

Estampes de París, Barcelona: Rosa dels Vents, 1937.

Narrativa breu

El perill; Desil·lusió; Dues germanes. Badalona: Proa, 1930.

Nit d'argent i altres narracions. Barcelona: Arimany, 1956.

Traduccions de l'anglès

Huxley, Aldous: *Dues o tres gràcies* [*Two or Three Graces*]. Badalona: Proa, 1934; Barcelona: Proa, 1966.

Huxley, Aldous: *Contrapunt* [*Point counter point*]. Barcelona: edicions 62, 1986.

Fomm, Erich: *Per una ètica humanista*. Barcelona: edicions 62, 1995.

Greene, Graham: *Rocs de Brighton* [*Brighton Rock*]. Barcelona: Vergara, 1965; Proa, 1983.

Joyce, James: *Retrat de l'artista adolescent* [*A Portrait of the artist as a Young man*]. Barcelona: Leteradura, 1981; Edhasa, 1988; Edicions 62: 1993, 199; Proa: 2000.

Lehman, Rosamond: *Invitació als vals* [*Invitation to the Waltz*]. Barcelona: Vergara, 1966.

Swinnerton, Frank: *Nocturn* [*Nocturne*]. Badalona: Proa, 1932.

4. VERNET SOBRE VERNET

Estampes de París (1937)

Aquest és un llibre especial en la producció literària de Vernet, perquè no parla d'una protagonista femenina en *stricto sensu*, sinó que és un plec de pinzellades autobiogràfiques. Ofereix, doncs, una certa oportunitat per a aproximar-se a la seva figura personal i, d'alguna manera, pot ajudar a treure l'entrellat d'alguns misteris que deixa la seva minsa biografia.

La majoria dels capítols són, com bé indica el títol, estampes de París; és a dir, postals de la Ciutat de la Llum, descripcions d'una gran bellesa lírica que, amb un ritme fluït i amable, van recreant, al lector, la màgia de moments i llocs de la capital francesa, tot i que la protagonista —la mateixa autora— troba a faltar la seva ciutat, Barcelona, amb què somnia ja en el primer capítol: «Travesso la ratlla del somni. I ja aquesta Barcelona meva tan coneguda i estimada em té. Sóc en el país dels records i els enyoraments» (Vernet, 1937, pàg. 5).

En molts moments, creiem endevinar passatges que ens remetent a novel·les seves que també tenen part de l'acció situada a París, com *Les algues roges* o *Elisenda*. Per exemple, el moment en què la narradora es dirigeix a l'Òpera nacional de París és semblant al que viuen algunes de les seves protagonistes més insignes. Es posa, així, en relleu el gran amor que sentia Vernet per la ciutat del Sena, pels seus racons plens d'encant. Probablement, en ella, hi veia, en certa manera, la recreació de la dona moderna, la personificació de la llibertat. París, en aquella època, era, en efecte, el lloc més avantguardista d'Europa i el millor referent pels intel·lectuals catalans a l'hora de buscar models.

En les seves estampes, Vernet ens explica, divertida, entre d'altres coses, com la proclamació de la República la va enxampar en un cafè de París i com els seus amics francesos van començar a enaltir la Segona República Espanyola i la, segons ells, imminent revolució comunista. La narradora assegura que, per la seva part, ella sols estava preocupada, en aquell moment, per si els de casa estaven bé, tot i que també van sortir a col·loqui les posicions polítiques, al respecte, de les gran potències —de difícil comprensió— i que un amic, anomenat Kersby, parlà, amb gran passió, sobre Polònia i la seva continua desgràcia en ser una terra encastada entre dos monstres.

Més endavant, Vernet torna a evocar, amb tendror, la seva infantesa, l'escola on feia classes el pare, al carrer Joaquim Costa, de Barcelona, i l'ofici de casa seva, l'ensenyança, que tanta passió aixecava en els seus progenitors. En aquest quadre, la toponímia de Barcelona es fa ben present al llarg del llibre: tan aviat se'ns parla de la casa de joguines El Siglo com de la Rambla de les Flors... Igualment remembra que el pare i els seus amics del Centre Catalanista Republicà feien llargues tertúlies i sortien a conversa Pere Coromines i les seves, llavors recents, publicacions. Amb el pare —afegeix Vernet— anaven a veure les obres per l'Exposició de Montjuïc (l'Exposició Universal de Barcelona de 1929) i voltaven per la Plaça Espanya en un silenci agradable.

A continuació, l'escriptora, amb tota naturalitat, ens comença a parlar dels seus primers amors, als que descriu com «exemplars, sense indecisions ni romanticismes» (*íd.*, pàg. 50).

De nena, amb tan sols cinc anys, estava “promesa” amb un cosí llunyà que mai veia, l'Anton. En un joc de criatures, un amic seu, Lulu, li demanà relacions i ella ho consultà el seu pare. Aquest li respongué amb senzillesa que ella ja veuria allò que li convindria, resposta molt sorprenent i indicativa del tarannà del seu progenitor atesa la seva màniga ampla i llibertat que deixava a la menuda. Finalment la nena rebutjà les infantils pretensions del seu amic, però, quan tornà a veure's amb Anton, no el trobà com el recordava i trencà el “compromís”. Així finireu —assegura Vernet— els seus primers amors.

Un altre punt d'interès és que, a l'obra, sovintegen les referències a personatges de la literatura infantil i juvenil que es llegia aquells anys: Juli Verne, el *Robinson Crusoe*, l'*Alicia en el país de les meravelles*, Anatole France... Així mateix, autora s'endinsa en els jocs que practicava per a narrar les gires europees com a cantants que els hi feia fer a les seves nines, moments on la seva imaginació prenia gran volada.

A partir dels deu anys, segons les pròpies paraules de Vernet, esdevingué un «xicotet» i el seu desig passà a ser tenir una bicicleta. Atès que no hi havia moltes noies que hi anessin, el pare va prometre aconseguir-li quan arribés a comptar fins a vint noies ciclistes. Vernet relata que en tardà tres anys i que, quan ho va assolir, ja no la volia.

Més tard, ens explica com, ja a cavall de la infància i l'adolescència, una companya de classe —totes més grans que Vernet— li parlà del que era l'amor i

va pretendre escandalitzar-la amb les seves revelacions sobre els xicots. No cal dir que aquesta experiència recorda a la de la maldient Balbina i Cecília a *El camí reprès*, que va arruïnar la relació de la primera amb Manuel.³⁰ Vernet, no obstant, no era Cecília:

Però no vaig reaccionar com elles —millor dit, ella, car era una de sola qui avalotava tota la classe— pensaven. No vaig prendre gust a la lectura pornogràfica o a la conversa plena de frases de doble sentit ni tampoc vaig córrer a denunciar o a apartar-me fent escarafalls. Tranquil·lament vaig allunyar-me del seu ambient; només un xic vaig intentar de treure'n una que jo estimava molt i a qui em dolia de veure enfonsada en tal sutzura.

(*Íd.*, pàg. 63)

Una lectura va fascinar a Vernet durant aquesta època: *Jocelyn*, de Lamartine. Ella atribueix a aquest llibre haver-li desvetllat el gust per la poesia, una anhel que bategava dins seu però no s'acabava de revelar amb decisió.

El llibre de Vernet acaba en el moment en què l'autora i la seva família deixen el poble (Vilanova d'Escornaelbou) i es traslladen al Raval de Barcelona:

I després vaig deixar l'escola. Vingué el primer amor, o, almenys, allò que jo creia ésser-ho. I no era sinó un vol d'imaginació, un altre joc d'infant...

(*Íd.*, pàg. 63)

³⁰ Vegi's la present edició, pàg. 65-66.

5. ELS PERSONATGES DE VERNET

5.1. MARIA DOLORS, DE *MARIA DOLORS* (1926)

Maria Dolors, inici de les dones de Vernet

Ha estat impossible localitzar un exemplar d'aquesta novel·la, tant a les pàgines i catàlegs de segona mà com a la xarxa de biblioteques de Catalunya. Per tant, aquest apartat serà breu i es basarà en les, sempre indispensables, notes de Maria Campillo a la introducció de *Les algues roges*, de l'edició de l'editorial La Sal (Campillo, 1986).

Segons aquestes, *Maria Dolors* —la primera novel·la publicada per Vernet—, es tracta d'una novel·leta rosa comuna a l'època, de final feliç i èmfasi en la vessant sentimental i estilística. Tanmateix, segons la mateixa autora, no és una història tan corrent, puix que prefigura la temàtica que ens anirem trobant al llarg de l'obra de l'escriptora: el dilema entre l'amor instintiu i passional, d'una banda, i, de l'altra, l'amor reposat i intel·lectual.

Campillo ens informa també que *Maria Dolors* fou signada per «Teresa Barnet», aparent errada d'impremta que podríem prendre per anecdòtica, però que ens deixa el dubte si va fer fruit o no d'un desig de l'autora.

5.2. REMEI, D'*AMOR SILENCIOSA* (1927)

Remei, el silenci que acaba matant

El primer que destaca d'aquest llibre és el pròleg de Josep Farran i Mayoral.³¹ En aquestes pàgines, el prologuista es vanagloria de ser dels primers a cantar el do per la literatura de Maria Teresa Vernet i narra com va descobrir la seva obra (li va arribar un paquet a l'oficina amb un exemplar de *Maria Dolors*). En paraules exactes del prologuista:

³¹ Vernet, 1927.

Josep Farran i Mayoral (Barcelona, 1883-Barcelona, 1955) fou un assagista, periodista i traductor de formació autodidàctica que treballà com a crític i redactor en diverses revistes com *La veu de Catalunya*, *La Revista* i *La Revista de Catalunya*. Va viatjar per molts països europeus i fou nomenat bibliotecari del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat. Traduí al català autors tan importants com Shakespeare, Flaubert, Swift, Aristòtil o Plató.

Esriptora tenim i gran escriptora. I seguim llegint amb confiança, ja segurs d'anar trobant, joiolos de trobar a cada punt, fines penetracions en les ànimes, imatges belles, sòbries evocacions on s'agermanen veritat i poesia; i la paraula, enèrgica i delicada; el gust, pel mot familiar i elegant alhora, exacte i líric; la dicció grega de beutat i serena gràcia, llatina de resplendent justesa.

(Vernet, 1927, pàg. 11)

En el seu pròleg, Farran ens explica que, a la redacció, primer es pensaven que era un home i després van arribar a la conclusió de què havia d'ésser algú molt jove.

Més endavant, es pregunta sobre el futur de l'escriptora amb un deix amarg:

I ara l'esdevenidor: que farà, què serà demà d'aquesta escriptora? A quins perills estarà exposada? Ella té el do; els dons més alts i més rars; però els dons cal cultivar-los; i sovint, si no els acompanya una personalitat ben disciplinada, una voluntat ferma i batalladora, la gran flama pot degenerar o marcir-se.

(*Íd.*, pàg. 15)

Tanmateix, al final, es mostra convençut que Vernet triomfarà per la seva determinació i el seu coratge, tant literari com personal.

Amor silenciosa comença amb les següents paraules:

La muller del vell Jaume aclucà l'esguard per sempre, davant la finestra oberta. Potser la recança d'anar-se'n li fou endolcida per la claror de les vinyes que semblen cobertes de borrisol de verdum, amb les primeres brotades.

(*Íd.*, pàg. 21)

La història ens trasllada, de patac, i amb molts salts temporals, a la vida d'en Jaume, un home que s'acaba de quedar vidu, al servei del qual entra una minyona molt eixerida i alegre, Joana. La noia vol cantar i festejar amb els xicots del poble, però l'ancià li ho prohibeix, ja que està de dol per la seva dona. Això no obstant, a poc a poc, la tendresa li va estovant el cor i, ben aviat, les cançons i rialles de la Joana el fan posar content i acaba estimant-la prou com per a proposar-li matrimoni. Nogensmenys, Joana no està convençuda —pensa que els amors pausats no són per a ella—, però acaba accedint per una estranya raó que Vernet no ens revela: sols entrelluquem la por de Joana al seu passat i la seva ànsia d'esdevenir una dona digna.

Tot i la befa del poble i els amics per casar-se amb un home d'edat tan avançada, ella ho fa i en poc temps neix el seu primer fill, Joan. El Joan és un nadó molt robust i el deler del seu pare, que ja es veia sense hereu. Quan creix, però, va mostrant una gran timidesa, mes també una suprema intel·ligència i inaudita sensibilitat. D'altra banda, Joana passa a preguntar-se si aquest amor tan

sacrificat que està vivint no l'ha purificada ja, la qual cosa confirma la nostra impressió de què té un passat que li cal amagar.

Un dia apareix pel mas en Daniel, un antic mosso que treballava a les propietats del Jaume. En els ulls del xicot, l'ancià reconeix els del seu fill Joan i comença a témer que el seu fill no sigui realment seu, sinó del Daniel. Al capdavant, Joana li confessa al seu marit la veritat: en efecte, el Joan és fill del Daniel, un amor de joventut, però ella es va casar sense saber que estava embarassada ja que estima el seu marit i li està molt agraïda. En Jaume, per por a l'escàndol i alhora per tendresa, decideix no dir res del secret. Tanmateix, el Joan, que ha escoltat la conversa, decideix marxar de casa per la vergonya de saber-se un bastard. Se'n va un any a Barcelona, on enyora el camp, i, posteriorment, torna a casa. En poc temps, moren en Jaume i la Joana, i en Joan es queda com a únic hereu de la terra.

Tot seguit, ens trobem amb un salt temporal significatiu: en Joan s'ha casat amb Lluïsa, una noia del poble, i tenen tres fills. El següent capítol ja ens condueix a la vida de casada de Lluïsa i ens presenta una família molt ben avinguda. Tots pugen al carro cap a la estació, ja que han d'anar a recollir a Remei, la cosina de Lluïsa, a qui ella estima com una germana i a la que no veu des de fa dotze anys. Així és com la narradora ens descriu la primera impressió de Remei, tot just arribada al camp:

Semblava delicada i tímida, era bruna com la Verge de Montserrat, molt intel·ligent i amb un esperit sempre vibrant a tota bellesa. Havia nascut i vivia a ciutat, amb son pare —un home ple de sentit comú, pesant i rígid— i sa mare, una barcelonina gentil, de la qual ella havia heretat la finor d'esperit.

Tenia vint anys: era menuda i fràgil com una figurina de cristall esmaltat; però el seu to de veu, el mirar net dels seus ulls negres i la fermesa dels seus mots deien que sota aquelles apariències [aparences] de feblesa batejava una forta personalitat.

(*Íd.*, pàg. 42)

Remei ha vingut al camp per a acabar de refer-se d'unes febres que l'han tinguda enllitada durant dos mesos. A l'octubre, es casarà amb un jove company d'infantesa i té previst quedar-se, durant juliol i agost, amb la Lluïsa i la seva família.

A l'arribada, es mostra molt tendra amb els fills del matrimoni —la Marieta, en Blai i el Jaumet— i els porta regals. Des del primer esguard, en Joan i ella es cauen molt bé i el retrobament amb Lluïsa és emocionant.

Entre ambdues dones, un cop la nouvinguda s'ha instal·lat, té lloc una conversa sobre el matrimoni i la llibertat ben interessant per a l'objecte d'aquest treball:

—Bah, Lluïsa! —es sorprengué la cosina— t'agradaria de tornar-hi, ara que tens marit i fills?

—Dona, llavors era jove i lliure, amb el cap ple d'il·lusions!

—Però, havent-te casat i essent feliç... és que no et plau aquesta vida?

—No m'entens... Déu me'n guard, dir que no sóc feliç! He trobat un home, pobre Joan, que no em pot donar més bona vida! No em manca res, no he d'anar escarrassada, ni em falta tranquil·litat... Però quan s'és jove i lliure, Remei! Creu-me, si no és que en Rafael sembla un bon home com dius i es guanya bé el pa... Així encara un pot sacrificar-se, que si no...

La noia la mirava sense dir un mot.

Ella creia que si una dona es casava era per amor, per l'instint ineludible de crear a l'entorn la flama de la família. I ara...

«Podria ésser que hi hagués altres motius? Que algú pogués sacrificar una llibertat mal entesa —orgull de freda independència— només per la satisfacció material d'una bona vida? La Lluïsa, mare de tres fills com tres poms de flors, podia enyorar l'ésser donzella? Muller d'en Joan, podia parlar de sacrifici? Podia estar agraïda a l'espòs tot recant-li d'haver-se donat? Així, doncs, si no hagués estat un hereu, en Joan...»

La Remei, adolorida en la noblesa absoluta de la joventut, no s'atrevia a finir el pensament.

(*Id.* pàg. 49)

Cal fer notar en aquest fragment la diferència tan notòria que es posa en evidència entre els punts de vista de la Remei i la Lluïsa respecte de la institució del matrimoni. Mentre que la Lluïsa el veu com quelcom necessari —ple de deures i treballs per a tirar endavant de la família—, Remei ho imagina com una unió per amor sostinguda sols per l'afecte dels esposos. Atès que, per a ella, no existeix l'obligació de sobreviure, no es pot imaginar una unió que no sigui per amor. Posa l'estima per sobre de tot, fins i tot de les necessitats materials. És un idealisme de joventut i de noia avançada de ciutat, que no comprèn la cruesa del camp i els imperatius indefugibles als que s'enfronten moltes noies, sense cap altre opció. Així doncs, tot i que la Remei veu el matrimoni com una unió en pro de la família, com quelcom que la dona precisa —quedar-se soltera no és assumible per a la mentalitat de l'època—, ho concep d'una forma més burgesa, més romàntica que no pas la Lluïsa, que sap que la vertadera llibertat és la de la dona quan encara és una jove sense anell a l'anular.

Més enllà de la conversa, Remei se'ns mostra emocionada per la vida de casada que portarà i no pot evitar pensar en els fills que tindrà amb en Rafael quan veu l'alegria dels tres nens de la casa. Durant tots els dies que segueixen, la Remei es meravellarà de la bellesa del camp i s'emmirallarà en la pau i tranquil·litat de la naturalesa.

Un dia, Remei sent, involuntàriament, una petita discussió entre Joan i Lluïsa, i simpatitza amb ell. Es fa creus de com Lluïsa no ha pogut entendre les aspiracions d'en Joan i de la seva poca habilitat en educar els petits i, inconscientment, començarà a competir amb ella per veure qui seria una millor mestressa del mas. D'ençà d'aquell dia, quan veu en Joan, la bellesa crua i poc domesticada de l'home la fa envermellir i no pot evitar comparar-la amb la constitució minsa i la mediocritat d'en Rafael.

Així les coses, quan arriba carta de Rafael, Remei la llegeix amb un desgrat involuntari. S'avergonyeix de què el seu promès sigui tan amatent amb ella, perquè pensa que això indica que no té massa personalitat. Mentrestant, ella i en Joan comencen a congeniar en diversos camps i van deixant al marge a Lluïsa, ofuscada per la criança quotidiana dels nens. Remei s'enutja quan en Joan la tracta de criatura o pubilla, i es sent ingrata perquè no pensa en Rafael. Diverses reflexions l'omplen de dubtes i inseguretats pel que fa al seu casament:

«És cert, doncs, que la quotidianitat del tracte mata l'amor?» pensava amb angoixa la donzella. «En el cas de la Lluïsa sembla ésser així. Però, no seria cosa més aviat personal, aquest? Si en Joan fos meu, això potser no passaria!».

Una veu perfidiosa [pèrfida] li deia:

«Saps si l'estimes prou, en Rafael, per casar-te amb ell? Si ara ja et sents freda, què faràs després?».

Ella defugia la resposta.

(*Íd*, pàg. 93-94)

La Remei, un capvespre, cau al pati i en Joan la recull del terra amb els seus braços. En aquest instant, Remei es dona compte de com de forta és la passió que l'omple i, situats en aquest clímax, fineix la primera part de la novel·la.

La segona part comença amb la lluita de Remei contra aquest amor no legítim. Es sent culpable de sentir-lo i s'intenta convèncer de què no estima en Joan, ans sols experimenta —vol creure— una afinitat espiritual. Demés, no vol trair ni el Rafael ni la Lluïsa. Però té sentiments oposats: odia la seva cosina perquè considera que no es mereix la felicitat que té i que la seva actitud és molt egoista respecte als deures del matrimoni i de vetllar per la casa. Val a dir que Lluïsa anhela la felicitat de la solteria de Remei mentre Remei desitja la vida de casada de Lluïsa.

En aquest punt, la barcelonina s'encomana diversos cops a Déu i prega perquè l'ajudi a resistir la temptació. Això ens parla de la gran religiositat que imperava en les noies d'aquell temps. La resistència moral a destrossar una família i el risc a

ser rebutjada per l'home que estima la retenen, mes no li estalvien patir i perdre's en grans interrogants dels que no en treu aigua clara. A més, cada petita engruna de felicitat que intueix en els somriures dels esposos o en les alegries que porten els nens li fa mal per dins, ja que creu que aquesta joia hauria de ser seva.

En aquesta circumstància, l'única manera que se li acut de sortir d'aquest dilema és tornar a Barcelona. Ho planteja i el matrimoni insisteix en què es quedi fins al sant de la Marieta, invitació que la noia agafa com a excusa per a fer callar la seva consciència, que segueix turmentant-la, tant més quan la Lluïsa comença a recelar de la confiança entre el seu marit i ella. D'ací estant, en un ambient cada cop més enrarit, Remei es referma en la seva convicció de què Lluïsa no mereix l'amor de Joan ni la bona sort que ha tingut. En aquest moment, té lloc una conversa molt significativa entre les dues cosines, on Remei es posa a plorar davant la perspectiva de no poder tenir fills. Lluïsa la consola fraternalment i li assegura que no serà així, que, quan tingui el primer, li regalarà el vestit de bateig de la seva canalla. Podem constatar, en conseqüència, com cap de les dues dones —ni la rural ni la urbana— poden concebre una vida sense fills que, per a elles, estaria mancada de sentit vital. El matrimoni és, per tant, sols una via cap a la maternitat, que és, de debò, el deure que importa complir. Vernet ens retrata aquesta manera de pensar, pràcticament incontestada a l'època, a través del drama que té lloc entre les dues cosines.

De sobte, un tràgic succés sacseja l'aparent pau de la casa. Joan desapareix durant uns dies i, al final, el troben ofegat al riu. Remei enfolleix de dolor i no sap com dissimular-ho. El plor de Lluïsa és més reposat. Se la veu més preocupada pel que passarà amb ella i els nens, i amb el mas, que no pas per la pèrdua humana. Remei, de manera ben diferent, no pot contenir el devesall de marriment que la guanya. Se'n penedeix de no haver confessat el seu amor i de no haver-lo gaudit mentre podia. Després de passar el dol, un xic recuperada, Remei decideix canviar la vida que porta i passar a ser una dona més serena i impertorbable, menys dominada per les passions. S'encomana a Déu per a què faci amb ella el que desitgi:

Car la Remei comprenia que el sofrir l'havia purificat i li havia ensenyat d'esguardar els homes sota una altra llum, només divina.

D'ara endavant, estimant el dol, el dominaria; sabia desfer-se de petiteses i apreciar el conjunt de la vida per sobre les misèries quotidianes.

(*Id.*, pàg.197)

5.3. EULÀLIA, D'EULÀLIA (1928)

Eulàlia, la noia entremig de dos mons

El primer que destaca d'aquesta novel·la,³² quan tot just l'hem oberta, és que Vernet, a diferència de les altres, l'ha dedicada als seus pares. Degut a què és una de les seves primeres obres publicades, és comprensible que l'autora tingués aquest desig. A més, cal recordar l'enorme suport que Vernet rebé dels seus progenitors, començant per l'educació progressista que li donaren i continuant pels ànims per a publicar la seva obra.

També al contrari de la resta de les seves novel·les, aquesta no comença ambientada a Barcelona, sinó en un poble sense nom del Camp de Tarragona, zona on l'autora acostumava a passar llargues temporades d'estiueig i, per tant, coneixia molt bé, no debades havia passat —recordi's— la seva infància a Vilanova d'Escornalbou (al Baix Camp), poble natal del seu pare. Se'ns presenta a dos germans, Mateu i Emili, i es parla breument del primer amor d'Emili, una noia superficial i coqueta que fou enganyada per un home casat i marxà a servir a Tarragona per evitar-se la vergonya al poble.

A través de les relacions socials dels germans, hi apareix en Quim, el germà gran de l'Eulàlia i, tot seguit, ella:

La germana segona, l'Eulàlia, no era pas bella: front baix, nas recte i angulós, boca enèrgica, ulls petits indecisos de color —entre grisencs i daurats—, el caminar ferm com la veu forta i serena.

Feia molts anys que servia a Reus.

(Vernet, 1928, pàg. 15)

Tot i que fa de minyona a la ciutat, on els seus amos l'estimen molt, quan la seva germana gran es casa i se'n va lluny, l'Eulàlia es veu obligada a tornar al poble per a ajudar a la mare, ja envellida i cansada. El retrobament amb els germans i la vila és molt alegre, puix que ella està joiosa de poder regressar a la tranquil·litat del camp.

En arribar, posa en ordre tota la casa, on el pare es comporta despòticament, el seu germà Pere beu i la germana petita, Estrella, fa el que li plau. Eulàlia, amb paciència i dolça severitat, aconsegueix que la casa rutlli millor i fa feliços a tots els membres de la família amb la seva abnegació, que tan bé ella mateixa

³² Vernet, 1928.

expressa: «Coratge! Primer són ells. No tinc dret a pensar en mi fins que el altres siguin feliços» (*Íd.*, pàg. 21).

A poc a poc, emperò, la noia va coneixent els amics d'en Quim i neix una passió tímida entre Emili i ella. Envermelleixen quan es troben i Eulàlia s'arregla per a què l'Emili la trobi més maca i pensi que la seva família és ordenada i correcta. Ella, davant els esclats d'ira o les grolleries dels homes de la seva família, es sent indigna del jove i intenta amagar-li els seus parents. No pot evitar sentir vergonya quan veu com de violentament aquests es discuteixen i pensa què en diria Emili, que ve d'una família sense tants problemes i moralment més recta.

Quan els pares de l'Eulàlia s'assabenten del romanç entre els joves, se n'alegren pel fet de què ell és un hereu i ella s'avergonyeix, altra volta, de la cobejança miserable dels seus pares. Tanmateix, no tem, com sí que ho fan els seus progenitors, el mal caràcter de Rosa, mare d'Emili. El jove està convençut de què, tot i que la seva mare és una dona difícil, Eulàlia s'hi avindrà molt bé. Es desenvoluparà, nogensmenys, inesperadament, una conflictivitat entre l'amor fraternal del seu germà Pere i el romàntic, que Eulàlia professa vers Emili; conflicte que, en va, la jove intentarà superar, tot veient-se impossibilitada de acordar ambdós:

Però si els esposos hi venien bé, en canvi el Pere, a cada mirada, traïa l'odi que el regirava per dins. A cada gest despitat semblava dir: «Tria: ell o jo».

I la noia, tot revoltant-se contra aquesta gelosia, no deixava d'entendrir-se i trobar-se culpable.

Volia conciliar els dos amors.

(*Íd.*, pàg. 30)

Amb aquest xoc obert, Rosa, la mare d'Emili, alliçonarà al seu fill i li prohibirà casar-se amb Eulàlia a totes passades per culpa de la reputació de ganduls de la seva família. Emili li discuteix, mes sap que la mare té la decisió final. Si vol conservar la posició d'hereu, ha d'acatar la seva decisió. Al dia següent, Eulàlia s'assabentarà de la notícia a través dels seus germans: el poble anirà ple.

Tot i això, els dos enamorats segueixen veient-se, ignorant la resolució de Rosa i les befes dels germans. Eulàlia mostra una actitud coratjosa i agosarada en desafiar el safareig que fa la gent i el que li aconsellen els pares de no seguir endavant amb el seu amor per Emili.

Seguint aquestes roderes, el conflicte arriba a un punt sense retorn quan Rosa s'assabenta que el seu fill envia cartes a Eulàlia tot i ser a Tarragona fent el servei

militar. Li fa triar, aleshores, entre l'herència i l'Eulàlia i ell, enardit per l'amor juvenívol, tria la noia. Quan li ho comunica, l'Eulàlia s'impressiona vivament i correspon, amb ardor, el gran sacrifici que el jove ha fet pel seu amor. Amb tot, no és capaç de trencar l'autoritat dels seus pares i germans, que la tenen acollada per la por i li prohibeixen tornar a veure'l. D'amagat, llavors, planegen fugir i allunyar-se de l'odi que els envolta i no els deixa estimar-se:

—No en tinc [por] —i la veu li flaquejava—. Et fas càrrec del que és això, per mi? Fugir de casa amb un home...

—No amb un home —va interrompre ell—, sinó amb mi, amb el *teu* home. Qui en té la culpa, més que ells? No veus que és l'única manera d'arrencar-los el permís de casament? Fugim a Barcelona...

(...)

—Emili, tu series prou fort per no recular passés el que passés? Compliries la paraula, encara que la Rosa ens tragués de casa?

L'home tornà a abraçar-la.

—Eulàlia! Sí, sí, de seguida. Mira, diumenge. No, dilluns. De seguida. A viure, a viure!

(*Íd.*, pàg. 77-78)

Aquí cal parar esment en la diferència d'escrúpols i reticències que cadascun dels enamorats posa per fugir. Emili ho veu molt clar i molt idealment, però a la noia li sap greu deixar els seus germans i pares, tot i que no s'han portat bé amb ella. La xicota ha estat educada per a no abandonar mai als altres, per a no ser lliure i per a deixar-se dominar per la culpabilitat en el moment de decidir ser independent de veritat.

Nogensmenys, tot està planejat. Mes la nit en què han de fugir resulta que en Pere i el pare discuteixen fortament i en Pere, begut, mata el pare i, ofegat pel sentiment de culpabilitat, es suïcida. Eulàlia, en aquestes circumstàncies, no pot assistir a la cita amb Emili i roman a casa tenint cura de la mare, que ha emmalaltit molt greument a causa d'aquest succés, i sentint-se responsable de la desgràcia:

Jo en tinc la culpa! Només jo en tinc la culpa! I encara goso viure! Oh Déu meu, que visqui ella! No em castigueu més, tingueu pietat de mi. Torneu-li la vida, que amb força amor li pugui donar una mica del que li he pres! Que no em deixi abandonada a les meves bogeries, miserable apassionada que sóc! No em prengueu l'únic refugi: no em veieu tan caiguda que [no] tinc esma d'enyorar la felicitat, aquella felicitat que necessitava tant de mal per arrelar-se? Pietat, Senyor! On aniré si ella em deixa?

(*Íd.*, pàg. 91)

Malgrat els seus precis, la mare mor i Eulàlia es sumeix en un estat de gran depressió. S'ha convençut que tot el que ha succeït és resultat del seu egoisme, de voler fugir amb l'Emili i, quan ell va a cercar-la per a saber què ha passat, ella

el rebutja i l'aparta perquè creu que es mereixedora d'aquell càstig. És un motiu semblant, per tant, tot i que per altres raons, al de Cecília quan, com es veurà, a *El camí reprès*, intenta imposar-se una condemna de privació de l'amor i de la felicitat.³³

També cal destacar la gran religiositat que impera en aquesta novel·la i en la mentalitat de l'Eulàlia, sovint encomanada a la Verge i a demanar gràcies a Déu. Això destaca en comparació amb altres protagonistes posteriors de Vernet, que no parlaran de Déu o, si ho fan, serà en un pla molt més reduït. Tal vegada, aquí té un protagonisme especial el cristianisme pel fet que estem al camp i Eulàlia no és com les protagonistes urbanes: és una noia sense estudis, senzilla i sense coneixements; la noia de la Catalunya rural, religiosa fins al moll de l'os, que pretén retratar Vernet.

Sia com sia, la taca que suposa per a la família aquest tèrbol assumpte de les morts del pare i del fill acabarà per pesar en la consciència d'Emili i li provoca un lent però consistent rebuig vers la noia. Al seu torn, Eulàlia envia a servir a Reus a la germana petita, l'Estrella, i es queden Quim i ella sols a casa. Llavors, la noia vol fer definitivament seva la culpa del que ha succeït i condemnar-se ella mateixa a no ser mai més feliç ni pensar en el seu benestar, mentre Emili, al contrari, insisteix per últim cop, després de sentir que el seu amor per la noia s'ha enfortit a pesar de l'infortuni:

Ella parlava a frases incoherents, de misericòrdia i expiació, de Jesús i el deure...
(...)

—No sóc culpable, dius! Jo, que si hagués complert els meus deures en lloc de pensar només a fugir, hauria evitat la desgràcia! I ets tu qui m'ho pregunta. No tens cor; només saps venir a turmentar-me, afamat de goig, sense preocupar-te de si jo sofreixo, i si els altres en pateixen, del teu egoisme!

(*Íd*, pàg. 104)

Malgrat aquesta obstinació cega d'Eulàlia a fer-se la màrtir, Emili, per amor i un pèl de tossuderia, segueix capficat en aconseguir-la.

La xicota, per la seva banda, intenta buscar el consol en Déu, però no se n'acaba de sortir i no pot parar de pensar en el seu enamorat; àdhuc evita, a vegades, sortir al carrer per tal de no trobar-se'l i revifar la seva passió. Un dia, emperò, el noi, fart d'aquesta situació, decideix anar-se'n del poble i li comunica a l'Eulàlia. Ella passarà tota la nit en vetlla dubtant entre complir aquell calvari que

³³ Vegi's la present edició, p.66.

ella s'ha autoimposat o ser feliç de debò i aprofitar la que, de ben segur, serà la seva darrera oportunitat per a ser feliç amb Emili.

Es quedaria. No havia sofert sincerament, perquè aquesta febre era goig de sofrir, encara goig: i ella volia sofrir de debò, en el buit d'una vida grisa. Ara que Emili fugia, començava el calvari....

«Però no tinc força, no tinc força! No vull que se'n vagi, no ho vull!»

La lluna era posta i les estrelles empal·lidien.

«Dues hores només! Atura't! Què faré! Vindrà l'hora... No, no. Però corre, alba poruga; emporta't la meua vida. Que el dolor sigui el meu amo absolut.»

Tenia una por horrible de cedir.

«Que em lliguin! Que no pugui seguir-te, amor, amor meu!»

(*Íd.*, pàg. 129)

Sobta la persistència del dolor i del càstig en aquesta novel·la atès que altres protagonistes de l'autora, més madures, prenen un camí més intermedi i no s'obstinen tant en punir-se. Tanmateix, cal tenir en compte que Eulàlia és víctima del gran pes de la religió, la qual cosa li comporta haver de dur, com a dona, aquesta feixuga càrrega. Ella mateixa es sentència, així, a negar-se la felicitat per sempre en una aferrissada lluita entre el seu cor i la seva moral, estreta de mires. Tot amb tot, si, en un primer moment, rebutja l'Emili, al final, la vencerà la seva ànsia de joia i fugirà amb ell, penedint-se de la seva primera elecció i deixant enrere les idees de penitència.

A Barcelona, els dos joves viuen una lluna de mel, interrompuda per l'arribada de dues cartes, una d'en Quim i l'altra de la Rosa. Ambdós els injurien i els diuen que no seran benvinguts mai més a les respectives famílies. Emili, a pesar de tot, li recorda a Eulàlia la llibertat guanyada i la felicitat que els espera si romanen junts. La gran ciutat els acull i, allotjats a una pensió, gaudeixen dels teatres i les delícies que mai han conegut al poble. De seguida, emperò, volen guanyar-se el pa i un sou per a tenir un piset per a ells sols. Eulàlia recupera els ànims gràcies a l'amor incondicional i tendre del xicot:

La noia, modesta i acostumada a menysprear-se que era l'Eulàlia, s'havia revifat d'aquesta adoració com d'una pluja a l'agost. Perquè ell l'estimava, ella va estimar-se (...) va redreçar-se joiosa de saber-se útil, feliç de veure que podia donar felicitat a l'home. L'atordia a manyagues perquè oblidés, i a cada mot amorós el mirava agraïda, humil i radiant.

(*Íd.*, pàg. 138)

És a dir, tot i que es tracta d'un amor dependent, on ella es sent valorada gràcies a l'amor de l'home i on es comporta servil i amatent cap als seus desitjos, cal remarcar que suposa un pas endavant en relació al martiri anterior amb què es negava qualsevol perspectiva de felicitat en la seva turmentada ànima.

Quan Emili comença a treballar, Eulàlia es dona compte de com de justos van de diners i ella també es busca un treball. Emili s'oposa a què la seva dona treballi, però la noia està decidida i el convenç de què és allò que s'ha de fer per a poder continuar junts.

Amb tot, Eulàlia percep com Emili es va distanciant i s'enyora del poble, malgrat la felicitat que comparteixen. Aleshores, en part per necessitat pròpia i en part per a retenir a la parella, Eulàlia comença a desitjar tenir un fill i es guanyada, a voltes, per la basarda de ser estèril: «I si ell no em parla tampoc de casament? I si passa el temps i no vénen fills, amb quin goig viurà al costat meu, desposseït de tot, fins de la paternitat? No arribarà a odiar-me?» (*íd*, pàg. 157)

La parella es casa i lloga un pis, miserable però suficient per a ambdós al centre de Barcelona. Ara, Eulàlia, enyora més que mai un fill per a fer content a Emili. Aviat, rep carta de l'Estrella, la seva germana. Li diu que està servint a Reus i que està molt contenta de poder tornar a parlar amb ella, ja que en Quim li ho havia prohibit.

Més tard, mor la mare d'Emili i, quan ell se n'assabenta, va al poble i es retroba amb els germans i tota la seva antiga vida. No enyora, tanmateix, en cap moment, el que tenia, ja que no es pot comparar amb la felicitat que li dona l'amor de l'Eulàlia. La relació surt, per tant, reforçada d'aquest nou escull.

En unes setmanes, Estrella els comunica que també ve a viure a Barcelona i s'instal·la a casa seva. La germana petita té moltes ànsies de conèixer la gran ciutat, tot ho pregunta, tot ho vol saber. Bellugadissa i agosarada, la seva personalitat contrasta amb la del matrimoni, més relaxat i dat a la reflexió. Demés, la seva presència fa engelosir i recelar a l'Emili, puix creu que l'Eulàlia para més atenció a l'Estrella que no pas a ell.

Estrella confessa a Eulàlia que ha vingut per problemes personals: es va enamorar de l'Agustí, el senyoret de la casa on servia, i la van fer fora quan els van descobrir abraçats i ell no va defensar-la davant la senyora de la casa; és a dir, la seva mare. La germana aviat es busca la vida i es fa dependent d'una tenda de confecció. La seva simpatia natural la fan una gran venedora i, com que és garlaire i eixorivida, li encanta l'ambient modern que exhala Barcelona. És en aquesta botiga on Estrella coneix Marcel·lina, la protagonista de *Presó oberta*.³⁴ Al

³⁴ Vegi's la present edició, pàg. 73-80.

respecte, resulta significatiu que l'escriptora lligui novel·les sense ser massa explícita o sense excloure a lectors que no hagin llegit les anteriors. Són lligams que ens permeten parlar d'un univers vernetià.

Marcel·lina s'encarrega de portar l'Estrella als balls i introduir-la en els cercles dels amics i de la diversió dels joves de la capital. Després del seu primer desengany amorós, la noia aprendrà la lliçó i esdevindrà més humil, i deixarà d'importunar el matrimoni.

Al capdavant, marxarà del pis, per a cercar la seva pròpia vida fora de la protecció de la seva germana, i, llavors, la parella, esgotada per la vida quotidiana, semblarà distanciar-se. Nogensmenys, Eulàlia per fi quedarà embarassada i la novel·la acaba precisament en el moment en què li comunica a Emili l'arribada del nou membre de la família, en un clímax feliç que sembla anunciar un futur ple de promeses i benaurança.

En conclusió, tot i que la realització de la parella i, en especial, de la dona es materialitza mitjançant la concepció d'un hereu i que Eulàlia, molts cops, s'ha vist empenya per les responsabilitats i els deures de dona vers als altres, la novel·la suposa un pas vers un model de dona més moderna per part d'una protagonista que, en el seu retrat, expressa la mentalitat d'una noia vinguda de la Catalunya rural amb una educació sense brillantors ni aspiracions socials.

5.4. CECÍLIA, D'EL CAMÍ REPRÈS (1930)

Cecília, l'àrdua ruta cap a la unió del cos i l'ànima

La dona, que estava convençuda de posar al món un Jordi, trigà vuit dies a decidir el nom de la menuda. Cap dels que l'home li suggeria no li era bo.
Finalment va anomenar-la Cecília.

(Vernet, 1930, pàg. 8)

Cecília, la protagonista d'aquesta novel·la, és un personatge molt propi de la prosa de Vernet, ple d'inseguretat i dubtes, de matisos i pinzellades subtils que li donen una profunditat captivadora.

La mare de Cecília, Matilde, apareix sols al principi de la novel·la durant unes escasses pàgines, però és una figura clau per a entendre com Cecília s'anirà comportant al llarg de la història i les pulsions íntimes que l'arrossegaran cap al seu veritable camí. Ja des de la més tendra infantesa, és portada a una escola de

monges per influència de la seva mare, tot i que el seu pare no està molt d'acord amb la decisió: «El pare tenia molts projectes per a l'educació dels fills, però en arribar el moment de posar-los en pràctica, topà amb els prejudicis irreductibles de la muller» (*íd.*, pàg. 11-12).

Cecília és una criatura malaltissa fins als cinc anys, quan, després d'una feixuga convalescència, surt revitalitzada i no torna a caure malalta en gairebé tota la seva vida. Aquesta feblesa física de la nena contrasta amb la fortalesa del pare i resulta en una desmesurada timidesa d'ella. Així, els seus primers anys se'ns presenten com els d'una nena extremament reservada que no es separa massa de les faldilles de la mare. Potser això explicarà la dependència emocional que Cecília mostrarà, més tard, envers la figura materna, tot i després de la mort de la mare, i també el distanciament afectiu del seu pare, que mai arriba a comprendre els sentiments de la noia.

A l'escola de monges, Cecília igualment es mostra reservada. No fa lletjos a ningú, però tampoc aconsegueix establir relacions d'autèntica amistat. Ben aviat, el seu rebuig del jocs infantils la du a la biblioteca i Cecília esdevé una gran lectora que, a través de la reflexió intel·lectual, llaura, de manera feraç, la seva ment. Tot i això, sobta, atesa la connexió que té Cecília amb la seva mare, que la noieteta, només amb vuit anys, no expressi els seus sentiments quan ella mor:

La Cecília, quan va comprendre la veritat, gairebé no plorà. Va asseure's a un recó, amb els mans als ulls, i no digué paraula. No volgué sopar i es posà al llit tremolant de febre. La dona [la seva tieta, esposa de l'oncle Maurici] va vetllar-li el [sic] son agitat; i quan la nena obrí els ulls i pogué desfogar-se a sanglots, fou ella qui tremolà de tendresa.

(*íd.*, pàg. 18)

És una reacció que ja ens parla d'un caràcter introvertit i fort, amb tendències a guardar-se endins el dolor. Tal vegada serà per això, que, més tard, Cecília trobarà difícil confiar en altres persones, especialment en dones, com a conseqüència de l'absència de la seva mare. Vernet ens esbossa, doncs, un perfil de jove forjada a si mateixa, madura abans d'hora i patidora. D'ençà d'aquest instant, l'escriptora insistirà, de forma vehement, en l'ànsia de coneixement que domina l'ànima de Cecília. El seu pare desitja portar-la a estudiar, però es troba amb la reticència de la societat expressada per l'oncle Maurici. Així les coses, la Cecília seguirà els estudis de piano, una ocupació molt més adient per a una senyoreta:

De què li servirà encomanar-se quatre idees absurdes, bufar-se de vanitats i acabar avorrint el matrimoni com una cosa vulgaríssima? Més val deixar-la un temps a casa; si vol estudiar música bé, però sobretot hem d'educar-la físicament. I quan sigui ben feta, me la'n duc a veure món. Un parell d'anys viatjant i després la casem.

(*Íd*, pàg. 19)

Aquest fragment té el valor de contraposar la disparitat de models d'educació femenina existent a l'època: el pare, més lliberal, vol, per a la seva filla, uns estudis que li doni eines modernes per desenvolupar-se; en canvi, l'oncle Maurici desitja fer d'ella una noia bonica i de món, destinada a fer un bon matrimoni. Tot i que s'arriba a una mena de terme mig (la música és un estudi que no desqualifica per al matrimoni), el lector, al final de l'obra, no es pot deixar de preguntar què hauria estat de la Cecília si hagués estat educada de manera paritària al seu germà Jordi. Probablement, tots els seus dubtes i la seva inseguretat s'haurien apaivagat si se li hagués concedit la clau del saber, com es feia amb els homes.

Cecília, tanmateix, xala amb les hores de piano que fa a l'Escola Municipal del carrer de la Princesa i aquí reconeixem el tret autobiogràfic de l'amor per la música sentit per Vernet. No debades aquesta passió és present a pràcticament totes les seves obres.

Contraposant-se amb l'estereotip de l'època, Cecília, tot i ser desperta, no és lletja. Vernet s'encarrega de subratllar-nos-ho diversos cops. Molt diferent a ella és Balbina, una nova companya de l'Escola, que personifica la superficialitat i la frivolitat de moltes noies que tan bé coneixia Vernet. Balbina és impulsiva, acriaturada i coqueta, explica anècdotes atrevides i té una bona llista de promesos. Cecília reprova aquesta actitud i s'estableix entre elles una relació tensa de rivalitat i menyspreu:

Al cap de vuit dies ja se li coneixien tres promesos i s'havia descobert que duia rínxols postissos. Si algun dia unes noies sortien amb ella, l'endemà la classe botzinejava d'anècdotes picants.

(*Íd*, pàg. 21)

Vernet personifica, en aquests dos caràcters tan extrems, els dos models de jove que troba als seus cercles: la de la noia seriosa, intel·lectual i responsable, de preocupacions inclinades a la filosofia i al pensament —un perfil que s'adiu bastant amb el de la pròpia autora— i, d'altra banda, el de la noia escandalosa i dramàtica, reina de totes les festes i agosaradament impulsiva, que té com a finalitat el matrimoni i estima tot allò que l'altra menysprea: l'aparença i els nois.

La mala relació i la fredor amb què es tracten Balbina i Cecília expressa la impossibilitat, segons l'autora, de reconciliar aquests dos tipus de dona.

Serà aleshores que irromprà la tempesta a la vida de la Cecília. Toca el violoncel, l'espera a la porta de l'Escola i es diu Manuel.

Cecília està molesta amb el fet que el noi, tímid de mena, la segueixi i els riures de les companyes, al principi, l'espanten fins al punt que decideix ignorar-lo. Emperò, ben aviat, desitjarà que li parli. Durant uns dies, hi ha un estira i arronsa propi de la innocència per part dels dos. La part racional de Cecília rebutja aquest possible pretendent, però la seva part emocional l'acull amb deler i, tot i que Cecília no vol establir cap relació amb cap noi per tal de mantenir el seu esperit pur, no pot evitar que aquesta part seva, humana, es delecti amb les atencions i els apropaments respectuosos i dolços del Manuel.

A tall d'exemple, aquest és un fragment de la conversa que mantenen el primer dia que parlen:

- Senyoreta Cecília... no me'n sé avenir, d'això.
- De què?
- De veure-la al meu costat i que no em digui que no.
- Ella somrigué involuntàriament.
- Recordi que no li he dit pas que sí.
- Però em deixa que l'acompanyi! Això ja és immens!

(*íd*, pàg. 30)

Cecília aviat troba en Manuel una ànima bessona. Ambdós són apassionats de la música i, per extensió, de la cultura. Comparteixen, així mateix, l'absència de llurs mares i en les seves converses, plenes de timidesa, s'entrelluca una complicitat i una afinitat reals.

No obstant, les primeres reflexions de caire més realista angixen a Cecília. Quina posició s'escau que prengui la noia intel·ligent respecte al matrimoni?

Per a ella, l'amor duia al matrimoni com a un terme natural; pensava, doncs, en el temps que la'n separava i en l'orientació que hi prendria el seu viure. (...) En la seva ingènua vanitat, estava segura d'encaminar-li la vida vers la més alta serenor, de fer-lo feliç i ajudar-lo a ésser el que ell volia.

(*íd*, pàg. 35)

Conseqüentment, el personatge de Vernet no arriba encara a una independència femenina on el matrimoni sigui un afegitó, sinó que el transmet com una missió, com un sacrifici que Cecília faria, de bon grat, per a millorar la vida d'en Manuel. Roman, per tant, aquí, encara, una concepció pròpia de l'antic model de dona—aquella figura femenina que veu el matrimoni com una

oportunitat de conduir l'home vers una via de bondat i honestedat, dins dels cànons socialment imperants—. No en va, Cecília vol ser el sosteniment domèstic del seu home, sense altres ambicions pròpies més enllà.

Amb tot, abans de treure una conclusió precipitada, cal puntualitzar que això que, aquí, escriu Vernet està d'acord amb les característiques del personatge, pujat en una escola de monges i sense estudis superiors. De ben segur, lluny de prescriure el camí que havien de seguir les noies al seu parer, Vernet es limita, aquí, a palesar una manera de pensar concreta, natural, d'altra banda, si prenem en compte l'atmosfera com Cecília ha estat educada.

El festeig secret i emocionant dels joves es esquerdat per la irrupció de la Balbina. En la Balbina, com hem dit abans, Vernet hi retrata la jove experimentada sexualment i presumida. En una conversa que té amb Cecília, aquesta l'acusa de ser el mateix diable —qualsevol brot de llibertat és identificat, per Cecília, com a pecat— i Balbina, com a venjança per la felicitat de la parella, li revela a Cecília quelcom que deixa a la noia esparverada. Durant tota la novel·la, no sabrem mai exactament allò què ha estat, què és el que Balbina li ha dit a Cecília, però serà recurrent en la memòria d'aquesta i, en qualsevol cas, no és difícil d'imaginar donades les circumstàncies:

—No; escolta, escolta...

Amb l'altra mà va prendre-li la barbeta tesa, indignada. Caminant a poc a poc, li parlava a cau d'orella, i quan sentia el cos de la noia estremir-se als mots cruels, li estrenyia més i més la cintura. Però no pogué contenir-la. Cecília va desfer-se violentament. Plorava d'ira. Va mirar-la als ulls i, amb una bàrbara joia de tot el braç estès, va bufetejar-la.

(*Id*, pàg. 48)

Qualsevol comentari de caire sexual podria haver causat aquesta reacció en Cecília, que, fins al moment, només veia l'amor com una dolça passejada de nens. Podem jutjar d'exageració aquest comportament del personatge, però cal recordar que era altament improbable que Cecília hagués rebut cap informació respecte al sexe. Durant aquella època, àdhuc amb l'arribada de la República, la societat era encara molt conservadora. Les úniques persones que podien preparar el terreny, en aquest aspecte, a les joves, eren les mares, i Cecília, no ho oblidem, és òrfena. Tampoc les monges semblen una bona font d'informació. Així doncs, les noies com Cecília, si no tenien una persona propera com Balbina que els hi expliqués, era poc probable que sabessin res de les relacions íntimes. No és d'estranyar, per conseqüència, que Cecília faci un gran escàndol d'aquest fet;

que li faci fàstic i li provoqui un rebuig envers Manuel: «Així la vida no era pura com els seus somnis! Calia petjar fang, rebotar-s'hi, omplir-se'n els llavis, per viure! No, mai! No estimaria mai més, no volia veure el Manuel ni cap home» (*íd*, pàg. 49).

A partir d'aquest punt, Cecília allunya a Manuel desesperadament i el noi desapareix de la vida de la seva estimada. Enfila camí a París per a complir el seu somni: esdevenir un músic reputat. Cecília, malgrat el dolor que la pèrdua li suposa, es referma en la seva decisió recordant-se el fàstic que sent envers les revelacions de Balbina. El seu únic consol és el seu germà, Jordi. Més petit que ella, ha crescut ufà i despreocupat. Durant aquest temps, Cecília escriurà poesia i passarà el temps tancada en si mateixa i envoltada de la família.

El seu ideal era purament egoista: una rèplica d'ella mateixa tal com es veia, una mena d'àngel fort, bell, amb totes les virtuts i només un defecte: l'arrauxament. (...) Això era l'únic motiu del seu viure: trobar algú que l'ajudés a recobrar la serenitat. No podia. Només s'havia reconciliat amb l'amor falsejant-lo, idealitzant-lo arbitràriament. I la realitat no li corresponia. (*íd*, pàg. 67)

Cecília, arran d'aquest primer desencant, es converteix en una *madonna* tràgica, un àngel solitari i pur: admira a Ramon Llull, lamenta la falta de puresa del món que l'envolta, cobeja l'ideal místic dels evangelis i condemna, amb ràbia, qualsevol feblesa.

En aquest moment, apareix Helena, la xicota d'en Jordi; moderna, divertida, riallera i entusiasta. Tot el contrari de Cecília. La seva relació amb Cecília passarà per molts daltabaixos:

La Cecília s'esforçava a vèncer l'antipatia amb què veia l'Helena. Es deia que era enveja de la seva felicitat, de la joia de viure ja que no de la seva bellesa; que estava gelosa perquè li prenia els pensaments del Jordi, i perquè els altres nois li voltaven embadocats i a ella la deixaven per monja.

(*íd*, pàg. 75)

És a dir, tot i la puresa de Cecília, aquesta troba a faltar la vitalitat i frescor que li correspon per edat i època, qualitats que Helena presenta en el màxim grau. És normal, doncs, que s'estableixi entre elles una mena de competició, no només per l'atenció del Jordi, sinó igualment per a deixar palès qui mena una vida millor. Helena és, amb tota evidència, sols un personatge introduït per despertar els instints de Cecília. No té més abast que la relació amb la protagonista. És una noia pròpia de la República: amb les idees clares, que segueix la moda de París —cabells tallats *à la garçon*— i frueix de la vida amb espontaneïtat. S'ha

desempallegat de la càrrega de la religió i del pudor femení d'aquells temps. Cecília anhela, en el seu fur intern, aquesta energia vital i disfressa la seva incapacitat per a aconseguir-la de menyspreu.

Pel que fa a Helena, no odia Cecília. És més, fins i tot l'admira en certs aspectes —la seva serenitat i condescendència, el seu amor tan desinteressat pel Jordi—. Tanmateix, no entén la mania que li té i es desentén de la relació, ignora les provocacions i intenta no afegir llenya al foc.

El conflicte arriba al seu sùmmum en una sortida que fan els tres a les costes del Garraf. Allà, les dues noies mantenen una greu disputa on contraposen les seves idees enfrontades:

—Però, com sou les noies d'ara? —digué la Cecília.
—Les noies d'ara? No ho sé! Jo no sóc d'ara ni d'abans: sóc així. Mentre no faci mal i em diverteixi, que no sóc prou gran per anar on me plagui?
(...)
—Bravo, Cecília! Sempre m'ho he pensat, que serviria per a profeta maleïdora de pobles!
(...)
—Si jo sóc susceptible! És clar, com que a vosaltres no us importa res que no sigui un plaer immediat, i només viviu amb la pell, com si no tinguéssiu esperit!
—Cecília —va redreçar-se l'Helena, seriosa.— Per a fer sermons no cal insultar a la gent».

(*íd*, pàg. 92-93)

Després d'aquest intercanvi alterat, que acaba en un bon enuig per les dues bandes, Helena i Cecília s'aprenen a tolerar i aparquen llurs diferències. Al final, Cecília aprèn a valorar la honestedat d'Helena i es reconcilien. Més endavant, s'escriuran afectuoses i llargues cartes quan Jordi i Helena marxin cap a Ginebra de viatge, fet que demostra que la seva relació ha millorat significativament.

L'estiu passa i el grup d'amics del Jordi, entre els quals es troba Cecília, va als balls a divertir-se. En una d'aquelles tardes, apareix un nou membre de la colla: Màrius Brugués.

El perfil d'aquest noi és el d'un fill de família burgesa que estudia Dret a la Universitat i gaudeix de la contemplació ociosa. Viatger per les capitals europees i culte i refinat, li agrada seduir tot tipus de dones per a satisfer el seu propi ego. A Cecília, però, l'arribada de Màrius li trastoca els seus sentiments de nou. Ara, més madura, entén les relacions d'una altra manera: «Ella comprenia que el seu cor volia besades d'home, ja no l'espantava la passió» (*íd*, pàg. 107).

Abundant en aquest sentit, es pot dir que un tret singular de la present obra és que Vernet comença a tractar com a quelcom intrínsec de la persona el desig

sexual. Cecília, ara convençuda de què és bella i pot aconseguir l'amor de Màrius, posa en pràctica tàctiques de flirteig per a fer-ho efectiu. Per primer cop a la novel·la, Cecília està engegada i es sent poderosa per l'atracció que provoca en el noi; es sent mereixedora d'aquesta estima, a pesar de l'enemistat entre el Jordi i el Màrius, i els avisos d'Helena. El festeig secret dura uns mesos, amb regals cars i passejades en cotxe inclosos. I, tot i que Cecília és conscient de la seva bellesa i l'usa, mai arriba a cedir al desig de Màrius. Al capdavant, ell, cansat d'esperar i després de prometre-li matrimoni, se l'emporta a un pis, l'enganya i intenta forçar-la. Ara, Cecília coneix fins on pot portar una passió folla sense connexió espiritual:

Conegué, amb una certesa fulminant, que el Màrius veritable era *aquest*, i que les seves conversions, els seus escrúpols filials eren mentides. Havia esbotzat la xarxa d'hipocresies i refinaments i era més repugnant que el sàtir de bronze.

(í*d*, pàg. 192)

Tot i que segueix sent verge, l'experiència l'ha alliçonada i li ha palesat els riscos de la frivolitat. Ja a la seva cambra, Cecília acaba insinuant que es mereixia un esglai així per a deixar el mal camí:

L'únic bé que m'haurà fet el Màrius —va dir-se novament— serà aquest: alliberar-me de pedanteries. Sense voler-ho, m'ha fet reaccionar contra d'ell i contra jo mateixa: perquè igual disfressa duia jo amb el meu misticisme que ell amb el seu esteticisme vague. No érem sincers. Un any enrere, aquesta tarda m'hauria esforçat a meditar, a regradar a Déu i a reprimir la joia sensual que m'omple. Avui sóc jo mateixa.

(í*d*, pàg. 207)

Val a dir, Cecília ha sortit reforçada com a ésser humà de l'aventura fallida amb en Màrius. Si bé abans es reprimia els instints i tractava de ser una dona destil·lada de qualsevol passió, ara ha après a encaixar-les com a part natural i dolça del seu ésser complet. Ha unit la part intel·lectual i pura amb la sentimental. Ja no s'avergonyeix de l'espurna que li crema dins, ja no desitja ofegar-la, però tampoc s'entrega a la disbauxa del plaer.

Arriba, més tard, el retrobament amb en Manuel. A través del Jordi, que se'n fa molt amic, Cecília torna a veure's amb Manuel. Entre els dos, ha quedat una estima afectuosa i amigable. I, amb els dies, a Cecília torna a bullir-li per dins un neguit... Tal vegada torna a estimar a Manuel? És, òbviament, un amor molt diferent a la bogeria passional que sentí per en Màrius o a la idealització infantívola del primer festeig. Ara, Cecília es sent capaç d'acceptar la seva part sensual i millorar-la a través d'una relació superior que uneixi esperit i cos ensems:

La noia era feliç, no amb una alegria desbordant, sinó amb una quieta plenitud. Havia reprès el camí; la seva vida no fóra inútil. El deure i la joia caminaven de costat.

(*í*d, pàg. 270)

La història acaba amb un intercanvi de cartes entre en Manuel i la Cecília, on s'endevina un futur prometatge i un amor feliç i durador. Gràcies a haver estat a la vora del cingle, la noia ha pogut entendre que l'amor no és sols pensament ni sols passió, sinó més aviat la unió indestruable d'ambdues forces. Podríem dir que Màrius, en aquest camí per reprendre, ha estat un propulsor del destí de Cecília, traçat de antuvi: estimar a Manuel «correctament», reprendre el camí de l'amor i caminar-lo a bon pas.

5.5. ISABEL, D'EL PERILL (1930)

Isabel, l'elecció que trenca amb el motlle

—[...] Jo voldria que no hi hagués malentesos d'aquests entre nosaltres... Al fons estariem d'acord si...

—Si vós penséssiu com jo o jo com vós?

(Vernet, 1930, pàg. 9)

Isabel Domènec comença a estudiar Filosofia a la universitat, enduta per una ambició intel·lectual forta. El seu esperit crític i la seva mordacitat la fan una noia diferent a les altres que trepitgen les aules, a una de les quals Isabel adreça aquesta crítica: «—Aneu-li amb discussions, parleu-li de Spinoza, a aquesta. Si només pensa a trobar un home a la cantonada!» (*í*d., pàg. 8).

Isabel té un marcat gust per la racionalitat, i, en particular, pels filòsofs com Spinoza i Voltaire. Creu en el poder del coneixement i de la ment per damunt dels sentiments, i difereix, en aquest punt, del seu company d'estudis Claudi, més inclinat al sentimentalisme. En aquesta inversió curiosa dels papers tradicionalment assignats a l'home i la dona —Isabel es decanta per la raó freda; Claudi, per l'emotivitat de Rousseau—, Vernet ja fa un primer toc d'atenció a la idea prefigurada de dona que estudia Filosofia sense cap altre interès real que no sigui trobar un bon partit.

Isabel és descrita com una persona freda i metòdica, d'idees clares i plantejaments molt madurs. Demés, Vernet en ressalta la seva bellesa serena.

La relació entre Claudi i Isabel rau en una amistat sana i forta. Tot i llurs discrepàncies, es deixen en confrontar els seus punts de vista. Malgrat que

Isabel no troba a Claudi atractiu ni especialment brillant, la seva companyia li és agradable. De la seva part, Claudi està enamorat d'Isabel i li ho confessa en una festa al jardí d'uns amics. Ella, simplement per tendresa i pietat, es deixa estimar, malgrat que el considera un xic criatura: «—Vós viviu pels sentiments, jo no puc; arraconeu la intel·ligència per inútil, quan ella em fa viure; sou un impulsiu i jo...» (*íd.*, pàg. 22).

Quan comencen a festejar, Isabel troba ridículs els detalls romàntics que té en Claudi —els llibres de poesia, els afalacs...—. Això ens demostra que no és una noia corrent. Claudi, de fet, la classifica de «dura i cruel», però Isabel és, simplement, una noia forta que es nega a caure en el sentimentalisme que encadena la dona. No vol que cap dels dos canviï per la seva relació —en Claudi sembla disposat a fer-ho—. Pretén una relació intel·lectual, una amistat per a discutir filosòficament tal i com havien fet sempre i, malgrat tot això, Isabel l'estima i té por de què aquest amor que sent la faci cedir: «No estimo aquest home per la intel·ligència. L'estimo amb una força obscura que ell nomena sentiment i que a mi em fa por de saber què és» (*íd.*, pàg. 29). És a dir, Isabel té una contradicció interior important: a pesar de la seva rigidesa i la seva fresca intel·ligència, no pot evitar que els sentiments i la passió amorosa la sacsegin com a qualsevol noia. Gaudeix de tenir al seu costat en Claudi, però alhora no vol que aquest amor la faci feble o la minvi. Es resisteix a enamorar-se follament, a lliurar-se a la passió. Mes no aconsegueix treure prou forces de si contra el seu instint, contra allò que li imposa el cor. Així, els seus estudis comencen a ser negligits. Passa les tardes amb en Claudi passejant i xerrant. S'ha rendit a l'evidència de l'amor i, tot i que s'enfurisma contra ella mateixa, no hi pot lluitar i no es sent capaç de posar remei.

La primera discussió entre els enamorats és causada per la petició d'en Claudi de què Isabel deixi els estudis, demanda a la qual ella es nega rotundament assegurant que el deixaria a ell abans que a la universitat:

—I tu, què ets? Qui t'ha donat el dret d'exigir-me el que exigeixes? Jo estudiava tranquil·lament i tu has vingut a trasbalsar-me tot el viure, i no en tens prou! Et deus pensar que sóc una de tantes, que estudien per excusa, per esperar l'hora de casar-se amb el primer que les domini! M'has de tancar tots els camins, i només fer-me anar on te plagui, perquè saps massa que ara no sóc jo, i n'abuses!

(*íd.*, pàg. 59)

Amb la seva negativa, Isabel es nega a abandonar la seva identitat, allò que la defineix i pel qual ella ha lluitat i, tot i l'amor que sent, té la suficient clarividència com per a no sacrificar quelcom tan valuós per a ella com és la universitat:

En les estones lúcides, s'alegrava d'haver allunyat a l'home. No era ell qui fóra capaç de comprendre-la, i un amor així era un etern obstacle a les seves ambicions, un perill en el camí que seguia el seu viure. Dos mesos feia que festejaven i ell ja es creia l'amo, gosava exigir-li que deixés els estudis! Havia estat un bé la ruptura; oblidaria de seguida, ella, i tornaria a l'antiga serenor.

(*íd.*, pàg. 65)

Això queda tan clar que Claudi es penedeix d'haver-li fet aquesta demanda. Tot seguit, emmalalteix i, en comprovar que ella no cedeix, decideix fer-ho ell en tots els aspectes i acceptar que Isabel acabi els estudis.

Cal remarcar aquest important pas que els personatges femenins de Vernet fan en *El perill*. Per primer cop, una protagonista vernetiana se'ns mostra forta i segura de sí mateixa, i abandona, per decisió pròpia, un home que s'oposa a la vida que ella vol portar. Val a dir, la trencadissa no és per causes majors ni per idealisme, ni tan sols per malentesos. Trenquen perquè ella vol dur una vida diferent, sense la pressió i fora del domini d'ell. I, a més a més, després de la ruptura, Isabel no es penedeix del que ha fet i ni del que ha dit, ans veu les coses clares i continua determinada a no dependre de cap home. Aquesta és una fita en les novel·les de Vernet, puix que totes les protagonistes anteriors acceptaven, d'alguna manera, lligams amb els homes, llaços que condicionaven la seva identitat. De forma ben diferent, Isabel es sent capaç de viure sense un home al seu costat, tot i que estima a Claudi. Es prioritza davant d'ell; posa declaradament, per primer cop, el seu projecte d'estudiar per davant dels desitjos d'ell. I aquest, sens dubte, és un punt cabdal de la prosa de Maria Teresa Vernet, un salt qualitatiu respecte a les novel·les anteriors, que pren tot el seu valor si el situem en el context dels seus dies.

No obstant, poc temps més tard, es reconcilien. Ambdós renuncien a les seves pretensions anteriors en pro d'un espai comú per a l'amor. Decideixen casar-se i ell accedeix a què ella segueixi estudiant.

Emportats pel goig de la reconciliació, faran l'amor. És molt significatiu contrastar que, si bé Vernet escriu, com veurem, aquesta escena precisament per a descoratjar tenir relacions abans del matrimoni, el simple fet de què la inclogui i que faci viure a la seva protagonista aquest fet és ja molt revelador: fer l'amor

amb l'estimat, abans de les noces, és natural, sembla dir-nos, tot i que alhora sigui un perill en el qual les noies poden caure.

Isabel, a partir d'aquell moment, es comença a odiar a si mateixa. Sent rebuig del seu propi cos, es sent impura i bruta, anhela tornar a ser la jove d'abans. Es lamenta que tant coneixement i tant orgull no l'hagin pogut prevenir de la follia de l'amor, amb les seves conseqüències sexuals:

No fora ja més la Isabel que sos pares estimaven, serena, sincera, tan pura. El secret no li deixaria estimar ningú, li mantindria l'esperit egoista, clos, amatent a figurar una inexistent serenitat. No podria sostenir-ho. Més hauria valgut morir aquella nit. Va prendre més comprimits. El son s'acostava. Però encara molta estona va romandre amb els ulls oberts, gemegant sota el pes de la vergonya que omplia l'estança, i tot el mon.

(*Id*, pàg. 74)

Ens pot semblar, altre cop, una actitud excessivament puritana per a una noia de la seva edat, però cal contextualitzar a Isabel. És una noia culta i intel·ligent que sempre s'havia enorgullit de la preponderància de la racionalitat a la seva ànima. Educada en un ambient tancat, probablement el sexe sempre havia estat un secret i les relacions abans del matrimoni, sempre condemnades sota un mantell d'educació cristiana. Isabel es lamenta d'haver-se deixat caure en un parany de l'instint, de la seva part irracional. Lamenta, en definitiva, haver perdut la batalla contra l'animal que tots portem a dins.

Òbviament, per a en Claudi, el que ha passat no és un problema. Ell té assumit que ambdós es casaran aviat —uns mesos més tard, uns mesos després... si fa no fa— i ell és un home. A l'home, a pesar de la moral cristiana que regna a la societat, se l'encoratja a mantenir relacions, a provar la seva masculinitat. Claudi intenta consolar Isabel, però no arriba a copsar la profunditat de la ferida que ha causat l'arrauxament en la jove: «—Per a tu serà fàcil d'oblidar, perquè la teva vida no ha estat rompuda. Jo, que he d'abandonar les amors antigues per donar-me només a aquesta que em fa tanta por!» (*Id*, pàg. 78).

Isabel fa una reflexió encertadíssima: l'amor, per a l'home, és un element més. El matrimoni, a la vida de Claudi, és un episodi, un capítol entre d'altres. En canvi, a les dones se les educa i se les instrueix perquè aquest capítol es converteixi en tota la història. Isabel renuncia a la seva vida per tenir-ne una amb Claudi. Per a Claudi, és diferent: Isabel és una mena d'afegitó a la seva vida actual.

Isabel, dolença, es cabussa en un malestar latent. Intenta recuperar el temps que ha perdut dels estudis i es sent a gust sola, fent matèria i sense la companyia

d'en Claudi. Alhora que li dona esperances per casar-se aviat, es sent lliure quan no el té a la vora. Posa obstacles per a la boda, però finalment es dona compte de què no pot seguir jugant amb els sentiments del noi i, amb valentia, li confessa que no està preparada per casar-se i que li sap greu fer-li mal, però que així ho sent.

La reacció de Claudi és desproporcionada. Després de la tristesa inicial, li creix l'odi i amenaça de dir als pares d'Isabel la veritat: que la seva filla no és verge i, per tant, s'ha de casar o perdrà la honra públicament. Isabel el confronta amb fortalesa i Claudi, al final, capitula i abandona la casa. Al dia següent, Isabel rep una carta del noi disculpant-se i s'assabenta que s'ha intentat suïcidar.

Isabel passa, llavors, un període de dolor i culpabilitat pregons. Finalment, torna al poble amb els seus pares i la distància li fa bé. Claudi se'n va de Barcelona i troba un lloc com a secretari d'un home de negocis a Itàlia. Ella, mentrestant, torna a la universitat, revitalitzada per l'experiència i segura d'haver sortejat el perill: «Tingué uns moments d'orgull: havia sabut evitar el perill, havia estat cruel, però havia fugit de l'amor que era un obstacle a la seva ruta. Més ferma que mai, ara la seguiria: tot el món era seu!» (*íd.*, pàg. 127).

La noia ha decidit, per tant, quedar-se sola i continuar a la universitat abans que cedir a l'amor possessiu i absorbent d'ell. Vernet dona una lliçó a les seves lectores que no tenia precedent fins aleshores: més val quedar-vos soles que anar amb persones que us entorpeixin el camí. Ara, la prioritat, per primer cop, no és el matrimoni o el prometatge, sinó l'enriquiment personal de les dones.

5.6. MARCEL·LINA, DE *PRESÓ OBERTA* (1931)

Marcel·lina, la presó sempre roman tancada

Era filla d'un dels amos; era allí per a ajudar el comptable, per un caprici del pare que no la volia ociosa i li imposava la detestada reclusió. Però si s'aixecava per sortir, ningú no la deturaria.

(Vernet, 1931, pàg. 5)

Marcel·lina se'ns presenta com la filla d'un petit burgès que és propietari d'una botiga i treballa ajudant a la comptabilitat —el treball femení sense vergonya, una nova espurna de modernitat—. S'avorreix mortalment; per a ella, és una mena de tortura imposada pel pare.

La jove ens descobreix que festeja amb un noi, Andreu, un bon jan que l'espera a la sortida i que l'estima de debò. Tanmateix, el problema és que Marcel·lina l'ha de presentar al seu pare, ja que la seva mare va morir fa temps, i no s'atreveix pel caràcter tan difícil de l'home. Tot i així, li promet a l'Andreu que parlarà aquella mateixa nit amb ell.

Marcel·lina se'ns mostra com una noia amb ànsies de viure bé la vida: viatjar, lluir vestits, cantar... Tot el que, precisament, a casa, el seu pare li prohibeix de fer. La noia va perdre la mare de molt menuda i el pare, des d'aquell moment, es va recloure en ell mateix i va pujar la filla amb una gran exigència i sense cap bri de dolcesa. Marcel·lina sovint es lamenta, en especial, de què el pare mai li hagi volgut parlar de la figura materna ni li deixi tenir cap fotografia d'una mare que tant enyora.

L'ambient a la casa familiar és asfixiant. El pare talla, amb rapidesa, qualsevol alegria natural tant de la seva filla com de la minyona, Juliana, que té la mateixa edat que Marcel·lina i s'ho passa bé fent bromes amb ella. Marcel·lina, demostrant que és bona de naturalesa, ensenya a Juliana a llegir i la criada es mostra contenta dels seus grans avenços. Vernet ens sembla recordar, amb aquest apunt, que no totes les dones tenien accés a la cultura, que persones com Juliana encara no sabien llegir, especialment les provinents d'àrees rurals.

L'atmosfera, quan el pare arriba, és tensa i hi ha un gran secretisme en la seva presència. Marcel·lina li té una mena de por que dissimula sota l'aparença de gran respecte.

El pare reprimeix la filla sota l'excusa d'una cristiandat recta i una criança sense capricis ni frivolitats. A més a més, fiscalitza estretament totes les despeses de la casa i obliga a la filla a vestir "draps vells" i passats de moda. Té pànic a què la noia caigui en la més mínima coqueteria. És controlador fins a un punt malaltís i Marcel·lina enyora la mare, i condemna el fet que ell vulgui sebellir el seu record:

Tot i que estimés el pare, el seu amor era teixit amb por, i amb incomprensió mútua. Mentalment, va reprotxar-li, altra volta, de no haver-li parlat gens de la Mare, de no haver-li donat, almenys, la sensació que el seu record era estimat, de no haver-la ajudat a crear-se'n una imatge que li fes companyia. Si la Mare fos viva, quina altra plenitud no tindria aquesta hora!

(*Íd.*, pàg. 26)

El fet que Vernet escrigui Mare amb majúscula indica com de vital serà aquesta figura al llarg de la novel·la i com arribarà a determinar la vida de Marcel·lina.

Finalment, la noia fa el cor fort i li confessa al seu pare que l'Andreu li ha demanat matrimoni. A l'home no li ve de nou, ja que ja estava assabentat de la relació entre els joves i s'ho pren sense fer escarafalls, però tampoc felicita a la filla ni li demostra un gran afecte. Demana parlar amb el noi per explicar-li una cosa important i Marcel·lina es posa molt contenta, ja que, considerant com normalment és el pare, el fet que no s'hi hagi oposat ja és un gran què:

—Tu et penses que ara em ve de nou, que em véns a donar un trasbals i un problema per resoldre? Que no ho sabia tot això, jo? Que no m'hauria afanyat a separar-vos si ell no t'hagués convingut? Que no era la meva obligació vigilar-te, fer-te anar pels camins drets, encara que tu et pensessis anar a la teva? Bah, bah! No sé com sou els joves. [...]

Ella sentí una sorpresa dolorosa i una joia intensíssima.

(*Íd.*, pàg. 32)

Aquella nit, Marcel·lina no pot deixar de pensar en l'Andreu. Fins i tot quan resa a la Verge, com cada vespre. És a dir, l'autora ens subratlla el fet que és impossible privar de la joia i la bogeria amorosa a una noia jove, encara que sigui religiosa o hagi estat criada en un ambient de castedat extrema. És un foc a dins que crema i ningú ni res el poc deturar.

Al dia següent, esclata un conflicte a casa quan Marcel·lina, de bona voluntat, pregunta per la seva mare. El pare s'enfurisma i li prohibeix parlar d'ella. Però, la noia, en una arrencada insòlita en ella, s'oposa al vet i recrimina al seu progenitor l'ocultació de la mare que ha patit des que ella morí. El pare es posa fet una fera i, finalment, la noia capitula, tot i que ella pensa que no ha fet res dolent, tal com li diu a Juliana, la qual al·lega que el pare té motius dolorosos pels quals no li vol parlar de l'assumpte. Una altra mostra de la fortalesa del caràcter d'aquest personatge és que Marcel·lina tampoc cedeix a les excuses que li presenta Juliana; ben al contrari, considera que ella té dret a reclamar aquesta informació de la mare i el pare és egoista al no proporcionar-li.

Finalment, es celebra la reunió, a porta tancada, entre Andreu i el pare. La jove, enfadada i nerviosa per haver-ne estat exclosa, veu com Andreu en surt pàl·lid, lamentant-se i compadint-se d'ella. Ultra això, malgrat la seva insistència, el noi no li revela què ha passat allà dins. Pel que fa al pare, es limita a fer aquest comentari, un pèl sospitós, sobre la semblança de Marcel·lina amb la seva mare: «—Em feia por, però no cal tenir-ne. L'he pujada bé, no se li assembla sinó dels ulls. D'ànima, no» (*Íd.*, pàg. 57).

Hi ha, òbviament, un misteri amb la mare de Marcel·lina que se li ha estat revelat a l'Andreu. El lector, tot i que se'l pot imaginar, no ho sabrà fins al final, al mateix temps que la nostra protagonista. Aquesta s'alçarà contra l'home que la sumeix en aquesta incertesa:

Feia temps que Marcel·lina es revoltava contra el seu destí. Per què no podia viure com les altres noies? En ella no hi havia res que justificués la severa reclusió a què el pare la condemnava. I el món no li semblava, com a ell, un bosc ple de paranys del Maligne.

(*Id.*, pàg. 59)

És el primer instant en el qual una noia, dels personatges creats per Vernet, es rebel·la contra l'autoritat d'un home que, socialment, està per damunt d'ella; pel cas, el seu pare. I és que Marcel·lina sent la necessitat d'explorar la vida i està farta de les limitacions sense explicació que el seu progenitor li imposa a contracorrent de les ganes de viure de la joventut de l'època.

Una conversa amb els futurs sogres ens permet fer una llambregada a la situació política i la posició de cada personatge. És important notar, a aquest propòsit, que al pare li: «avorria tot el que fes olor de democràcia». En la figura del pare, doncs, no només trobem una persona gelosa i sobreprotectora, sinó també un defensor del vell ordre polític, conservador i catòlic, i, per tant, radicalment oposat a les noves idees que pot portar la juvenesa de Marcel·lina o el propi Andreu. Tanmateix, Marcel·lina no pretén posar en qüestió el funcionament social existent. Prova fefaent d'això és que li ensenya a la seva sogra unes coixineres que va brodar la seva mare amb les inicials del seu nom: Carme Requessens.

En aquest passatge coneixerem més sobre l'orfanat de la filla. Marcel·lina tenia sis anys quan es va quedar sense mare, però feia ja temps que no la veia, perquè estava internada en una escola de monges. Un dia d'estiu, quan tornà a casa, li digueren que era morta. A partir d'aquell moment, qualsevol intent per trobar fotografies o records de la mare en els calaixos havia derivat en bufetades i càstigs, plens de còlera, per part del pare.

D'altrament, es posa de manifest la bona relació que té Marcel·lina amb els sogres, que l'acullen quasi com una filla i li ofereixen suport i estima, coses que, amb el seu pare, Marcel·lina no pot ni somniar. El dictat del progenitor és terminant:

—Tu seràs la muller de l'Andreu per a obeir-lo, per a dur-lo pel bon camí, per a sacrificar-ho tot a ell; per a criar els fills en el sant temor de Déu i de l'Església. Del que facin ell i els fills, tu en respondràs. Perquè els fills són com els pares volen; i si els pares són com ta

senyora sogra, els fills no poden ésser més que uns avalotats. És miracle si l'Andreu és com és. Una mica mal pujat, amb tot. Però tu, penso, ja sabràs fer que mai no puguin dir-ne res, dels teus fills. Em sembla que t'he donat bon exemple, i que sabràs seguir-lo.

(*Íd.*, pàg. 71-72)

Aquest discurs que li fa el pare a la filla, després de la visita dels sogres, és, amb tota probabilitat, posat al text amb intenció de remarcar l'anacronisme, existent encara en la societat d'aquells temps. És a dir, el pare va enrere dels temps, viu en una dimensió endarrerida respecte a la realitat. Els pares d'Andreu han educat el noi amb llibertat, valors i amor, la manera més democràtica de fer-ho. En canvi, el pare de Marcel·lina ha estat tirànic amb ella i la noia ho ressent fins al punt que desitja no tenir fills si ells han de sofrir tant com ella ho ha fet. El pare, doncs, personalitza el pòsit d'una societat decadent i agònica que ja no té lloc en el món modern que es configura, i la casa de Marcel·lina expressa una presó on s'aplica una llei que ja no regeix per a la resta de persones. De fet, les esposes, en aquell temps —en particular, les filles de la classe burgesa i petitburgesa urbana— tenien més autonomia i no responien tant de les accions del marit. Tot i això, el seu paper tampoc era precisament avançat, però aquesta novel·la, escrita al llindar de la Catalunya republicana, indica que, llavors, la dona començava a tenir alguna opció més que no pas únicament la d'esposa abnegada i obedient. El pare, per tant, és un bon exponent del tossut conservadorisme que acabaria malmenant la generació renovadora i amb esperances del progressisme republicà.

Aleshores, a Marcel·lina li arriba una nota pertorbadora i, alhora, emocionant. És una carta d'una misteriosa «M». Es presenta com a germana de la mare i li explica que el seu pare la considera morta perquè es van barallar, ja fa tretze anys, quan ella se'n va anar a viure a Amèrica del Sud. Ara, la vol retrobar i li prega que es vegin, en un hotel, a l'esquena del seu pare, perquè aquest li ho prohibiria.

Aquesta carta suposa, per a la noia, un enorme trasbals: hi va o no hi va? El seu temor és que sigui una prova del pare per a comprovar si ella li és fidel, però, alhora, té la sensació de què mai es perdonaria no anar a saber qui és aquella dona i si realment li pot donar informació sobre la seva estimada mare. En una decisió molt valenta i atípica, Vernet fa que la seva protagonista desafii l'autoritat paterna i vagi a l'encontre de la tieta. Tot i els anys de reclusió i confinament, no hi ha barrera que pugui aturar la determinació i curiositat de la jove, disposada a

qualsevol cosa per un bri d'informació sobre la mare. Es rebel·la, per tant, contra el pare, l'odia pel que li ha fet i li ho fa pagar d'aquesta manera: amb una traïció. Marcel·lina, per primer cop, dirigeix el seu destí fora del control de l'àngel "protector" que és el seu pare.

A la trobada, la dama, que es fa dir vídua Albiol, tot i la por de què algun conegut la descobreixi i això arribi a oïdes del pare de Marcel·lina, es mostra visiblement emocionada quan reconeix en la noia la viva imatge de la mare. Li explica com ha arribat i li confessa que, aquest cop, es vol quedar. Marcel·lina li conta que s'ha promès i li parla de l'Andreu. La dama plora d'alegria i abraça efusivament la noia. Marcel·lina admira la tieta per la seva experiència arreu i pels seus viatges, i aquesta l'afalaga dient-li que és molt bella i donant-li alguns consells per a vestir, ja que la jove, per exigències del pare, té una forma de vestir massa seriosa, «sempre de negre».

Amb tot, el lector intueix i, més tard, corroborarà que la suposada tieta és sols una màscara darrera la qual s'oculta la mare, Carme Requessens, que, en realitat, no va morir. El pare va enganyar Marcel·lina quan la seva esposa se'n va anar, amb l'amant, a Amèrica del Sud, cansada de suportar l'esclavitud d'estar tancada a casa i l'excessiu conservadorisme del seu marit. Sense saber encara res d'això, Marcel·lina es farà molt amiga d'ella i arribarà a estimar molt a qui creu que és la seva tieta. Aquesta, per la seva part, li farà la confiança de dir-li que havia tingut dos fills a Amèrica, que van morir, i, així mateix, d'explicar-li altres detalls sobre com ha estat la seva vida fins a aquell moment.

Després de la trobada, el camí vers la llibertat de Marcel·lina ja està traçat i ella el recorrerà. Poc li importa ja la sospita del pare o les conseqüències de desobeir-lo: ara, l'únic que vol és saber més sobre la seva mare i la seva "tieta", la qual li dona tot l'afecte que li ha mancat durant tant de temps. Es talla el vestit negre, tota una rampoina, per donar-li un toc més juvenil i alegre, i es maquilla. Així, per primer cop, pren consciència de la seva bellesa. El pare i l'Andreu contemplen els lleugers canvis de la noia astorats, però mentre que el primer és intransigent i s'enfada, el segon s'alegra de què Marcel·lina estigui joiosa i sembli més desperta i activa. Per sort, el pare atribueix l'esvalotament al festeig amb l'Andreu i a la coqueteria usual de les joves, sense ensumar-se res sobre la presència de la "tieta".

D'altra banda, hi ha una gran diferència entre el parer de la mare i el de la filla. Mentre que la primera no li dona la culpa a l'espòs, esclava encara de la mentalitat de submissió, la jove anhelava respostes i no dubta a assenyalar al pare com a culpable de la desgràcia. Malgrat que podríem pensar que aquesta disparitat és deguda a la diferència d'experiències entre ambdues, cal subratllar que Vernet està contraposant dues dones: la que no és capaç de culpar al marit a pesar del gran dany que li ha fet, i la que és incapaç de perdonar algú que ha fet tant mal, tot i que sigui el pare. Marcel·lina no pot estimar el pare i l'autoritat que aquest té sobre ella ja no l'intimida. És una dona forta. L'altra, simplement, encara no s'ha alliberat del jou de la culpabilitat compartida.

—Però ell, per què no em deixava a casa? No, ja ho veig, sempre ha estat el mateix home. A ell què li importa que els altres sofreixin? Se n'ha preocupat mai, de si jo sofria, quan em tenia tota la tarda a l'església fosca, asseguda al seu costat i morta de fred i tristor? I no deixar-li que em tingués a casa! I deixar-la morir sense jo! I, ara, ni dir-me on és la seva tomba, ni parlar-me d'ella, ni voler que jo en parli! És que no vol ni que l'anomeni! No l'estimava, no l'ha estimada gens! És que és un mal home!

—Filla! —cridà l'altra. Febrosament li va prendre la testa i va guaitar-la amb els ulls extraviats—. Dir això de ton pare! Jutjar els teus pares! A la fi és ton pare. I t'ha estimat sempre, i també l'estimava, a ella! Quina culpa hi té si és així? Ell creu fer el bé.

—No, no! Que tenia el deure de parlar-me d'ella! Encara que no l'estimés. I no tenia dret a... fer-la sofrir. Havia de comprendre. Si l'hagués estimada, prou que l'hauria entesa! Però... tenir-me un any fora d'ella! I deixar-la morir sense jo! Això va matar-la!

(*Íd.*, pàg. 125-126)

Al mateix temps, cada visita que l'Andreu fa a casa acaba amb alguna discussió. Ell i el pare es posen de la mateixa banda i comparteixen parer, i Marcel·lina ja no accepta aquesta actitud protectora dels dos homes. Ara, sap que el seu judici no és erroni i comprèn que, molts cops, els dos teixeixen una xarxa per a controlar-la. La flama del canvi ha pres en l'ànima de la xicota.

Llavors, el pare se n'assabenta de les absències de la filla i comença a sospitar. El seu primer temor és l'honra, però, en descartar-ho, descobreix les trobades furtives amb la "tieta". Ell reconeix de seguida, en la figura de la primera, la Carme, l'esposa, i s'enfurisma perquè Marcel·lina se li escapa del seu control per culpa d'aquella dona, que, al seu parer, li ha posat al cap idees subversives:

A mesura que passaven els minuts i l'Andreu no venia perdé altre cop els estreps. La mala bruixa tenia la culpa, però també la noia. El primer deure de Marcel·lina fou advertir-lo del que passava. La sang de la mare ja es revelava en això: havia volgut fer un acte d'independència i s'havia llençat de cap a les brases. I ara no en voldria sortir. Orgullosa! No, ni l'una ni l'altra no valien els mals de cap que li donaven. Cap dona. Maleït el dia en què la va conèixer! Maleït el dia què va néixer la filla! Així haguessin mort ambdues alhora, llavors que la nena encomanà l'escarlatina a la mare!

(*Íd.*, pàg. 148-149)

Per tant, queda palesa la malaltissa obsessió del pare per controlar-ho tot, perquè el món rutlli a la seva manera. Preferiria veure la filla morta abans que ella prengués les seves pròpies decisions. Vernet ens remarca aquí, altre cop, la impossibilitat d'harmonitzar posicions amb algú tan intolerant com el pare, personalització del règim antic i caduc que es resisteix a desaparèixer. El pare avisa a l'Andreu de la situació —una altra mostra de com els homes comparteixen aquesta informació a l'esquena de la Marcel·lina, que és, emperò, l'afectada— i ell defensa la noia, tot i que acaba cedint davant l'agressivitat i determinació del pare.

Després, quan hi ha la conversa a tres, Marcel·lina es dona compte de què la tieta és la mare en realitat i culpa al pare de totes les seves tristeses. El pare, lluny de rectificar, tracta la filla de perduda i de bruixa, i li recrimina que ell l'hagi pujada amb tant d'esforç i li ho pagui d'aquesta manera. La jove també culpa a l'Andreu de complicitat quan se n'adona que ell és massa covard com per a enfrontar-se al pare d'ella. Es sent en una presó, en una gàbia, i s'enfada amb els seus carcellers: els homes.

Andreu marxa de la casa amb un feixuc sentiment de culpabilitat. Tot i això, fins que no li explica la situació a Marta, la seva germana, no se n'adona de com de malament ha actuat. Aleshores, es resol a salvar Marcel·lina de les urpes «d'aquell monstre».

Dementre, Marcel·lina fa una temptativa d'agafar les claus al pare i fugir de casa, per a alliberar-se de la tirania. És descoberta, però, *in fraganti* i el pare té un atac de feridura i cau a terra. Aleshores, tot i les profundes diferències, Marcel·lina, com a bona filla, truca al metge i vetllarà el malalt durant la convalescència. Al capdavant, li ha pogut més la solidaritat i la humanitat que l'ànima d'escapar.

En un d'aquells dies, la mare ve a casa i, aprofitant que el pare dorm, li confessa tota la seva història a la filla. Li explica com, a poc a poc, aquell home tan sever li va anar xuclant l'alegria de viure i com, sense fer culpable a ningú, ella va decidir ser feliç amb l'home que de veritat estimava i també com el pare es va negar a mantenir cap contacte i li va prohibir veure-la durant tot el temps.

D'altra banda, tot i la malaltia, el pare no es mostra més amable ni amatent. Ben al contrari, el seu caràcter encara s'ha fet més esquerp i impertinent, i particularment cruel amb Marcel·lina, la qual, malgrat l'odi que li té, es comporta

d'acord amb allò que s'espera d'una bona filla. L'Andreu, per la seva part, parla amb el pare intentant fer-lo entrar en raó, però és inútil. En qualsevol cas, Marcel·lina ja s'ha decidit a fugir amb la mare i deixar enrere un pare tan punidor que s'entossudeix en no deixar-la marxar fins el punt de guardar les claus sota el coixí.

Això no obstant, quan Marcel·lina pren per fi la decisió de fugir, i fa les maletes i surt de casa a trobar la mare, aquesta ha deixat l'hotel, amb una carta, a la seva atenció, en la que li prega que la perdoni i l'assegura que no vol que segueixi el mateix camí de perduda que va seguir ella, que no vol ser la causant d'una altra desgràcia. Ara, doncs, Marcel·lina resta sola de debò —la mare ha tornat a Amèrica del Sud tot i que li ha promès que regressaria— i, a més a més, ha de quedar-se a casa del pare.

Aquest desenllaç escenifica la manca de recursos d'una noia que, a l'època, volgués independitzar-se. Malgrat que Marcel·lina ha fet el pas i ha estat valenta i forta, malgrat que ha fet gala d'un comportament exemplar, la societat encara no és prou moderna com per a ajudar-la en aquesta situació. Que el pare és una força del passat és ben evident des de bon començament, però el cas és que és la mare la que, al final, es fa enrere i traeix els anhels de la filla sota una excusa que, en el fons, mal amaga la seva por. Així, és la mateixa dona antiga la que traeix i condemna la noia jove a viure sotmesa. No assistim, per tant, únicament a una lluita contra els homes, ans també a una lluita contra aquelles dones que s'oposen, volent o sense, a què les joves surtin endavant i facin del món un lloc més femení: «Tornava a l'obscur sofrir de cada dia. "Tornaré!" havia dit la Mare» (*íd.*, pàg. 254).

5.7. AGNÈS, DE *FINAL I PRELUDI* (1933)

Agnès, la dona prescindible

S'adona que és bonica. No ho havia remarcat. La compara amb la seva Agnès. La seva Agnès és més bella de debò. Potser no té la mirada tan franca. Hi duu com un vernís de «cerimònia». Només amb ell es mostra tal com és. Ara triga.

(Vernet, 1933, pàg. 7)

Aquesta és l'única novel·la de Vernet on el personatge femení no és el principal (la narració es focalitza en el promès d'Agnès, Raimond). Si aquesta era una

manera amb què l'autora buscava innovar, cal dir que després no va trobar continuïtat.

Agnès ens és presentada com una noia superficial que, per exemple, visita al seu promès a la feina per a ensenyar-li un collaret de perles que acaba d'adquirir. Aquest no és, per descomptat, un comportament molt propi d'una noia amb aspiracions més enllà de les convencionals. En consonància amb aquest prototip, Agnès es mostra com a una xicota eixerida i ambiciosa pel que fa al treball del seu futur marit, amb gran determinació per a fer-lo pujar de categoria.

Un cop a casa, durant el sopar, es posa de manifest la tibantor que hi ha entre Agnès i Maria Antònia, la germana de Raimond. Segons Agnès, la família de Raimond és pagesa i poc elegant, mentre que, al parer de la família, Agnès és massa fina i delicada. Ens assabentem també que, aquell mateix dia, quan Agnès surt de l'oficina, es deixa acompanyar a casa per un amic amb el qual inicia un lleu flirteig. Així doncs, confirmant les impressions anteriors, les maneres de l'Agnès ens parlen d'una noia frívola i encantadorament educada, disposada a ocupar el paper tradicionalment reservat a la dona.

Tanmateix, quan, per primer cop, ens posem dins la ment d'Agnès, veiem què té dubtes sobre la seva elecció de marit, ja que no la convenç el projecte del seu promès:

Ben al contrari de Raimond, de qui el primer objectiu no és pas fer-se una posició — moltes vegades li ho ha sentit dir—, sinó crear una llar veritable, un recó d'amor i justícia, i realitzar un apostolat que a ella no l'entusiasma pas gens.

(*Íd.*, pàg. 44)

En aquell moment, a l'empresa on treballa Raimond es descobreix un furt de trenta mil pessetes i el director està encaparrat en donar la culpa al caixer, que porta quinze anys a la casa, el qual, per a Raimond, és completament innocent. Ell sospita, en canvi, del fill del director, un tarambana addicte al joc i a la festa que sembla tenir molta necessitat de diners. Per acabar-ho d'adobar, Agnès, un dia que va a buscar a la porta del despatx a Raimond, no pot deixar de fer-li un comentari sobre la bellesa d'aquest personatge, Joan Maria, la qual cosa molesta al seu promès.

Aquest passatge palesa que Agnès gasta un gust refinat pels romàntics, per les persones i les actituds estranyes i estrafoles. Això configura el seu personatge amb un tarannà burgès, propi d'algú que no ha passat penúries, ja que una noia

pobra dubtosament trobaria atractiva el parasitisme de Joan Maria; mentre que ella, en escanvi, la troba misteriosa.

D'altra banda, a través d'una visita que li fa el propi Joan Maria, sabem que la seva promesa, la Magda, està preocupada per la seva salut i el seu ritme desenfrenat de vida. Magda és l'exemplificació de la jove rica i submissa que plau al seu promès per la seva xerrameca banal i perquè li perdona totes les seves malifetes.

Finalment, Joan Maria li confessa al seu pare que va ser ell qui agafà els diners per a pagar un deute de joc. Vol declarar-se culpable per a evitar la presó al caixer, però el pare s'hi nega perquè no vol embrutar el cognom i l'honor de la família. Al capdavant, davant la crua realitat, ambdós decideixen fer carregar al caixer amb la culpabilitat i oferir-li uns diners, a mode de compensació, tot fent veure que ho fan per misericòrdia.

Un altre element significatiu de la trama és la contraposició entre dos tipus de dona: d'una part, Maria Antònia, que encarna la decisió i els ànims de viure segons unes normes pròpies, i, de l'altra, Agnès, que s'avé a les voluntats del destí i llueix aquesta feblesa femenina que tan desitjable i vulnerable la fan alhora. Així ho expressa Vernet:

Dintre seu, tot sovint, l'anomena [en Raimond a l'Agnès] pobra, amb una dolça llàstima per la seva feblesa massa femenina. A llampecs, fins la veu insignificant, irraonable, inconscient. La defensa dient-se que les dones totes són fins a cert punt inconscients i irraonables. Però en canvi, si Maria Antònia ho sembla, no és per feblesa, sinó per passió, per excés de vida. Maria Antònia vol fer-se un món a la seva manera i prescindir de la realitat. Agnès, al contrari, accepta el món, no el supera... És per això que una petita molèstia pot fer-la desgraciada, i que dóna tanta d'importància a les vanitats i les falagueries.

(*Íd*, pàg. 92)

Les següents pàgines de la novel·la giren sobre el robatori d'en Joan Maria i l'acusació falsa del caixer. El director li ha ofert, efectivament, diners per a fugir a França i declarar-se culpable del robatori, però Raimond, que sospita quelcom, va a veure'l per parlar i el pobre home acaba confessant-li el que, de veritat, ha passat al despatx i qui és l'autèntic culpable de la seva caiguda en desgràcia, el Joan Maria. Tot i que el jove li brinda la seva ajuda i l'empeny a denunciar el director i lluitar per a netejar el seu nom, el caixer desisteix de fer-ho per temor a deixar a la misèria les seves filles i la seva dona, malalta. Amb aquest tràgic episodi, en què els diners triomfen per damunt de la veritat, Vernet retrata la degradació moral del seu temps, on tothom té un preu.

Puntualment, també cal remarcar diverses referències que fa l'obra a la música i a certs compositors, com ara Purcell o Beethoven. Això ens parla de la passió per la música que sent l'autora.

Retornant a la trama principal de la novel·la, Raimond remarca la seva por a què Agnès sols el vulgui per la seva posició o per l'aparença i que, en el fons, no es coneguin tant com pensaven. A pesar que s'estima l'Agnès i la troba bellíssima, no sap si, quan conviski amb ella, la seguirà amant. Són temences que no explica a la noia, puix creu que no les entendria. És admirable, al respecte, la destresa amb què Vernet aconsegueix posar-se a dins del cap d'un protagonista masculí; encara més si tenim en compte que ens trobem davant un cas insòlit en la seva producció.

Pel que fa a l'Agnès, és una mica desconcertant, de primer moment, que Vernet ens presenti una protagonista tan voluble i despreocupada del seu entorn quan aquest tipus de figura femenina havia estat força criticat en obres com *El camí reprès*. Això no obstant, en *Final i preludi* l'autora practica, amb excel·lència, la virtut de posar els lectors en la pell d'Agnès:

—Com m'estima! —es diu, amb un calfred d'emoció—. És meu, ben meu tot ell! I ens casarem de seguida. Li faré dir que té pressa. I finalment seré lliure, sortiré d'aquesta casa. Amb un marit que està boig per mi, quina vida no em podré donar!

(Íd, pàg. 171)

A aquestes alçades de la lectura de l'obra, encara hom no arriba a comprendre ben bé si aquest amor d'Agnès és pur i vertader, o si sols és una mera extensió del seu interès per sortir de l'àmbit familiar i gaudir de luxes. La ment d'Agnès, quan la narradora s'hi endinsa, és manipuladora i coqueta, amb racons amagats i dobles intencions. És —ja ho hem dit— una protagonista atípica de les sortides de la ploma de Vernet, però s'escau afegir ara que tota aquesta novel·la ho és, si recordem, a més a més, tal com també hem esmentat, que el protagonista és un home i que l'evolució del model de dona portada a terme per Vernet a la resta de la seva literatura sembla aquí deixada de banda. A la fi, però, una reflexió més profunda ens pot fer parar compte de què, en realitat, a través d'aquests trets de mesquinesa que se'ns revelen d'Agnès, mitjançant el palesament de la seva moralitat acomodaticia, l'autora ens està retratant, a mode de punt de referència negatiu, l'insubstancialitat femenina que considera que la dona ha de superar.

Retornant a la trama, la primera discussió entre la parella es desencadena quan Raimond, per a justificar el seu refús a convidar el director del seu despatx al casament, es veu obligat a explicar a Agnès l'ocorregut. Aquesta, llavors, li recomana que calli en nom de la prudència, i Raimond l'acusa de comportar-se covardament i de ser sols forta quan li interessa, en foteses:

Massa temps fa que veia l'Agnès egoista i superficial sota l'Agnès tendra, intel·ligent, irresistible que és a estones. Però no hauria cregut mai de poder-li veure un fons tan aferrissadament pràctic i burgès, com ara. La seva Agnès, la dona que ha escollit per companya de la seva vida, pot aconsellar-li de transigir amb la vilesa, pot suportar amb indiferència el deshonor, amb tal de no veure contradites les seves ambicions? Si ara ell accedia a no revoltar-se, si anava al Consell i s'ajupia als desitjos del director, fins si li proposava de fer-lo padrí de noces com ella volia, fóra capaç d'estar-ne contenta. S'estufaria de lluir la seva amistat i es creuria segura amb la seva protecció.

(*Íd.*, pàg. 187-188)

Llurs caràcters, molt diferents, xoquen aquí per primer cop: mentre que Raimond assumeix les complicacions si cal defensar una causa noble, Agnès se les estalviaria amb mentides i falsedats. A ell no li agrada gens aquest doble fons d'ella i, si bé, la noia aconsegueix arreglar la situació amb moixaines, l'episodi és alliçonador perquè posa de manifest que les tàctiques de manipulació no li serviran a l'Agnès tant com ella havia pensat.

Tal vegada perquè se'n adona d'això, de què esta perdent el control d'ell, en el frec a frec de la discussió, Agnès no mostra escrúpols, per tractar d'amagar la intenció egoista que la mou, a l'hora d'utilitzar algunes veritats al seu favor:

Però he de callar, no hi entenc. La dona a casa, sofrint i pujant els fills com pugui, sense queixar-se. Naturalment, el pobre animaló no hi entén gota, només ha de callar i admirar: oh!

(*Íd.*, pàg. 201)

Els arguments són, doncs, vàlids, però Agnès els empra amb una finalitat malèvola: fer cedir l'estimat perquè doni l'esquena, en nom del pragmatisme, als seus valors de vida. A més a més, després de la discussió, Agnès es referma en el seu si, en els seus plantejaments i, lluny de penedir-se'n, es lamenta de les dificultats per a conduir al seu antull el seu estimat:

—Tant dir-me que en tinc prou amb ésser bonica: i ara de què em servei? Em té per un no res, no el puc influir en res... sóc jo qui he d'adorar-lo i anar-li al darrera pidolant... I encara em diu animaló!

(...)

L'Agnès Colomer no ha nascut per a dur mitges de fil i rentar-se la roba. Jo tinc dret a viure bé, i això Raimond no ha d'oblidar-ho. Si em vol, haurà de passar per l'adreçador.

(*Íd.*, pàg. 208-209)

Així pensa Agnès: amb fredor, sense la més mínima empatia, tergiversant les paraules de Raimond. Ella vol d'ell les condicions materials i les vol garantides. No es vol casar, per tant, per amor, sinó pels diners i la seguretat econòmica que li proporcionarà qui serà el seu marit.

Posteriorment, assistim a una conversa entre Maria Antònia i Raimond on aquest aconsella, a la seva germana, que deixi llibertat al germà d'Isabel Domènec, Eloi, en la relació que està iniciant amb ell.³⁵ Raimond insisteix en què l'essència d'un amor durador i resistent rau en la capacitat d'estar temps sense saber l'un de l'altre i, per tant, de fer del retrobament quelcom especial. Cal fer un esment particular en aquest punt perquè és el primer cop que Vernet, en la seva narrativa, planteja una possibilitat així: una relació sense condicionaments, amb viatges i distància entremig, molt més propera a un festeig d'avui dia. És un avenç considerable tenint en compte que sempre s'havia partit de la base d'una relació tradicional de prometatge, amb lligams formals mutus al marge dels sentiments i les necessitats de cadascú. L'endemà al matí, talment com si fos una segona part de la conversa, és la germana qui adverteix Raimond dels perills que veu en el seu casament amb l'Agnès, del caire interessat, al seu entendre, de l'amor d'ella:

I canviaràs de seguida! Tindràs altres maldecaps, prou que te'n farà tenir ella: Oh, Raimond, em ve una por que no seràs feliç! No la veus, què diferent que és de tots nosaltres i com ens menysprea? No veus que només pensa a figurar, a semblar ben senyora, a fer-te anar endavant per poder-se lluir amb el teu nom? I no ens estima gens! Et vol fer tornar com ella, et vol arrencar de nosaltres. T'averkonyiràs de nosaltres aviat...

(*Íd.*, pàg. 216)

A través d'aquest passatge, Vernet posa en qüestió la idea romàntica de què, en l'amor, els pols oposats es complementen i s'atrauen. Expressa així, molt probablement, a través del consell de Maria Antònia al seu germà, la seva pròpia opinió, segons la qual les persones provinents de rerefons diferents, que no tenen res en comú, són incompatibles a l'hora de formar un matrimoni feliç. A la pràctica, en aquestes unions, un dels dos acaba imposant-se a l'altre perquè la parella funcioni, a costa de la pèrdua de la identitat pròpia de qui resta sotmès.

Aquest contrast irreconciliable plantejat per Maria Antònia al seu germà entre el tipus de dona que representa Agnès i la dona que realment el podria fer feliç, és

³⁵ Cal remarcar com Vernet entrelaça les seves novel·les: Maria Antònia té una relació amb el germà d'Isabel Domènec, protagonista de *El perill*. Tot i que en aquesta novel·la no se'ns parli molt del suposat germà, per a les lectores de Vernet, això és un punt de referència i ajuda a crear una sensació d'univers comú.

verificat, poc després, per la pròpia Agnès, en una nova discussió a propòsit de l'educació rebuda a casa d'ella:

—[...] I què li trobes, a la mamà? No ha estat massa bona, la pobra!, si només ha viscut pel marit i els fills, i no ha reposat ni un moment per dur endavant la casa... Potser volies que ens pugés per a sàvies! Et deu semblar que una dona ha d'ésser com la Isabel Domènec, que tu admires tant!

—Ja saps que li admiro el talent, i que no m'agrada com a dona.

—I el seu talent, quin és? Jo no el sé veure. Només serveix per a estar-se de cap als llibres, i no deu saber ni agafar l'agulla. I és una maniàtica i una orgullosa. Es dóna vergonya de dur faldilles. I així em volies tu, una dona «intel·lectual», oi? Una inútil.

(*Íd.*, pàg. 227-228)

Heus aquí el gran dilema de Vernet i de les seves novel·les: les dues dones enfrontades, un Janus constant socialment: la voluptuositat femenina davant la seva part racional. Aquest retret que fa l'Agnès cap a les intel·lectuals és el de la dona superficial vers la pregon a ànima d'estudi, que atreu als homes amb les seves aspiracions alienes al lluïment. D'aquesta manera, tot i que les dones cultes renunciïn a la part sensual que desperten les dones vanes, es guanyen el respecte i l'admiració dels homes il·lustrats. Així, Agnès, malgrat el favor social a la dona que ella personifica, té enveja, en el fons, d'aquesta atracció misteriosa i, per a ella, inexplicable. La fa sentir impotent i veu amenaçat el regne del seu domini per dones com Isabel, que tenen un bagatge i una saviesa que a ella li manquen. Per aquest camí, un cop en Raimond hagi reblat el clau de què aconseguirà el seu deure de defensar el caixer, la situació derivarà en un trencament de la parella.

El desencadenant de la ruptura serà la presentació del caixer a casa del Raimond, tot just després que hagi tingut lloc la referida discussió, per a comunicar-li que, tal com el va aconsellar, ha decidit, a la fi, plantar cara al director i no plegar-se davant el seu disseny corrupte de ric i poderós. Raimond celebra la notícia. I Agnès, llavors, en un últim intent per a recuperar-lo, li diu que li fa costat i que li sembla molt bé que hagi decidit guanyar-se un nom com a advocat d'aquesta manera. Tanmateix, això no tranquil·litza en Raimond, ans, al contrari, li indigna, perquè veu que Agnès fa tot això guiada pel seu interès egoista, mentre que ell ho fa pel caixer i la veritat. Ambdós, aquest cop definitivament, trenquen el prometatge, ja fins al capdamunt de tanta desavinença. Ell li reconeix a la seva germana que portava raó: «—(...) Tenies raó, tu [Antònia]: jo estava en perill... sinó que em fa massa mal de dir-ho, no ho puc ni pensar!» (*Íd.*, pàg. 260).

El llibre acaba amb el rompiment de la parella i la inquietud de Maria Antònia pel futur de la seva estimació per l'Eloi. És un final un poc estrany en una novel·la de Vernet, però d'acord, si el posem en el seu context, amb el caràcter singular de tota la història de *Final i preludi*. No endebades, al llarg de tota ella, veiem a Vernet posar-se en la pell de l'home per a descriure aquella dona que ella tant ha criticat en els seus anteriors llibres, sens dubte per a ensenyar a les lectores que, seguint aquest model de dona de baixes mires morals, no poden fer més que allunyar-se de les persones nobles i sinceres com en Raimond o la Maria Antònia. Així, en comptes de predicar la dona moderna, com Vernet havia fet fins aleshores, a *Final i preludi*, l'autora ens mostra la cara contrària de la moneda: les conseqüències indesitjades que li poden esdevenir a una dona sense aspiracions intel·lectuals ni exigències morals.

5.8. ISABEL I MARINA, DE *LES ALGUES ROGES* (1934)

Isabel, la mentora, i Marina, l'aprenenta

Aquella primavera fou tardana.

Els ametllers havien florit a últims de febrer, i a mig abril esclatava la ingènua flamarada dels presseguers i les pruneres, amb les primerenques roses i els lilàs i les tulipes; i les luxurians esteses de clavells roigs, i blancs, i grocs, i roses i tigrats, lluien sota el sol encara pàl·lid de la llarga hivernada. Tan sols unes parelles d'orenetes lliscaven amb petits xiscles ran de terra o d'aigua; les falcies encara no havien vingut.

(Vernet, 2014, pàg. 15)³⁶

Aquesta novel·la ens planteja una claríssima dualitat des del principi: dues protagonistes oposades, la Isabel Domènec i la Marina.

A Isabel Domènec, nosaltres, com a lectors de Vernet, ja la coneixem: és la mateixa protagonista de *El perill*. En la primera escena en què la trobem, està al Club de Tennis amb el seu grup d'amigues i amics, fent tertúlia. A la seva vida real i a la literatura, Vernet donà importància a l'esport en la formació d'una dona moderna, d'aquí que el promogui amb aquesta novel·la entre les seves lectores.³⁷

Una de les converses que es tenen al cafè del club entre Isabel i una amiga seva, l'Emília, és força significativa:

—Només que li sembla altament immoral això que sostinc i sostindré: que la virginitat no té cap importància, en les noies com en els nois.

³⁶ Edició original: Vernet, 1934.

³⁷ Cf. Real, 1998.

—Vaja, calla, per Déu.
—Passa el rosari, tu.
—Ximple! Isabel, ¿què et sembla?
(...)

—Jo no sé si té importància o no la... això que dius. —Isabel sentia una resistència invencible a pronunciar certs mots—. Si mai t'enamores de debò, llavors, veurem què en penses. A mi, actualment... bé, fora llarg de dir. Només estic d'acord amb tu en una cosa: la materialitat del fet en si no vol dir res. Només té sentit quan és el resultat d'un temperament excessivament... fort. Hi pot haver noies intactes que no em mereixerien gens de confiança i, en canvi...

(*Íd.*, pàg. 17)

Sorprèn la manera directa i sense embuts amb què, aquí, es planteja aquest tabú sexual, tan censurat en altres ambients i tractat amb eufemismes àdhuc en alguns dels primers llibres de Vernet. Emília representa la vella guàrdia, la noia que conserva la virginitat perquè ho creu virtuós. Si hem llegit *El perill*, sabrem per què Isabel reacciona amb un punt intermedi: ella va perdre la virginitat amb Claudi i la va afectar moltíssim pel fet d'haver-se rendit a l'impuls primari del sexe. Tanmateix, cal dir que l'actitud d'Isabel i dels nois és avançada, per a l'època, i ens encamina cap a un punt de més llibertat sexual i sense tant secretisme, malgrat que encara s'està lluny d'haver superat aquest tipus de prejudicis.

En qualsevol cas, el que està clar és que la República havia portat un nou aire a la manera d'abordar certs temes, com la sexualitat, i que el jovent així ho començava a traslladar a la seva quotidianitat. Allò que val la pena remarcar, aquí, és la naturalitat amb què apareix aquesta qüestió en una novel·la adreçada al públic femení.

L'ambient relaxat i alegre de la colla d'Isabel canvia quan apareix Marina Torner a la llunyania, vestida per a jugar un partit. I els comentaris de crítica i menyspreu de les noies, qualificant-la d'ordinària i vulgar, no es fan esperar. L'autora introdueix, així, un dels elements presents arreu de la seva obra: la idea de què les pròpies dones són les pitjors enemigues de les dones (els homes no diuen res contra Marina, són l'Emília i les altres les que comencen a denigrar-la per la seva condició d'amant).

Més tard, Marina i Isabel es trobaran al cafè del club, quan les altres noies ja són fora. La primera deixa veure uns models de comportament —es demana una cervesa, fuma...—, poc adients per a una senyoreta de casa bona, però es mostra amable i garlaire amb Isabel. Mentre parlen, Emília marxa i no s'acomiada de Marina i això fa que aquesta lamenti que cap noia del club, excepte Isabel, la saludi.

Demés, veiem que Isabel i Marina tenien una coneixença anterior, ja que comencen a parlar, sense reserves, sobre els dos amants de Marina: l'Aleix, amb qui viu com una mantinguda, i en Jaume, el seu veritable enamorat, amb qui també té relacions. Marina justifica la seva posició com una necessitat de supervivència —li explica a Isabel com la seva mare patí per culpa dels homes, així com la dificultosa infantesa que visqué ella mateixa. No obstant això, Isabel rebutja la mentida de què és objecte Aleix i insta a Marina a canviar de vida, a deixar enrere tot allò que l'envileix. Isabel, encara que la comprèn, no pot aprovar que Marina dugui una vida així, sense honestetat ni ordre. Marina, per la seva part, li explica que no pot deixar l'Aleix, ja que la manté a ella i a la seva mare, i està disposat a casar-s'hi, encara que ella no pugui tenir fills degut a una malaltia que passà. Nogensmenys l'afecte que els uneix, la noia a qui estima de debò és a en Jaume, fill d'un poderós i ric home de negocis que mai permetria aquest matrimoni. Es troba, per tant, en un atzucac i Isabel segueix reprovant moralment les decisions de Marina, tot i que compara la seva situació a la d'un animallet desencaminat al que cal ensinistrar i dur pel bon camí.

En un altre moment de la conversa, Marina li prega a Isabel que no li expliqui res a Emília de la seva situació, perquè, probablement, no l'acceptarien més al club si ella se n'assabentés, atès que Emília és una noia recta i repressora, cristiana fins al moll de l'os, que té la moral religiosa per llei, i odia qualsevol noia que no segueixi al peu de la lletra aquestes normes, raó per la qual té tanta mania a Marina.

Un cop sola a casa, Isabel reflexiona sobre l'amor i se'n recorda de la breu felicitat que visqué amb Claudi:

L'amor? Quin amor?
¿Aquesta passió de Marina envers un Jaume insignificant, fill de [bona] família, bell, xardorós, amb una empenta simplement animal i prou?
¿L'amor poètic tan sensual com l'altre de Claudi?
¿Quin amor? ¿La seva vida no era també teixida d'amor, un amor alt i pur a totes les coses belles i eternes?
Era cert, era cert...

(*Íd.*, pàg. 27)

Altra vegada, es planteja, ara de forma més desenvolupada, la diferència i el dilema entre, d'una banda, l'amor intel·lectual i elevat i, de l'altra, l'amor passional i sensual, que desterra qualsevol mena de pensament racional.

Pel que fa a la Marina, aviat es comença a fer palès la influència de la conversa amb Isabel. La noia es planteja preguntes de caire moral que abans mai s'havia fet i intenta evitar noves trobades al club amb Isabel per tal d'estalviar-se un nou sermó que li qüestioni la vida que porta, ja que sap que no té marge per consideracions morals. A mes a més, Marina descobreix que Jaume l'ha enganyada i que, en lloc de fer un viatge de negocis, ha estat amb unes amigues de la seva mateixa posició social a la costa.

La mentida la posa gelosa, encara que no ho hauria d'estar perquè la seva ment li recorda que Jaume està destinat a casar-se amb una noia de la classe benestant i que ella no és ni serà mai més que "l'altra".

Endemés, podem entrellucar la vida de Marina amb Aleix quan la noia torna a casa. Allà, l'espera la mare —ambdues es tracten de manera molt esquerga després de les moltes penúries que han passat juntes. La mare, coneixedora de la seva relació amb en Jaume, la renya molt durament perquè té por de quedar-se sense la seguretat que els proporciona Aleix (efectivament, si aquest sabés que Marina es veu amb Jaume, la mare i la noia haurien de viure sense l'ajuda econòmica de l'home, cosa que seria un desastre per a elles). De fet, tot i no saber-ho, l'Aleix comença a ser guanyat per una certa inquietud:

Amb tot, sofria pel caràcter d'ella. Havia canviat de dos anys ençà. Abans ja era baladrera i ordinària; tenia un gust de *girl* en el vestir —però fins a cert punt es deixava guiar—, i encara li demostrava una certa tendresa —si bé no l'amor de les primeries, tendresa a la fi—. Ara no. Ara bevia més, fumava més, vestia exageradament i era freda com el glaç. Sobretot, parlava groller, flastomava; i en canvi —això era incompreensible—, per a altres coses semblava haver-se afinat. Li parava bé la taula, amb flors i vaixella bonica —romanços—, i en el vestir extremat de vegades trobava notes de veritable elegància. Ell ho atribuïa al Tenis [sic]. Fou ell qui volgué que hi anés, per veure si perdia els mals costums de beure i renegar. No en treia gaire cosa. A estones això el preocupava. Ja li plaïen els temperaments fogosos i divertits, per a una aventura sense importància; però la seva *dona*, l'hauria volguda tendra, sotmesa, amant de la llar: que tingués vergonya; en fi, una cosa burgesa i decent.

(*Íd.*, pàg. 49)

En el rerefons d'aquesta reflexió d'Aleix, veiem que el que li molesta és que Marina prengui les seves pròpies decisions i no es mostri com la dona, sempre gentil, que una bona amant burgesa hauria de ser. Marina, tot i que un polsim groller, té el seu propi caràcter i el que Aleix no comprèn, en definitiva, és com no el pot comprar també amb els diners que li dona. La noia divertida i decidida, com bé diu el fragment, és adient per a una aventura despreocupada i folla. En canvi, la xicota responsable i obedient és la que s'escau com a esposa. Marina ha triat

un camí entremig i no és ni una ni l'altra, la qual cosa molesta a Aleix, encara més quan, en la seva relació, tesada, Marina es sent capaç de replicar-li, tot i que ell sigui la seva manera de viure. Certament, si ens situem a l'època, això ens parla d'un grau d'independència considerable vers l'home.

Per la seva part, Marina fa sempre el que pot per a evitar el contacte amb l'Aleix, puix que no és l'home a qui estima. Quan no pot escapolar-se de tenir relacions, hi accedeix pensant en el seu propi bé, encara que després es sent miserable i bruta per estar jugant a dues bandes. A aquest propòsit, recorda, sovint, les paraules d'Isabel i sent que aquesta té raó. La influència, lenta però continuada, dels consells de la seva amiga obrirà camins insospitats, fins aquell moment, per a la noia.

Així, sorgeix a la seva ment la idea de fugir amb Jaume, projecte engrescador, però que, alhora, li fa basarda, perquè, si ho portés a terme, deixaria enrere per sempre la seguretat que, malgrat tot, li ofereix l'Aleix. Sap, però, que, si no fuig, perdre el seu veritable amor, en Jaume, per al qual —un noi burgès, jove i de família benestant—, de passada direm, fugir no suposa una gran aposta, perquè sempre podrà tornar a la llar, on l'acolliran passi el que passi. Tot el contrari que per a la Marina, per a la qual és una decisió molt arriscada.

A tot això, al club de tennis, tornen a coincidir Isabel i Marina, juguen un partit juntes i parlen una mica sobre Emília i les altres noies. Isabel manifesta les seves poques ganes de trobar parella i diu que és una qüestió que no la preocupa en absolut, que ella s'ocupa en altres assumptes més importants.

Marina li explica la seva situació a Isabel i ella es fa una idea molt acurada del quadre general. Isabel li fa, llavors, de mentora, li confessa el que ella creu que és millor i li recorda quelcom que podria resumir tota la idea de l'amor segons Vernet: «—Pensa que no hi ha cosa més horrible, més baixa, que estimar un home només amb la carn» (*íd.*, pàg. 63).

Val a dir, el personatge de Vernet no condemna l'amor carnal, ans desaprova que aquest no estigui unit a l'intel·lectual. Per a Isabel, la unió d'ambdós és l'autèntic amor. L'intel·lectual, pur i alt, és insuficient per a cobrir els sentiments de les persones, però, d'altra banda, el sexual és massa vulgar i bast com per a poder satisfer la part racional i determinant de l'ésser humà, que és la ment, segons ella. Aquí, Vernet sembla parlar per boca del seu personatge quan Isabel

ens ve a dir que la solució a l'amor no és el dilema d'estimar sols amb el cervell o amb el cor, sinó que hem d'unir els dos terrenys per a fer-ne un de sol:

Dir a l'Aleix [consell de la Isabel a la Marina]: t'estimo, i justament per això no vull ésser la teva amistança. Reclamo la llibertat; quan em prenguis per muller, per la teva igual, quan m'estimis de debò, tornaré a tu.

(*Íd.*, pàg. 65)

Aquí, el matrimoni és vist com una manera d'arribar a la igualtat de condicions entre homes i dones. I, tot i que, legalment, aquesta no és una idea molt exacta, cal remarcar que pot tenir una vessant justa. És en aquest sentit que Isabel li suggereix a Marina que li mostri a Aleix que no és una joguina i que, fins que no es casi amb ella i la consideri digna d'ésser la seva esposa, ella no seguirà amb aquella relació. Ateses les circumstàncies, sembla una actitud prou independent.

Marina callava avergonyida, però sense voler-ho demostrar. Es penedia d'haver vingut. Per aquests sermons, ¿valia la pena? Isabel no ho entenia, era un burgesa orgullosa de la seva puresa, i se la mirava compassivament, des de dalt. I ella no en necessitava, de compassió.

(*Íd.*)

Per tant, veiem com la diferència de classe social fa que Marina menyspreï els consells i la saviesa d'Isabel com quelcom de burgés i no pràctic.

Així, finalment, Marina i Jaume fugiran a París, enduts pel juvenívol impuls de l'amor. Tot els sembla perfecte, un somni ideal i la joia els omple com càntrics. Viuen una lluna de mel encantadora, curulla de detalls i besos. Creuen que la seva felicitat mai acabarà.

La segona part del llibre s'inicia just quan l'encís d'aventura s'esquerda i Jaume s'ensopeix i desenamora de Marina completament. Ja no recorda per què fugí amb aquella noia, que ara li sembla vulgar ordinària i avorrida. Tanmateix, Marina no està preparada per a què ell l'abandoni i quedar-se sola en una ciutat que gairebé desconeix.

Al principi d'aquesta segona part de la novel·la, el narrador recorda als lectors que no hagin llegit o no coneguin *El perill*, la història d'amor desgraciada de Claudi i Isabel, mitjançant una mena de resum ràpid de totes les anades i vingudes de la parella, destinat a caracteritzar fidelment la noia davant de tots aquells que no la coneixien. Aquest perllongat incís ens treu momentàniament del cap l'angoixa que provoca la situació límit a la que han arribat Marina i Jaume.

El llibre prossegueix relatant-nos la trobada d'Isabel a París —on està fent una estada per a estudiar uns manuscrits de la Biblioteca Nacional— amb en Raimond Viella —el protagonista de *Final i preludi*—, entenem que després de la trencadissa d'aquest amb Agnès. És encisador, insistim, veure la facilitat amb què Vernet teixeix aquestes relacions entre personatges de llurs novel·les. Són connexions que ens proporcionen una idea més realista de les històries relatades que la que tindríem considerant-les com a illes allunyades l'una de l'altra:

Ell la mirava [en Raimond a la Isabel], un xic sorprès d'aquesta Isabel casolana i alegre, ingènuament pueril a estones, tan diferent de la que ell havia conegut, en converses ràpides en què parlava com un home, pràcticament i agudament, dels seus estudis o de qualsevol altra cosa absolutament aliena a l'habitual horitzó femení.

(*Íd.*, pàg. 90)

A través del diàleg entre ambdós, sabem que el caixer, al final, es va enfrontar al director i va guanyar el judici, i que Joan Maria, l'autor real de robatori, va haver de fugir a Alemanya per a evitar la presó. Ara, Raimond té el seu propi despatx i treballa exitosament. Agnès, que ha aconseguit un bon marit, ha esdevingut un capítol ja passat de la vida d'ell. Així les coses, els dos es continuaran veient i, durant un breu període de temps, se'ls unirà Eloi, l'estimat de Maria Antònia i germà d'Isabel. Aquest element és útil per a aproximar-nos a la comprensió de com es deurién moure els cercles de joves intel·lectuals d'aquells anys: hi havia, de ben segur, relacions i coneixences molt estretes ja que, al cap i a la fi, només una petita minoria de la població podia accedir als estudis i la cultura.

Encara a París, un dia, mentre passeja, extasiada per la bellesa de la metròpoli i l'ambient presumit i dolç parisenc, Isabel es troba amb un incident: una dona ha caigut a l'aigua des d'un pont i un home l'ha haguda de salvar abans que s'ofeguéss. Isabel segueix caminant i no li dona importància, mes, al dia següent, quan llegeix al diari «la descripció de la xicota», se n'adona que és Marina, que s'ha intentat suïcidar després que en Jaume l'hagi abandonada, deixant-la sense recursos. Va a visitar-la immediatament a l'hospital i s'assabenta de què la raó adduïda pel Jaume per a marxar ha estat descobrir que ella li havia mentit en ocultar-li el seu passat com a mantinguda d'Aleix.³⁸ Isabel, compadida, acull Marina i es compromet a guiar-la i ajudar-la en el seu camí cap a la recuperació.

El primer que farà per a revifar i deixondir l'ànima desfeta de la noia és fer-li escriure una carta a Jaume on li explica, en un acte de dignitat, que ell es va

³⁸ Vernet no jutja necessari indicar com Jaume ha fet la descoberta.

equivocar en considerar-la una perduda, perquè ella el va estimar amb tot el seu ésser i no pas per diners. Isabel creu que aquest primer acte d'aixecar-se, de fer-se respectar i netejar la vergonya i la humiliació farà de Marina algú més digne d'estimació per a ella mateixa. I encerta de ple: després d'enviar la missiva, la jove recupera una part del seu amor propi i es convenç que ha fet el que calia per a deixar clar que ella és una persona i no una cosa que es pugui utilitzar i, tot seguit, llençar com un drap.

El pròxim pas, per a Isabel, en la recuperació de la moral de Marina, és buscar-li un treball que la distregui i l'ajudi a mantenir-se. Aquest plantejament —força inusual a l'època— trenca amb la idea, encara molt amplament predominant a la Catalunya de llavors, de què la dona no havia de treballar perquè això envilia la seva condició de mestressa de casa. Ben al contrari d'aquest model tradicional de dona, Isabel farà treballar fora de casa a Marina, tant com remei contra la soledat com, sobretot, instrument material per assolir la seva independència afectiva i psicològica.

Amb tot, Marina tardarà en recuperar-se i passarà per una fase en què sovint pensarà en tot allò que ha perdut. En el seu fons més pregon, encara desitjaria que Jaume tornés i li demanés perdó. A poc a poc, emperò, el temps li anirà traient del cap aquesta quimera i es resignarà a començar una nova vida, tot seguint els consells d'Isabel i tenint-la com a professora pacient que l'ensenya a caminar. Per descomptat, no serà pas fàcil: Marina, molts cops, es donarà per vençuda, i haurà de ser Isabel qui l'empenyi a continuar endavant a pesar dels dubtes:

—¿Quina culpa? Tots, en tenen culpa, tots! Jo no sóc una perduda, i entre tots m'hi fan tornar. Sóc ordinària, sóc criada entre cabarets i tavernes, i renego, i m'he venut a dos homes! Estic marcada per perduda; no puc fer res més sinó acabar venent-me a tant la nit!

(...)

—¿Què t'importen els altres, Marina? Deixa que s'apanyi cadascú amb les seves penes. Tu pensa només a fer-te una vida pura i tranquil·la.

(...)

—No la hi vas dir. T'hauria deixat. Ha trigat mig any, ara. Però n'has tret que ets lliure. ¿Ho entens? Marina, nineta, escolta. No has de dir mai: Sóc sola. Has de dir: Sóc lliure!

(*Íd.*, pàg. 130)

Isabel constantment anima a Marina i creu en la seva recuperació. No li importen els seus orígens ni la seva dissort fins a aquell moment: la pren com una filla, com un diamant que s'ha de polir fins arribar a treure el refulgir innegable que porta a dins; és a dir, la possibilitat de menar una vida lliure dels lligams comuns

de l'amor material i mundà. Marina accepta aquesta tutela, tot i que a empentes i rodolons, ja que no s'explica per què una dona benestant i culta hauria de perdre el seu temps amb algú tan miserable com ella. Aquí s'introdueix un concepte d'amistat diferent: el de la solidaritat femenina. Fins a aquest moment, a les novel·les de Vernet, els hi havia costat molt a les protagonistes trobar una amiga que les ajudés fidelment i els hi oferís una mà. Ben al contrari, com ja hem vist, era molts cops la pròpia dona qui traïa a la noia en dificultats: només cal recordar, a aquest propòsit, la mare, a *Presó oberta*, o la Balbina, a *El camí reprès*. Tan sols podríem excloure d'aquesta llista de dones que actuen contra les dones a Helena, d'aquesta darrera novel·la esmentada, tot i que cal recordar que també ella inicia la relació amb Cecília sota els signes de la competitivitat i la gelosia.

A través de l'actuació del personatge de ficció Isabel, és, sens dubte, la pròpia Vernet, de carn i os, qui llança un missatge clar i entenedor a les intel·lectuals que la llegeixen: l'hora és arribada d'ajudar a les proletàries; a aquelles «perdudes» que abans rebutjàveu com «indignes», cal oferir-los-hi tutela i guiatge, puix que elles també poden arribar a ser dones com vosaltres amb una mica d'ajuda i comprensió. És una solidaritat interclassista, que trenca les barreres dels diners i la posició mitjançant la qual les dones són cridades a ajudar a les dones, sense importar el seu origen. Ens trobem, per tant, davant d'una mentalitat força progressista per a l'època: «—(...) Costa, de perdonar. Els homes no en saben. Nosaltres sí que en sabem, perquè sabem sofrir més» (*í.d.*, pàg. 134).

Marina, tanmateix, reacciona amb violència contra les gentileses i la generositat d'Isabel i li parla amb ràbia, menyspreant-la per no ser de classe baixa i haver dut una vida fàcil de noieteta amb família de diners. Isabel, un dia, farta de la condescendència que ha gastat amb Marina, que la fa aparèixer, als ulls de la noia, com si fos ximple, li explica la seva història amb en Claudi i li narra com va perdre la virginitat i com, per tant, no és tan pura com Marina pensava. Aquests moments de tensió representen una advertència a les noies que segueixin aquest camí d'ajudar a les més desafortunades: cal ser pacients, perquè seran desagraïdes i no voldran ser ajudades, tot i que ho necessiten de totes totes; així doncs, cal ser comprensives —ens ve a dir Vernet per boca d'Isabel—, deixar-les, àdhuc, que ens insultin, si volen, però mai rebutjar-les per la seva baixa condició.

Marina, quan s'assabenta de tot això, emocionada, li demana disculpes per haver-la jutjat prematurament i la tibantor desapareix. A partir d'ara, es deixarà

guiar per Isabel cegament, li farà cas i, a poc a poc, s'eleva a un estadi més intel·lectual i pur de vida que l'anterior. Aprèn, va als teatres i es deixa aconsellar. Els seus gustos es refinen i també la seva bellesa com metonímia de la metamorfosi —Vernet sempre havia descrit a Marina com una bellesa «andalusa, salvatge i bruna»; però ara és fa més delicada. Mes no sols s'obra el canvi en Marina: la pròpia Isabel també esdevé una nova dona gràcies a la influència pragmàtica i impulsiva de la seva companya...

Tenia raó Marina. Sense la passió no valia la pena de viure. Ella la sentia roent. Juli [relació sentimental puntual d'Isabel] no li importava. No era la passió de Juli qui la torbava així. Juli no era res. El foc venia d'ella.

Ella ho veia ara amb una joia i una por terribles: no acabaria el seu viure planament així; el riu de la seva vida havia de desbordar-se un jorn. Una gran passió vindria. Sofriria com mai; seria grandiosament i terriblement feliç. Cap joia d'ara no hi tenia comparació.

(...)

Havien passat sis anys; venia l'hora d'oblidar Claudi. L'austera calma d'aquest temps, reacció a la caiguda, era finita. Isabel l'apassionada reprenia el seu destí: estimaria. Havia nascut per estimar follament.

(*Íd.*, pàg. 152-153)

En aquest fragment, que recull els pensaments d'Isabel a fil d'una conversa amb un pintor, Juli, enamorat d'ella, Isabel es dona compta de què ella viu per a estimar i que no podem viure per a una altra cosa, que la passió és essencial per a l'ésser humà. Aquesta explicitació és de gran importància per deixar clar, de manera inequívoca, que Vernet no condemna, en cap moment, el sentiment amorós, sinó la ximpleria de pensar que és ell qui ha de determinar la vida d'una dona. En aquest sentit, el passatge suposa tota una declaració, entre línies, de com Vernet concep l'amor: totalment necessari, però, alhora, unit a la intel·lectualitat, sense ofegar-la mai, si vol ésser exitós.

Cal també remarcar el pensament d'Isabel parafrasejant el títol de *El camí reprès*, de què reprèn el seu destí. Aquesta petita afirmació, tot i que pot semblar un matís sense importància, apunta la possibilitat d'un nou rumb en la idea de l'amor i, per tant, de la dona de Maria Teresa Vernet. El següent: i si el camí reprès, el destí reprès que cal tornar a caminar no és el de la intel·lectualitat, sinó el de la passió, aquest cop, però, unida amb la ment? I si el viarany que les dones han de reprendre no és el de la freda racionalitat i sí el de la passió indeslligable de la raó? Altrament dit, en paraules d'Isabel: «La fam encegada, el turment

secret i vergonyós, l'ondulació lenta de les algues roges sota les aigües glaçades (...)» (*íd.*, pàg. 163).³⁹

Les noies decideixen regressar a Barcelona quan Marina s'assabenta de què la seva mare està greu a l'hospital. No obstant això, Isabel decideix que Marina ha de tornar sola per a enfrontar-se al seu passat. Ho veu com una mena d'examen dels coneixements adquirits durant la temporada viscuda a París. Així ho fan, i, un cop arribada i instal·lada, Marina visita la seva mare, que la despatxa amb menyspreu tot i la seva greu malaltia. Malgrat aquest rebuig, ella no es sent capaç d'odiar-la i descobreix que ja no queda d'aquell sentiment, abans tan poderós, en la seva ànima. Isabel ho ha aconseguit, a la fi. Així, doncs, Marina torna a l'hospital i la mare li demana perdó per com l'ha tractada al llarg de la seva vida. I aleshores la noia percep tot el seu passat, incloent la seva mare, com quelcom remot, estrany, desconegut. I sent una compassió per la dona que té davant, aliena al sentiment filial.

Aviat, Isabel retorna a Barcelona i Marina organitza un berenar amb la mare, ja recuperada, i la seva amiga. La mare té recel d'aquella jove senzilla i ben educada, creu que és una aprofitada i li fa ràbia no poder justificar el seu odi en cap fet, perquè Isabel es comporta correctament i amb amabilitat envers ella en tot moment. Després, marxarà al poble durant una temporada i Marina, que torna a viure amb la mare, haurà de suportar el retret d'haver abandonat Aleix i la seva seguretat. Més encara, haurà de rebutjar el suggeriment de buscar un altre amant, contra el qual Marina es revolta plena d'enuig. Paulatinament, però, es tornarà més comprensiva envers la mare i la estimarà, a pesar de les diferències que tenen sobre com hauria de viure —la mare creu que és més còmode ser una mantinguda, tot i que s'hagi de sacrificar l'honor, mentre que Marina està convençuda de què la dona ha de treballar i ser independent econòmicament de l'home. Sia com sia, la mare es va endolcint a mesura que veu perduda la pugna per a regnar sobre la vida de la filla, que pren decisions pròpies.

A Barcelona, Isabel i Marina tornen a moure's en els mateixos cercles d'abans i reprenen les amistats. Isabel està satisfeta de què Eloi, el seu germà, i Maria Antònia, la germana de Raimond, s'entenguin i s'estimin. D'altra banda, Raimond i

³⁹ Metafòricament, les «algues roges» simbolitzen aquesta passió, aquest emboirament dels sentits, el desig sensual i irrefrenable que s'amaga sota la façana gelada i impertèrrita de les «aigües glaçades»: la raó.

Isabel aprofundeixen la seva relació d'amistat, basada en una d'entesa intel·lectual, que plau a ambdós: «Raimond gustava la conversa masculina d'ella; les altres amigues, o es dedicaven impudents a pescar-lo, o el prenien per confident de llurs ànimes incompreses» (*Íd.*, pàg. 249). Cal destacar, també, el següent fragment, força interessant en la mesura en què l'escriptora hi retrata perfectament com es desenvolupen les relacions d'amistat entre homes i dones i com la pulsio íntima de les dones no s'ha d'ignorar en nom de la igualtat:

Un dia Raimond i ella parlaren de l'amistat, i especialment de l'amistat entre home i dona. Ell hi creia, ella no. Isabel deia que gairebé sempre la dona acabava l'aventura amb un desig de conquerir exclusivament el company. Les dones no podien acontentar-se amb la tranquil·la possessió de l'amic; volien tenir-lo tot per a elles i sotmès, i això només ho aconseguien capturant-lo per amor. Pensà també —sense dir-ho— que per a un dona l'amistat és una passió, com l'amor, i per tant molt susceptible de transformar-s'hi. Parlava amb vehemència, i no s'adonava del somriure de Raimond.

—Llavors, la nostra amistat, ¿què és? —digué ell mirant-la amb una franca ironia—. ¿Vós també sou de les coquetes?

Ella, sobtada, fità els ulls obscurs en els seus.

—Jo? Jo sóc... diferent.

—És veritat. Vós sou... això: diferent.

Van riure. I la rialla d'Isabel sonà falsa. Claudi li deia: àngel asexual. I ara Raimond potser tenia els mateixos pensaments. ¿Com es podien errar tan grollerament? Ella era tan dona com qualsevol altra, més que moltes d'altres. No volia, no podia ésser que Raimond la tingués per un amic sense sexe. ¿No ho veia, Raimond —àdhuc a voltes no li ho havia dit—, que la seva serenitat era guanyada a pols damunt un temperament de passió?

(*Íd.*, pàg. 253)

Isabel no vol renunciar a la passió, a la seva feminitat, per a ser una amiga a l'alçada intel·lectual de Raimond; val a dir, dels homes, ans vol integrar intel·lectualitat i passió com la indestruïble natura seva. Per què ha d'ésser un àngel asexual per a establir una conversa amb ells? Sense passió, no és ella. Sense passió, no hi ha amor ni amistat.

Ambdues dones treballen, cadascuna en el seu àmbit: Marina inicia un negoci, Isabel escriu un llibre sobre el Renaixement. El treball és la seva manera d'oblidar el sentimentalisme; és la seva salvació i, alhora, la seva manera d'eleva-se per damunt les preocupacions mundanes i superficials de les altres noies. Tornen a jugar al tennis, amb Víctor i Raimond. En l'última conversa que coneixerem entre elles, Marina afirma que no regressaria per res del món al principi, a l'amor foll. Isabel ha triomfat com a consellera i ara Marina és una persona serena, més senyora d'ella mateixa, més Marina que mai:

—¿Ho enyores? ¿Hi tornaries, si poguessis?

Marina va guaitar-la francament.

—No; no hi tornaria —digué amb la veu clara—. ¿El sents, el rossinyol?

(*Íd.*, pàg. 256)

5.9. ELISENDA, D'ELISENDA (1935)

Elisenda, el personatge més evolucionat de Vernet

—Per què no vas venir? Tant com t'hauries divertit —diu l'amiga.
Elisenda s'arronsa d'espatlles imperceptiblement.
—Però filla, que et vols fer ermitana o monja de clausura?
Elisenda somriu.
—Si no són coses de la meva edat, aquestes...

(Vernet, 1935, pàg. 15)

Després del gran èxit de *Les algues roges*, Vernet torna amb aquest petit relat, una novel·leta que no arriba a les 100 pàgines, homònima de la seva protagonista: Elisenda. Això ens pot remetre a la ja analitzada *Eulàlia*, novel·la de joventut que també segueix aquest patró. Què és el que li fa tornar a aquests orígens? O potser, tan sols, és una casualitat?

Només amb les primeres frases, ja ens adonem que el model de dona que s'hi tracta és ben semblant als anteriors: a Elisenda no li interessa la diversió mundana i banal de les seves amigues i, d'un temps ençà, s'ha tornat ermitana i ha vist marcir-se el seu orgull i la seva autoritat davant les altres noies de la mateixa generació. Se'ns descobreix que fa poc que ha tornat a Catalunya, ja que ha passat molt temps fora, cal suposar que a París o a algun lloc modern i europeu. La narradora ens la descriu com l'ombra del que fou: una dona bella i irresistible que feia escultures i tenia molt talent artístic. D'aquella Elisenda, emperò, tan sols, pel que sembla, en queden les cendres:

(...) com si fos la deessa que ella es cregué ésser. Però abans respirava les músiques de l'adoració, l'embriagaven els crits de les ànimes, sentia dins la seva boca gran i humida totes les sals i els gustos aspres i divins de la beutat de viure... I ara: dolor, dolor...

(*Íd.*, pàg. 9)

Se'ns revela un secret: l'Elisenda sofreix aquest gran dolor en secret pel seu fill mort, Petrushka, i per un desengany amorós que patí a l'estranger. Les amigues creuen que ha fracassat pel fet de no ser una escultora famosa, però ella únicament sent el fracàs de la soledat, de la mort de l'infant. I no ho pot oblidar, assegura.

Tot seguit, se'ns descriu l'adolescència d'Elisenda. Fou una joveneta alegre i agosarada, que oblidà de seguida allò que les monges li havien ensenyat al convent. Aviat es feu amb un cercle de nois amb qui compartí cigarretes i bromes, i, a pesar de ser bella, no perdia el cap pels afalacs dels seus admiradors. Alhora,

malgrat el seu talent per a l'escultura, no escoltava els consells dels mestres i anava sempre la seva. Aquesta trajectòria s'aproxima visiblement —tot i la presència de les monges i d'unes ties solteres que li feien de pares, elements del passat— a l'adolescència més moderna que podia viure, el 1935, una noia. Vernet ens ha esbossat, així, un personatge sense basarda de viure la vida, una jove acostumada a moure's en ambients masculins sense necessitat de xicots ni elogis, una noia desimbolta que fuma i surt sola de nit, i discuteix amb els seus companys d'igual a igual.

Així, Elisenda podria semblar-nos una rèplica de la independent Isabel, però errariem. És, en realitat, un pas endavant respecte d'ella: Elisenda és més avançada, si més no, d'antuvi, perquè fuma, no té necessitat d'enamorar-se del seu company de discussió i surt sola de matinada.

A més a més, se'ns revela com una gran viatgera i noia de món. Es volta tot Europa i viu aventures que omplen els seus dies de vida als Alps, a Grècia, al Regne Unit... Finalment, instal·lada a París, esdevindrà aviat el centre d'un gran nucli de joves bohemis i corpresos per l'art.

Serà allà, a la vora del Sena, quan l'amor tempestuós truqui a la porta d'una Elisenda, fins llavors independent i despreocupada. Un home del que no coneixerem el nom, casat amb una anglesa, va a raure al nucli d'artistes que es reuneix a casa de l'Elisenda i ella s'enamora perdudament de la seva conversa intel·ligent i incansable, de la seva bellesa de déu revingut, del seu sentit tan fi de l'humor i de la sensibilitat amb què tractava tot el que era l'art...

Ambdós viuen, tot seguit, sense casar-se, un paradís d'amor a les costes de França, en un poblet, també sense nom, allunyat de la gran ciutat. No cal remarcar el gran pas que aquesta trama representa en comparació amb la protagonitzada per Isabel. Hi ha prou amb recordar com de traumàtic i dur fou per a aquesta perdre la virginitat amb Claudi, a *El perill*, i com, en canvi, a Elisenda no li comporta cap problema moral anar-se'n al llit amb un home casat amb qui ni tan sols està compromesa. Indiscutiblement, ens trobem davant un gran avenç pel que fa a la independència de la dona i el seu alliberament de les rèmores morals.

Aquest cel, emperò, s'esquerda quan ell toca pirandó i ella descobreix que està embarassada. Dona a llum un nen preciós, tan bell com el seu pare, però cec. A pesar d'haver-li adreçat una carta explicant-li la situació, l'home no respon i

Eulàlia es queda desamparada i havent de cuidar del seu fill.⁴⁰ La seva maternitat és sofrida: no hi ha glòria per haver portat al món una vida, ni tampoc joia per cuidar del bebè. Aquest desenvolupament de la novel·la té la virtut de posar en qüestió un altre mite: l'Elisenda sempre havia anhelat ser mare i completar-se a ella mateixa a través dels fills, però la seva maternitat, sense recursos, no és amable ni divertida, ben al contrari.

Nogensmenys, Elisenda se'n surt endavant i cria un adolescent tendre i amable, molt agraïat, però orb. Encara que té aquesta discapacitat, la mare el tracta amb gran afecte i entre ambdós es crea un vincle molt fort, que sembla indestructible. El fill, tanmateix, a mesura que es fa gran, cada cop es posa més trist, perquè sap que cap noia mai l'estimarà a causa de la seva discapacitat. Les noies, efectivament, passen de llarg i Elisenda es sent impotent i rabiosa, ja que ella sap que el seu fill és un bon jan, una persona excel·lent en tots els camps. Tant de bo —pensa—, una mare li ho pogués donar tot al seu fill, però ella bé sap que aquest amor que ell anhela, ella no li pot aconseguir!

Petrushka mor d'un refredat que es complica i Elisenda l'enterra en un petit poble de la muntanya. Es veu sola a França i decideix retornar a Catalunya, tot i que pocs amics hi té, els vint anys d'absència es fan notar amb feixuguesa.

A continuació, s'obre un nou capítol en el relat —un *flashback*— i la narració es focalitza en Ignasi, un pintor enamorat de la jove Elisenda, encara a Barcelona, al que ella no feu gaire cas. Vernet ens situa en una festa d'artistes, on l'Ignasi s'haurà d'empassar la seva frustració, perquè Elisenda el creu poc refinat, enamoradís i inestable per iniciar una relació més estreta amb ell.

No obstant, ella, poc després, per a disculpar-se pel seu tracte indiferent, l'invita a casa: ha contractat una model per a fer-ne una escultura i pensa que l'Ignasi també pot aprofitar per a dibuixar-la. Això pensa, mentrestant, el jove:

No podia ni parlar a Elisenda del seu amor. Ell, que havia tractat els seus amors amb altiva brutalitat, que es sabia voltat d'una atracció viril i sabia fer parlar els ulls i els mots irresistiblement, amb Elisenda no podia. Sentia que li haurien semblat ridícules i de mal gust les insinuacions; i ell s'hauria engegat un tret al pols, si hagués vist als seus ulls que el menyspreava. Per això li tenia ràbia, ara, i mirava àvidament aquelles imatges que li somreien mofetes. Si pogués tenir seva aquella dona! A la fi, era com totes, eren estúpides

⁴⁰ Vernet sembla fer-nos palès que si el comportament de les dones estava evolucionant a ulls veients, el dels homes sempre continuava ancorat en estàndards del passat, de manera que situacions, com la que l'autora ens descriu en la persona d'Elisenda, no eren únicament quotidianes entre les classes baixes, ans també sovintejaven a les classes benestants i, fins i tot, a la intel·lectualitat i als àmbits artístics.

les tímideses; li calia venjar-se'n en ella, rabejar-se en el seu amor i després oblidar-lo, com tots els altres. Ell era més alt que una dona, encara que fos Elisenda.

(*Íd.*, pàg. 28)

És a dir, Ignasi no estima Elisenda com una igual, com una companya, amb respecte. No. L'estima com un trofeu, com una presa. Així, doncs, Ignasi ens recorda l'estereotip de Màrius, el seductor, que només volia la sexualitat de Cecília i la deixà, després d'intentar forçar-la, abandonada sense amor ni afecte.

A un mateix temps, descobrim que no és, ni de bon tros, la primera història que Ignasi té amb dones: Carme, Antònia, Joana... i que a totes les ha deixades. Emperò, és difícil d'acusar-lo; assegura que sempre s'ha comportat sincerament i que ha estat la insistència d'elles en comprometre's allò que ha trencat les relacions. Demés, es queixa de l'afany que tenen les dones en lligar l'home, en pretendre fer-lo seu eternament, en no valorar la diversió d'una nit de sexe sense més complicació.

Després d'un petit incident al cercle d'amistats, on Ignasi s'encara amb Biela, una estudiant d'art, a propòsit d'una opinió sobre Bach, Elisenda es pren personalment la tasca d'ajudar al noi a adquirir més maneres, a amansir-lo una mica.

Ultra això, Elisenda es fa la coqueta amb Ignasi. Creu que així s'ho passarà bé i, alhora, ha d'admetre que ell la desconcerta, perquè no és com ella pensava. Tímid i cruel amb els seus amors passats, és també dolç amb els amics... D'aquesta manera, en part per curiositat i en part per presumir, Elisenda seguirà el joc a Ignasi i, a mesura que tenen més converses i comparteixen més coses junts, s'anirà admirant del caràcter fort d'ell i de la seva mirada, profunda i significativa.

D'altra banda, Ignasi s'anirà entendant i la seva passió d'abans es barrejarà amb obediència envers Elisenda i humilitat per les seves mancances. Ambdós, així, s'aniran cosint a les costures de l'amor. Tanmateix, en el moment àlgid en què Ignasi vol confessar l'amor que l'abrassa, Elisenda es comporta de manera fatxenda i, tot fent-se l'ofesa, li adverteix que no la torni a tractar com una fleuma, que no li torni a declarar el seu amor si vol seguir amb la seva amistat. És llavors que el lector s'adona de què, tot i la fascinació que sent, Elisenda no ha arribat mai a estimar l'Ignasi a diferència de com hom podria pensar que ho acabaria fent.

Més tard, Ignasi caurà malalt, amb febres i desesperat, i implorarà l'amor d'Elisenda. Està convençut de què morirà si ella no l'estima romànticament, de què no pot viure sense ella (aquest passatge recorda la malaltia, també romàntica, de Claudi després del rebuig d'Isabel a *El perill*).

Tanmateix, es recuperarà i, després, en trobar-se, en una festa, amb la noia, li demanarà perdó, i li manifestarà el seu desig de casar-se amb ella. La resposta d'Elisenda ens obre una finestra molt interessant per a conèixer l'opinió d'una noia avançada, d'aquells anys, sobre el matrimoni:

Casar-me! Jo casar-me! I amb vós. Vós un casat! Però no us coneixeu vós mateix? Com us podeu imaginar que el matrimoni us fes feliç ni un sol dia? Per casar-se es necessita ésser fort i ser i un poc burgès... i vós no sou res d'això! No somieu més, Ignasi. (...)

—Però, i el vostre talent, Ignasi? I la vostra llibertat? I l'orgull? Què en faríeu, d'això? Vós, un casat! No us enganyeu així. Vós, ocell de gàbia?

(*Íd.*, pàg. 68)

Vernet, per boca d'Elisenda, ho diu, per tant, clar i català: el matrimoni és per als burgesos que es volen acomodar; algú amb ànsies de volar no pot deixar-se empresonar per ell. Elisenda ha demostrat haver xuclat tota la modernitat i, per fi, Vernet l'ha abocada, sense cap reticència ni fre, en una de les seves protagonistes.

Ignasi, com a resposta, li retreu que hagi actuat tan orgullosament, s'enfada amb ella per haver-lo tractat com una titella i li adverteix que, quan sofreixi d'amors, recordarà, amb remordiments, el que li ha fet patir a ell.

L'epíleg de la relació s'escriurà uns mesos més tard, a París, quan Ignasi es trobi casualment, en un teatre, amb Elisenda, acompanyada d'un amic alemany, suposem que el pare de Petrushka, un home educadíssim i molt bell que el posarà gelós. El jove intentarà muntar una escena, però no se'n sortirà del tot i haurà de tornar a casa, derrotat ja per sempre per l'altivesa d'Elisenda.

Després del *flashback*, la novel·la ens retorna al present, a l'Elisenda, ja de mitjana edat, sola i trista. Encara que els amics de joventut intenten distreure-la, ningú pot treure-li el pesar tan carregós que arrossega i no aconsegueix oblidar. Un dia, encuriosida per l'ermita que s'alça per sobre del poble, hi puja i descobreix la família que hi viu, molt pobra i amb molts tràfecs econòmics. La nena, de tan sols quatre anys, Pilareta, com que és tan bufona, li cau molt simpàtica a Elisenda i la dona comença a fer donatius a l'ermita, és a dir, a la família que la cuida. Amb el temps, es sent culpable per viure tan bé quan, a tan sols uns metres més

amunt, aquelles tres persones ho passen tan malament i es trasllada a prop d'ells, a la muntanya, on troba la pau d'esperit que tant havia buscat d'ençà la mort del fill.

Quan, temps després, decideix regressar a la ciutat, a Elisenda li sap greu deixar la nena i facilita la seva adreça de Barcelona a la mare per a qualsevol cosa que necessitin. Ells la consideren com una dama angelical per la seva amabilitat i les seves ajudes.

Ja al seu pis de la Ciutat Comtal, Elisenda no pot estar-se de pensar en com arreglar les estances per a col·locar una cambra de menut. I és que, malgrat que creia que tot el seu amor estava sebol·lit per sempre, juntament amb el seu fill, ha descobert que hi ha un veta de dolçor encara intacta que malda per a acollir a Pilareta com a filla i fer d'ella una gran noia, plena d'ambicions i talent.

En aquest gran gest vers els altres, en aquesta gran mostra d'humanitat, en aquesta generositat inesperada, Elisenda ens acaba demostrant, al capdavant, que, encara que ens sembli que mai més existirà, tothora hi ha quelcom per la qual cosa paga la pena seguir vivint:

Hauria d'abandonar el dolor egoista, hauria d'acceptar l'oblit. I aquesta acceptació de l'oblit era el seu més dolorós sacrifici, el seu tribut més tendre a la memòria del fill.

I mentre ella plorava, a fora queia la pluja fina damunt les branques negres dels castanyers, totes nuoses i trasbalsades per la imminència d'una altra Primavera.

(*Íd.*, pàg. 92)

5.10. EVOLUCIÓ DE LA FIGURA FEMENINA A LA LITERATURA DE VERNET

El primer que cal fer notar és la gran evolució que Vernet experimenta al llarg de la seva carrera literària, tant estilísticament com pel que fa als seus personatges femenins. Amb tota evidència, l'autora no podia ser aliena a les agitades aigües socials de l'època. En conformitat amb elles, a les seves novel·les de començament trobem protagonistes més conservadores per a acabar coneixent-ne d'altres molt més agosarades, que prefiguren la independència de la dona moderna.

Comencem pel principi. La primera protagonista femenina apareix a la primera novel·la, Maria Dolors, però es tracta d'una novel·leta rosa, de final feliç i èmfasi

sentimental, que, malgrat tot, ja planteja el dilema que viuran totes les protagonistes de Vernet, obligades a escollir entre l'amor passional i l'intel·lectual.

Aquesta contraposició s'activarà l'any següent, amb les dues protagonistes d'*Amor silenciosa* (1927) —Lluïsa, un pagesa sense grans ambicions, i Remei, una noia de ciutat que es presa d'una passió pel marit de la seva cosina, que la turmenta moltíssim. Remei és sensible, poc pragmàtica i encara molt romàntica. Creu que el matrimoni és fruit de la passió i que aquesta s'ha de mantenir viva a tot preu. Al final, amb la mort accidental del seu cunyat, Joan, que ha estat l'objecte de la seva passió, triarà un camí reposat, quasi místic, i es lliurarà a les mans del destí perquè passi el que hagi de passar. Així, Remei, tot i sentir un amor molt viu, prefereix no dir res i viure'l en silenci. No en va, és una dona encara molt influenciada per la moral tradicional i la religió. Obligada a triar, abans de ser ella feliç, prefereix patir i no trencar la família de la seva cosina. Aquest final, per descomptat, sembla reforçar la idea familiar conservadora. Tanmateix, el sol fet que Vernet plantegi una protagonista, amb la que els lectors es poden identificar, víctima del dilema, ja ens parla a favor d'una legitimació dels sentiments més enllà de la cotilla social que condemna sense reserves els pensaments adúlter.

Per caracteritzar Eulàlia, protagonista de la seva tercera novel·la, podem dir que es tracta d'una noia atrevida però sols en la mesura que l'amor de l'home la fa tirar endavant. És cert que venç els prejudicis de la fugida i s'atreveix a desobeir la família per a marxar amb el seu estimat, però ella mateixa dubta de si és capaç de fer-ho i està a punt de renunciar a ser feliç per culpa del gran pes d'una religió que castiga el seu amor legítim. A més, practica el model d'esposa sacrificada i de mare sense vida pròpia, puix que es complementa a ella mateixa únicament a través de l'anhel de tenir descendència. El seu gran final feliç consisteix, precisament, en l'anunci, al marit, de què està embarassada. Podem constatar, doncs, que, en menys de dos anys, d'ençà que publicà *Maria Dolors*, les protagonistes de Vernet han fet un notable pas cap al model de dona alliberada i despreocupada, tot i que ni de bon tros encara han assolit aquest nivell. Així, malgrat que el final d'*Eulàlia* s'identifica amb el paper reproductor de la dona lligat a la satisfacció de l'home, el fet que Eulàlia es pugui sobreposar a la pressió familiar obre una llum al final del túnel.

Uns altres dos anys més tard, Vernet ens ofereix un personatge molt més significatiu: Cecília, de *El camí reprès*. La seva figura encarna un constant dilema entre l'amor carnal i l'espiritual, malgrat que la novel·la ens mostra més en la línia de la dona moderna un dels seus personatges secundaris, Helena, que no pas a la mateixa Cecília. En qualsevol cas, Cecília, al final, aconsegueix trobar un amor que conjunta les dues vessants, abans esmentades, de la vida humana i s'asserena, després de passar per un intent de violació i una temptativa de fer-se monja. Cecília vola per sobre d'Eulàlia, perquè no cerca el suport de cap marit, ni té cap pressa per casar-se. No obstant això, al capdavant, ella es sent completa a través de la unió amb l'home i segueix creient que la seva missió és ajudar-lo en tot perquè ell aconsegueixi el seu somni d'ésser artista. Una dona que, tot i ésser soltera durant un temps i tenir l'opció de triar, tot i tenir aspiracions intel·lectuals, no deixa d'estar subordinada, en el fons, als anhels del seu marit; així és l'Eulàlia. És a dir, no trenca amb els estereotips patriarcals. En canvi, Helena mostra un caràcter més orgullós i lliure. Podria ésser Helena el fil d'Ariadna de les figures femenines de Vernet i no Cecília, que, més gran, segueix un model més pròxim al de la dona noucentista?

Personalment, penso que el punt d'inflexió vers la plasmació definitiva, en la seva obra, de figures femenines veritablement independents, arriba, per a Vernet, amb el personatge d'Isabel, considerat en la seva totalitat: tant en el seu periple al llarg de *El perill* com a *Les algues roges*. Isabel és, amb molta probabilitat, un alter ego de Maria Teresa Vernet, una jove que té les coses molt clares i ho racionalitza tot, no entén de sentiments salvatges, sols de lògica. Isabel a *El perill* se'n mostra en els seus primers anys de joventut, encara una mica tendra. Durant l'aventura que mantindrà amb Claudi, la podem veure fer tentines: no està segura de què cal fer, i, tot i que es forta i pren les decisions amb fermesa, no pot evitar sentir-se culpable ni dubtar en certs punts àlgids. Tot i això, malgrat la pressió de Claudi i de la societat, Isabel trenca un motlle: decideix quedar-se soltera sense recances. El matrimoni no li importa el més mínim, ja que té ambicions intel·lectuals pròpies. A més, cal tornar a recordar la importància del fet que hagi tingut relacions amb Claudi abans d'ésser casats. I si, més tard, Isabel se'n penedeix, ho fa del sexe brut i baix sense mires d'elevació, no del fet d'haver tingut sexe abans de la unió cristiana. Això vol dir que pel que fa a la virginitat, és una dona moderna, ja que aquesta no li suposa cap problema moral. I ho és

també perquè té una personalitat deslligada de no importa quin home, amb independència de la moral religiosa i capacitat per a prendre decisions pròpies i atrevides. El gran mèrit de Vernet en aquesta novel·la, al meu entendre, és que la personalitat independent d'Isabel no la deshumanitza, de manera que trasllada a les seves lectores el missatge de que sí que és possible ser una dona moderna en aquells anys, però també de què és natural, si no inevitable, patir per ser-ho, perquè res no s'aconsegueix sense sacrificis ni renúncies. És a dir, avançar requereix un esforç que no totes les dones estan disposades a fer, però, al final, paga la pena perquè qui l'assumeix esdevé una dona lliure. A través d'aquest personatge, Vernet projecta, en suma, una imatge molt real de la fragilitat íntima gran dificultat, però també de la satisfacció que caracteritzen la vida de la dona que pren la determinació de no acceptar els límits injustos que li imposa la societat i esdevenir una persona autènticament senyora d'ella mateixa.

Abans, però, de reprendre l'anàlisi de la figura d'Isabel a *Les algues roges*, cal que fem esment d'altres dues noies que ens presenta Vernet: Marcel·lina i Agnès.

Marcel·lina és la protagonista de *Presó oberta*, una de les seves novel·les més pessimistes i fosques. Aquesta noia té les idees clares i, per amor cap a la mare i desig d'avançar i deixar enrere la repressió religiosa i moral del pare, s'intenta escapar de la presó on ell la té tancada. Això no obstant, al final, li resulta impossible portar a terme el seu propòsit, ja que la seva pròpia mare l'abandona en el moment decisiu i li prega que perdoni al pare, encara que aquest s'hagi portat molt malament amb les dues. És a dir, Marcel·lina es queda sense cap recurs possible, a l'antull dels capricis d'un pare castrador i misogin que odia les dones i avorreix qualsevol bri de felicitat arreu, al qual el seu promès, l'Andreu, no és capaç de fer-li front. Així, Marcel·lina, tot i ser una noia moderna que obeeix les seves pulsions per damunt de les ordres familiars, no és acompanyada per les circumstàncies i no pot fugir de la trampa patriarcal parada contra ella. Amb la seva figura, l'escriptora sembla brindar-nos una idea clara: no es pot arribar a ésser una dona alliberada si les condicions de la família no ho propicien i menys si s'hi oposen de front, com en el cas del pare de Marcel·lina, que, amb l'ajut inconscient, però decisiu, d'una mare sotmesa i un promès mancat de personalitat, li acaba tallant el camí de la seva emancipació malgrat la força de voluntat de la xicota.

D'altra banda, tenim, dos anys més tard, Agnès, de *Final i preludi*, una protagonista molt antagonica a les que ens acostuma a brindar Vernet. És manipuladora, interessada i coqueta. Tal vegada a causa d'això, la narració no està focalitzada en ella i sí en el seu promès, en Raimond, de qui se'ns ofereix una cara amable i noble. Entrelluquem, a més, una amistat forta de Raimond amb Isabel, tot i que no arriba mai a sortir a escena —potser Vernet tenia pensat fer d'Isabel un element continu a la seva obra literària?. Sia com sia, Agnès és paradigma de tot allò que no hauríem de fer si volem arribar a ser la dona moderna dels nous temps. Depèn dels homes, però el que és encara pitjor: sols la mou, de la manera més mesquina i curta de mires, el seu propi profit materialista; altrament dit, l'ànsia d'una posició econòmica folgada l'ha feta tan frívola com miserable i no li interessa cap benestar més que el seu mateix. És a dir, cal ser bona d'esperit; cal ser caritativa i altruista, i no només independent, ens diu, en clau negativa, a través d'aquest personatge, Vernet. Probablement és per aquesta raó que, al final, Agnès troba, almenys a curt termini, un destí gens dolç: veu trencat el seu prometatge amb Raimond. Aquest és el càstig —transmet implícitament Vernet a les seves lectores— que reben aquelles dones banals i grolleres que no saben entendre la intel·lectualitat de l'home ni llaurar-se una pròpia. A l'entorn de Raimond, apareixen altres personatges femenins, com Magda —únicament apareix en una ocasió i se'ns mostra com un personatge estàndard i gens interessant, en la línia de la senyoreta noucentista—⁴¹ i Maria Antònia, la seva germana, que manté una relació amb Eloi, germà d'Isabel alhora. Maria Antònia és molt més intel·ligent soferta i gentil que Agnès i, per això, ambdues, al llarg de la novel·la, no es poden ni veure.

Sols un any més tard de la publicació de *Final i preludi*, com si Vernet trobés a faltar Isabel i hagués decidit reprendre el personatge per a fer-li vertadera justícia i desenvolupar la totalitat del seu potencial, ens la trobem, a *Les algues roges*, més madura i conscient; més asserenada. Definitivament, no necessita cap home i viu una vida dedicada a l'estudi, a la tranquil·litat que proporcionen les bones amistats i a l'esport; concretament, al tennis. A partir de la relació que establirà amb Marina —una pobra noia embolicada en afers amorosos molt embrollats— coneixerem la

⁴¹ Recordi's, la promesa de Joan Maria, el fill del director de la fàbrica, que roba uns diners de la caixa d'aquesta, per pagar uns deutes de joc, i després acorda, amb el seu pare, que el caixer carregui amb la culpa.

seva part de mestra, la seva paciència i la seva capacitat de redimir una noia proletària i abrupta. El paral·lelisme sembla servit: Marina representa, metafòricament, les lectores de Vernet i l'escriptora es converteix en Isabel i, a través de la segona part de la novel·la, les va guiant, amb dolcesa, cap a l'alliberació, a través de les seves recaigudes i la negació del parany en què han caigut i del que no poden escapar sense ajuda. Tinguem aguant —ve a dir-nos la Isabel de Vernet— i arribarem a la fita. En aquest sentit, el viatge de Marina, però també el d'Isabel —cadascuna al seu nivell—, són veritablement iniciàtics i tenen lloc, a més a més, pels mateixos viaranyos que han de recórrer les lectores, tan proletàries com de cultura, que cobegin de debò treure el cap del no res, on tendeix a submergir la societat a la dona, i vulguin fer seva una altra forma de viure, menada per la intel·lectualitat i la puresa de la pròpia personalitat.

Les algues roges s'erigeix, per tant, en una culminació de l'obra anterior de Vernet en la mesura que recrea totes les fases que estava cridada a recórrer una dona que, en aquella època, volgués esdevenir moderna. Constitueix, en realitat, un informal manual d'instruccions —subtil per literari, mes també autèntic— del periple que du a la independència femenina amb l'aportació afegida d'un element cabdal per a recorre'l: la solidaritat entre dues dones, procedents d'ambients molt oposats, que són capaces de passar per sobre de les seves diferències per conjuminar, en un quadre d'amistat mútua, l'admiració de l'alumna per la mestra amb la passió d'aquesta per ensenyar el camí de la vida. En aquest sentit, la interacció entre els dos personatges és evident i permanent. No en va, també Marina, cap al final del llibre, ajuda a Isabel a trobar la pau i la satisfacció amb la seva tasca, la qual cosa ens parla d'un benefici mutu, d'una simbiosi d'amistança que fluctua per ambdues bandes. Anant més lluny en aquesta mateixa línia d'anàlisi, sembla rellevant destacar que *Les algues roges* és el primer llibre de Vernet on s'escriu sobre una amistat femenina veritablement íntima, atès que cap altra protagonista, fora d'Isabel, havia tingut un companya tan propera, amb el grau de confiança necessari, com ella té amb Marina, per afrontar, en comú, els esculls de la vida personal d'aquesta darrera. Com a conclusió sobre les figures femenines expressades en aquesta obra, cal sols, potser, afegir que l'autora hi descriu el viatge d'una dona guiada per una altra des de la baixesa de l'amor carnal interessat (el de Marina per Aleix) fins a l'elevació per damunt dels sentits que dona la intel·lectualitat. I així mateix que, malgrat que els homes són el

detonant i l'obstacle ensems d'aquest viatge, Maria Teresa Vernet aconsegueix que no siguin el tema principal de la seva novel·la, ans ho és l'amistat pregonada de les dues joves. Tota una proesa l'any 1934, ben mereixedora del Premi Joan Crexells.

Pel que fa a la protagonista d'*Elisenda*, la seva última novel·la, publicada la vetlla de la Guerra Civil, presenta un personatge principal de més riquesa estructural i de contingut més evolucionat que els anteriors. La protagonista que dona nom a l'obra és una dona valenta i gens lligada a condicionaments: viatja per tot el món, té un amant casat, es queda embarassada, té un fill fora del matrimoni —institució per la qual no mostra cap interès al llarg de tota la novel·la; és més, la rebutja explícitament en un diàleg—, cria el seu fill sola i menysprea, amb crueltat, un home que l'estima o, si més no, la vol, perquè no és ni tan fort ni tan intel·lectual com ella. Hom pot aventurar, doncs, que una protagonista com aquesta expressava el summum de la modernitat l'any 1935. Un pas més enllà d'Isabel àdhuc, puix que Isabel pateix molt amb la seva pèrdua de virginitat i es planteja dubtes molt més morals que Elisenda, qui, simplement, fa la seva vida a París en un cercle bohemí d'artistes, sense preocupar-se de la religió o la moral, lliure de prejudicis. Elisenda fuma, pinta models i s'atorga el dret de menysprear moltes coses. Arribats un pas més enllà, potser algun moralitzador, un xic escandalitzat, podria pensar que aquesta vida tan agosarada comporta la punició de què Elisenda tingui un fill cec i la desgràcia de què aquest mori, quan és encara adolescent, deixant la mare en braços del dimoni del dolor. Però no és, de cap manera així, que ressent aquests infortunis Elisenda. Submergida en la pena, no ho està tanmateix en cap sentiment de culpabilitat i prova d'això és que, contra el que ella mateixa pensa, el davassall d'amor que ha gastat durant tota la seva vida no li impedeix renéixer, de bell nou, a l'estimació, que creia perduda per sempre, quan adopta una nena desvalguda d'una ermita. Aquesta mateixa adopció no la fa amb cap consciència cristiana; el pes de la religió en ella és nul.

Pel que fa a la seva relació amb Ignasi, es mostra coqueta, però alhora orgullosa i superior a la passió que ell li professa. No cedeix al patiment del noi, la qual cosa, malgrat que, a primera vista, ens pugui semblar una mica egoista, té objectivament una lectura positiva, perquè trenca amb l'actitud entregada i submisa de les anteriors protagonistes.

Més tard, ja en plena Guerra Civil, Vernet escriu *Estampes de París* a partir de les seves llargues estades a la capital francesa. És, potser, la proximitat de la mort, la quotidianitat de l'horror que l'envolta allò que la fa escriure aquesta novel·la, plena d'entranyables records, a mode d'unes memòries atípiques, parcials i apressades? El que és indubtable és que, a pesar de en aquest llibre no hi ha cap figura femenina, sí que podem conèixer la infantesa i molts pensaments sobre la vida i el pas del temps de l'autora que les ha creades. Se'ns configura, alhora, la Barcelona de la seva infantesa i hi ha referències a diversos esdeveniments polítics que van sotraguejar la seva vida, a diferència de les seves novel·les, on no es fa referència a cap esdeveniment històric o opinió política.

En definitiva, podem afirmar que la trajectòria novel·lística de Vernet registra una notòria evolució dels seus personatges femenins que prefigura l'assumpció per la dona dels rols moderns; en particular, de la seva independència. És veritat que els seus primers personatges tenen encara una mentalitat propera a la dona noucentista en la mesura que estan lligats a l'amor depenent i a la família, però, no és menys cert que es registra un canvi molt sensible a partir de l'aparició d'Isabel, un mena de Vernet literària que conrea i defensa valerosament el rol intel·lectual abans que el femení. Elisenda seria el màxim exponent en aquesta dinàmica, puix que, a més de tenir una ment i unes decisions pròpies, s'ha alliberat de les rèmores morals i religioses sobre la sexualitat i la família que ofegaven a la dona i s'ha incorporat plenament al cànon de dona moderna europea que emergia, llavors, a capitals com París.

6. ENTREVISTA A MARIA CAMPILLO

**Professora de Literatura Catalana Contemporània
a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i autora de la
introducció a l'edició de La Sal de *Les algues roges*
«LA LLIÇÓ MÉS MODERNA DE LA VERNET ÉS DIR
QUE LES DONES *PODEN* VIURE SOLES, SI HO VOLEN»**

El present treball sobre l'evolució de la figura femenina en la literatura de Maria Teresa Vernet no s'hagués pogut portar a terme amb el degut rigor de no comptar amb l'inestimable aportació, sobre el tema, que va representar la introducció de Maria Campillo a l'edició de 1986 de *Les algues roges*, text que va redescobrir, amb ulls d'avui, l'obra de Vernet i donà peu a les investigacions posteriorment desenvolupades al respecte.⁴²

El passat 6 de setembre Maria Campillo va tenir la gentilesa de respondre a les nostres preguntes.

· Pregunta. Bon dia i gràcies per acceptar aquesta entrevista pel meu treball de recerca.

Abans de conèixer Vernet, vaig llegir el pròleg que vostè va escriure per a l'edició de La Sal de *Les algues roges*. Em va semblar molt interessant. Què la va portar a escriure el pròleg d'un llibre tan desconegut pel públic general com *Les algues roges*?

· Maria Campillo (M. C.). Sóc professora de Literatura Catalana Contemporània a la UAB, i una de les meves especialitats és la novel·la dels anys trenta; aquesta etapa, ben interessant però poc tractada, ha estat objecte d'estudi per part d'alguns professors del meu equip d'investigació (començant pel malaguanyat Jordi Castellanos). Havia llegit abans la novel·la d'aquesta escriptora (en la primera edició, la de Proa), de fet tota l'obra d'ella i la majoria de textos dels escriptors d'aquesta etapa (tinc una biblioteca de 10.800 exemplars, molts d'ells en primeres edicions).

⁴² Campillo, 1985.

· **Pregunta. Vostè diria que Vernet era una dona avançada a la seva època o seguia els passos d'altres que sí que ho eren?**

· M. C. En primer lloc, era una dona cultivada (llegia en diferents llengües, les seves traduccions són de referència, tenia estudis de filosofia i de música, etc.), i això ja estableix una diferència (la de pensar pel seu compte) amb el comú d'un univers femení que les joves d'ara us podeu imaginar difícilment. I a més era viatjada (no "turistada", havia viscut a París força temps). Pels seus articles i llibres, ja es veu que era avançada al seu temps (no pas, per exemple, com la Llucieta Canyà).⁴³

En segon lloc, i és important, forma part d'un grup d'escriptores (Carme Montoriol, R.M. Arquimbau, Anna Murià, Aurora Bertrana, la primera Rodoreda) que, en l'etapa de la República, van maldar per tenir una funció civil i social, que comprenia la preocupació pels drets, la salut i l'educació de les dones. La majoria escrivien articles a la premsa, i algunes teatre i poesia, però estaven molt interessades en el gènere novel·lístic a causa dels debats del moment. Si vols, pots llegir-te la meua part sobre la novel·la dels 30 del Volum IX de la *Història de la cultura catalana*, dirigida per Borja de Riquer (edicions 62).⁴⁴

Si vols informar-te més sobre aquest interessant grup de dones hauries d'anar als llibres de Neus Real (alumna meua, ja professora), i jo et recomanaria especialment, *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra* i, sobretot, *Les novel·listes dels anys trenta, obra narrativa i recepció crítica*. Els dos són publicats a PAM [Publicacions Abadia Montserrat], el 2006 (són parts de la seva tesi doctoral).⁴⁵ També pots obrir la pàgina *Escriptores republicanes* de la nostra base de dades Traces (UAB).⁴⁶

⁴³ Llucieta Canyà (1901-1980) fou una escriptora nascuda a La Bisbal de l'Empordà, coneguda sobretot per l'obra *L'etern femení* (1934), un gran èxit reeditat, al llarg del temps, fins a sis vegades. Membre de la Lliga Regionalista, passà a col·laborar, amb només 20 anys, amb la publicació d'aquesta, *La Veu de Catalunya*, i es feu càrrec de la seva secció diària «Món femení». A través d'ella, i en les seves conferències i llibres defensà els valors tradicionals i conservadors adjudicats a la dona, als quals el cercle de Vernet s'oposà obertament (Viquipèdia, 2018).

⁴⁴ Campillo, 1998.

⁴⁵ Real, 2006 i Real, 2007, respectivament.

⁴⁶ Real, Neus i Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC) de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2009.

· **Pregunta. Per què creu que Vernet, essent la primera dona que guanyà el Premi Joan Crexells, restà tant al marge de la literatura catalana? Penseu que fou una elecció voluntària?**

· M. C. A veure, hauríem de precisar què vol dir “fora de la literatura catalana”. Si vols dir “fora del sistema literari català”, has de pensar que la majoria d’escriptors i escriptores dels anys trenta van quedar “fora del sistema” pel fet que el sistema (les editorials, l’ensenyament, la premsa en català, etc.) va desaparèixer a la postguerra durant molts anys. Alguns (des de l’exili, però també des de l’interior, com ella) no es van veure amb cor de reprendre una feina que, quan hi havia una vida col·lectiva en català, havia tingut sentit, i que després era marginada perquè tota la cultura catalana ho era (Vernet va morir un any abans que el dictador Franco).

· **Pregunta. Consideraria a Vernet com una literata de debò? O creu que el seu estil s’emmarca dins d’un context concret i actualment la seva literatura no té més interès que l’estudi acadèmic i anecdòtic?**

· M. C. Què vol dir “una literata de debò”? Totes les cultures estan formades per algunes grans figures i una sèrie d’escriptors “de segona fila”, sovint força dignes, que fan el seu paper en una societat concreta. Evidentment, no és en Carner, en Riba, en Pla o la Rodoreda, però no fa un mal paper al costat d’un Jordana, d’un Guansé, d’un Tasis (per parlar d’escriptors de la seva època)⁴⁷ i, evidentment, escriu millor que molta gent d’avui dia, i no té res a veure amb els *best-sellers infumables* que avui passen per “literatura”, com és ara *La catedral del mar*.⁴⁸

La segona part de la pregunta la vull contestar també: l’estudi acadèmic no ha de tenir una connotació pejorativa (per bé que molts pseudoperiodistes usen el

⁴⁷ Cèsar August Jordana i Mayans (1893-1958). Escriptor, traductor, lingüista i gramàtic català, fou especialment prolífic durant els anys 20 i 30 del segle XX. Com a novel·lista, barrejà la fantasia i el realisme, i «alternà l’humor amb un estil irreverent a la manera d’Anatole France» (Enciclopèdia. Cat, s/d.).

Domènec Guansé i Salesas (1894-1978). Periodista, novel·lista i traductor català, la seva prosa va ser qualificada de «poètica i precisa, suggeridora i culta i és comptat entre els millors conreadors de la prosa catalana fins el 1936» (*íd.*).

Rafael Tasis i Marca (1906-1966). Com a novel·lista, donà testimoniatge de la vida barcelonina. Dramaturg, excel·lí en la divulgació històrica i fou també llibreter, impressor i catalitzador d’iniciatives culturals (*íd.*).

⁴⁸ Obra de l’escriptor barceloní Ildefonso Falcones, publicada, originàriament en castellà, el 2006, amb gran èxit.

terme sempre en un sentit negatiu) ni pot associar-se a «anecdòtic». Els estudis acadèmics, contra el que la gent pensa, no tenen res d'avorrits o mecànics, i poden ser apassionants. Estic a punt de jubilar-me, i una de les grans sorts de la meua vida és haver tingut una professió (no una simple feina, una professió) en el món acadèmic, en la investigació i en l'ensenyament. L'estudi de la història cultural és apassionant, i aquests escriptors formen part de la nostra història cultural. El pròleg a la Vernet [la introducció de la pròpia Campillo a l'edició de La Sal de *Les algues roges*] és un text d'allò que en diem «transferència de coneixement»; que vol dir que poses a l'abast de la societat, de forma comprensible, la investigació que es fa a l'acadèmia. Així, el llibre de la Vernet ha tingut dues edicions modernes i va anar a parar al Círculo de lectores, això vol dir que, gràcies a l'acadèmia, s'han rescatat escriptors i textos poc coneguts i/o poc editats (això passa a totes les cultures, en la nostra s'incrementa per diferents raons).

· **Pregunta. En el meu treball, he intentat copsar l'evolució de la figura femenina de les protagonistes de Vernet. Com a hipòtesi, plantejo que Vernet, d'una manera pedagògica, volia modernitzar les seves lectores. Vostè què en pensa? Creu que és plausible una teoria com aquesta?**

· M. C. En el meu pròleg postulo (i Neus Real ho recull i ho exemplifica) que bona part de la seva literatura té un caràcter didàctic (en l'alt sentit). A veure, quan va sortir molts crítics es van escandalitzar perquè, pel moment, tractava temes que els semblaven “escabrosos”. L'important, aleshores i ara, no és que expliqui formes de la vida sexual de les dones, sinó que les avisa dels perills d'actuar amb el sexe i no amb la intel·ligència. No és moderna perquè parli de sexe, sinó perquè avisa que el sexe pot esclavitzar la dona a l'home (cas de Marina, a la novel·la [*Les algues roges*]). La lliçó més moderna de la Vernet és dir que les dones *poden* viure soles, si ho volen, i s'han de formar professionalment per fer-ho, i ningú no les ha de mantenir a canvi de “favors sexuals”; ni els marits. La frase més moderna [de *Les algues roges*] és quan [la protagonista, Isabel] diu allò de «no has de dir sóc sola, sinó sóc lliure». Pensa fins i tot que quan jo era jove una dona que no es casava (o que no tenia fills) equivalia a un fracàs. Quan veig aquestes revistetes per a adolescents que només parlen de com ser maca pels nois, o les blogueres de moda, penso que la Vernet és mil vegades més moderna.

El que és *infumable* i masclista (i literàriament merdós) és això de les ombres de Grey que la gent s'empassa com si fos atrevit, quan és «erotisme per a mestresses de casa».⁴⁹

· **Pregunta. I, a l'últim, però no menys important, m'agradaria que em donés la seva opinió. Vostè per què creu que Vernet deixà d'escriure ficció després de la guerra?**

· M. C. Perquè amb la guerra no només vam perdre una guerra, vam perdre un món, una cultura, la possibilitat d'influir en una societat com a dones. Rodoreda va escriure des de Ginebra, va tornar quan Vernet ja era morta. Murià escrivia a l'exili. S'havia donat un procés de substitució lingüística: desaparegut el premi Crexells, la primera dona que guanya un premi a Barcelona, el Nadal, és Carmen Laforet amb *Nada*. Quina és la diferència? *Nada* era en castellà i descriu un carrer Aribau on (inversemblantment pel moment) tothom parla en castellà. Fent veure que el món de l'interior de les cases és com el món "oficial" liquides una llengua, una cultura, un món. Les figures que havien viscut, influenciat, tingut un paper rellevant en aquell món, desapareixen amb ell.

· **Pregunta. Moltes gràcies pel temps i les respostes.**

· M. C. Espero que el treball et vagi molt bé. Que la vida en general et vagi molt bé, i que la literatura et procuri tanta felicitat com m'ha procurat, i em procura, a mi mateixa.

⁴⁹ *Cinquanta ombres de Grey (Fifty Shades of Grey)*, novel·la eròtica de gran èxit mundial, publicada el 2011 per l'autora britànica E. L. James (pseudònim de Erika Mitchell). Narrada en gran mesura en Seattle, relata, amb profusió d'escenes explícitament eròtiques que inclouen pràctiques sadomasoquistes, una relació entre una recent graduada de la universitat i un jove magnat de negocis (Viquipèdia, 2018).

7. RESULTATS I CONCLUSIONS:

LA LITERATURA DE MARIA TERESA VERNET, ESGLAÓ DE LA LITERATURA DE GÈNERE CATALANA

A les darreries del present treball, ha arribat l'hora d'avaluar globalment, en conformitat amb els resultats obtinguts, la validesa de la hipòtesi formulada, és a dir: les figures femenines de la literatura de Vernet, models de dona avançada de la seva època, precursoras de la dona moderna d'avui. I cal afegir, de primer moment, que l'examen dels diversos terrenys investigats permet inferir la verificació de la hipòtesi emesa.

En primer lloc, la hipòtesi ha resultat verificada fonamentalment, a través de l'anàlisi minuciosa de l'evolució de la figura femenina en els personatges de les novel·les de Vernet, en la mesura que aquesta anàlisi ha posat de manifest que el tema cabdal (independència material i psicològica de la dona respecte a l'home) al voltant del qual gira el món de totes les seves protagonistes i, així mateix, pràcticament tots els subtemes que se'n desprenen (amor intel·lectual i/o amor carnal, assumptió de la soledat com a preu de la independència, sotmetiment al patriarcat; atac de les pròpies dones a les que es rebel·len contra la submissió, necessitat d'un treball o uns ingressos propis que assegurin el manteniment com a condició *sine qua non* de la lluita per la independència...) entronquen, més enllà de la innegable singularitat de cada època, amb els reptes que encara ha de superar la dona dels nostres dies.

En segon lloc, cal considerar també la hipòtesi verificada en raó de la incardinació natural que s'ha evidenciat entre aquesta evolució en la dinàmica de gènere que es desenvolupà a la Catalunya republicana —abanderada per Vernet i altres escriptores en el domini literari-cultural, però així mateix, expressada, en l'àmbit obertament polític, per figures femenines senyeres de diferents ideologies que abastaven des de l'esquerra fins a l'anarquisme—⁵⁰ i la marxa general dels

⁵⁰ Esmentarem, aquí, de primer antuvi, a l'artífex del vot femení, Clara Campoamor, i, paradoxalment, a qui va ser encarregada d'encapçalar públicament l'oposició de l'esquerra a ell, la socialista, Victòria Kent, però també a la líder anarquista Frederica Montseny i a les fundadores, l'abril de 1936, de Mujeres Libres (Dones Lliures, a Catalunya) Lucía Sánchez Saornil, Mercè Comaposada i Guillén, i Amparo Poch y Gascón, organització que, sota la bandera «d'unir la lluita contra l'explotació capitalista amb la lluita contra l'opressió patriarcal», va aplegar, de manera independent de les pròpies instàncies formals anarquistes, unes 20.000 dones al voltant de les reivindicacions de «la incorporació de la dona al treball assalariat», «l'amor lliure» en contra del

esdeveniments, en la mesura que els personatges de Vernet expressen una tendència de gènere necessàriament inserida en el desenvolupament històric que trasbalsà, aquells anys, el paisatge social del nostre país i, de fet, de tot Europa i el món sencer.

Un tercer, però no menys important element de verificació de la hipòtesi del treball es troba en la seva concordança de continguts —tant pel que fa als resultats parcials de la recerca com a les conclusions de conjunt deduïdes— amb l'ensenyament acadèmic mestre d'aquest procés, primer plantejat per Maria Campillo i, després, desenvolupat per Neus Real.

Finalment, pel que fa als elements positius de verificació, la hipòtesi és validada pel conjunt d'annexos que complementen el cos del treball presentat en tant que cadascun dels annexos constitueix una confirmació suplementària de com la figura femenina desenvolupada per Vernet en la seva novel·lística s'alzina sobre un passat —la dona modernista de Caterina Albert (*Solitud*), que deixà ja enrere la tradicional dona noucentista d'Eugeni d'Ors (*La ben plantada*) — per a superar-lo i, fent-lo, enllaça, un cop superat el parèntesi d'endarreriment imposat pel franquisme, amb la novel·lística de gènere, desenvolupada, a partir dels anys 70, per Montserrat Roig, que, tant pels temes tractats com pels interrogants oberts, sembla constituir, a hores d'ara, el referent literari més immediat de qualsevol novel·lística de gènere actual.

Cal afegir, per acabar, que la hipòtesi rep una confirmació addicional a través del silenci creador de Vernet posterior a la Guerra Civil, atès que aquest ens parla inequívocament de la nova situació imperant en la qual la seva literatura havia perdut la possibilitat de mantenir la interacció que la caracteritzava amb la dona de carn i os per la simple raó de la desaparició de l'escena social, a mans de la repressió franquista, de qualsevol mostra pública d'independència femenina durant la vigoria de la dictadura, que es perllongà fins al llindar de la dècada de 1970 (recordi's que Vernet morí el 1974).

Procedeix, per tant, donar per assolit l'objectiu acadèmic del present treball de recerca, el qual, a hores d'ara, projecta la següent línia d'investigació: posar en relleu el fil històric, discontinu pel que fa a la seva visualització, que uneix, en un

model tradicional de família, i una nova educació infantil, «lliure dels valors burgesos transmesos per l'escola», que inclogués, entre d'altres continguts, una educació sexual sense tabús, que permetés, a la dona, l'ús conscient i lliure dels mètodes anticonceptius i l'avortament (Asuar, 2017; Viquipèdia, 2018).

procés que va afirmant la independència de la dona mitjançant successius salts qualitius, esglaió a esglaió, la literatura de gènere catalana des de *Solitud* de Caterina Albert fins al desafiador crit de llibertat de Montserrat Roig dels darrers anys 1970-1980 tot passant per la narrativa didàctica de gènere desenvolupada per Vernet com a figura més senyera del conjunt d'escriptores de la Catalunya republicana.⁵¹

Un altre objectiu, molt més ambiciós i difícil que l'esmentat, puix que demana esforços que desborden el camp acadèmic, resta pendent: fer efectiu, no només en el terreny dels drets, sinó també en el dels fets, les necessitats de la meitat agreujada de la humanitat que som les dones. La literatura no pot resoldre aquesta pregonia injustícia, però sí que obres com les de Maria Teresa Vernet i les altres escriptores, pioneres d'una literatura d'alliberament, esdevenen fars de consciència que han ajudat i ajuden en aquesta tasca irrenunciable.

Prengui's, doncs, aquest treball com un homenatge a totes elles.

⁵¹ Rastreigs aproximatis, ja publicats, com «Els espais de les veus: Montserrat Roig i Caterina Albert», apunten en aquest sentit quan destaquen, per exemple, «la voluntat de Caterina Albert i de Montserrat Roig de crear una tradició literària de ploma femenina on reconèixer-se com hereves» i, així mateix, que «aquesta idea les connecta amb escriptores d'altres literatures, com és el cas de Virginia Woolf» (Molas i Llopis, 2001, pàg. 329).

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I WEBGRÀFIQUES

- ASSOCIACIÓ d'escriptors en llengua catalana (2015). *Maria Teresa Vernet* [en línia]. [Consulta: 9 de gener del 2018].
- ASUAR GALLEGO, Beatriz (2017). Mujeres Libres: las anarquistas que revolucionaron la clase obrera. *Público*, 24.12.2017. [Consulta: 31 de octubre de 2018]. Recuperat de <https://www.publico.es/politica/memoria-publica/80-anos-mujeres-libres-xxx-mujeres-libres-anarquistas-revolucionaron-clase-obrera.html>
- CAMPILLO, Maria (1985). Introducció. *Les algues roges*. (1a Ed.). Pàg. VII-XXXI. Barcelona: Edicions de les dones, La Sal. (Clàssiques catalanes; 12)
- (1998). «La literatura i les institucions literàries. La novel·la.». *Història de la cultura catalana*. Dir.: Pere Gabriel. Volum IX: *República, autogovern i guerra. 1931-1939*. (1a Ed.). Pàg. 135. Barcelona: Edicions 62.
- CANALIAS, Laura (2014). *El model de dona moderna del noucentisme, un clixé? Bibliotecàries i lectors de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Mancomunitat de Catalunya. 1914. Congreso Internacional: la Gran Guerra y sus consecuencias. Las alternativas a la quiebra de civilización liberal*. [Consulta: 19 de juliol de 2018]. Recuperat de <http://jornades.uab.cat/querramundial/sites/jornades.uab.cat/querramundial/files/lcanalias.pdf>
- CARNER, Josep (1908), «Amb motiu d'una novel·la». *La Veu de Catalunya*, 3-VII-1908.
- (1918). «Pròleg» a Carles Soldevila, *L'abrandament* (Ed. 1a). Barcelona. Editorial Catalana, 1918, pàg. 7-16.
- CASACUBERTA, Margarida (1995), «Gènesi i primera adjudicació del Premi Crexells. Notes sobre la cultura i novel·la en el tombant dels anys vint al trenta». *El Marges*, n. 52 (març 1995), pàg. 22.
- CASASSAS i Imbert, Jordi (dir.) (1995), *L'època dels nous moviments socials 1900-1930. Història, Política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. 8, (4a Ed.). Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- CASTEL, Maria del Pilar (2013). *Entre Fanny i Aloma. Personatges femenins en l'època de la represa de la novel·la (1923-1939)*. Treball de final de carrera de

- Filologia Catalana*. Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona. [Consulta: 19 de maig de 2018]. Recuperat de <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/24161/6/mcastelsTFC0613mem%C3%B2ria.pdf>
- CASTELLANOS, Jordi (1985). «Josep Carner i la literatura narrativa». A *Josep Carner: Llengua, prosa, poesia*. Barcelona: Empúries (Col·lecció Biblioteca Universal Empúries, 19).
- (1996). «Mercat del llibre i cultura nacional (1882-1925)». *Els Marges*, n. 56 (octubre 1996), pàg. 27.
- DE MONTOLIU, Manuel (1927). *Amor Silenciosa* per Maria Teresa Vernet. *La Paraula Cristiana* (Barcelona), Any III, núm. 31, juliol de 1927, pàg. 70-72. [Consulta: 10 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- DETROIT Historical Society, Encyclopedia of Detroit. (s/d.). *Model T*. [en línia]. [Consulta: 2 d'octubre de 2018]. Recuperat de <https://detroithistorical.org/learn/encyclopedia-of-detroit/model-t>
- ENCICLOPÈDIA.cat . Gran enciclopèdia catalana (s/d.). *Cèsar August Jordana i Mayans*. [en línia]. [Consulta: 24 d'octubre de 2018]. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0034823.xml>
- Domènec Guansé i Salesas*. [en línia]. [Consulta: 24 d'octubre de 2018]. Recuperat de: <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0031342.xml>
- Rafael Tasis i Marca*. [en línia]. [Consulta: 24 d'octubre de 2018]. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0067418.xml>
- ESCOFET, Frederic (1973). *Al servei de Catalunya i de la República. La desfeta, 6 d'octubre 1934* (1a Ed.). París. Edicions Catalanes de París.
- FARRAN i Mayoral, Josep. Pròleg. *Amor silenciosa* (1r ed.), pàg. 7-17. Barcelona: Central Catalana de Publicacions.
- GARCÍA Sebastián, M., Gatell Arimont, C. (2016). Catalunya al primer terç del segle XX. *Geografia i Història* (1a ed.). Barcelona. Vicens Vives.
- GASÒLIBA, Cecili (1935). Les algues roges per Maria Teresa Vernet. *La Humanitat* (Barcelona), 3 de març del 1935. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>

- GOOGLE Maps, 2018. [en línia]. [Consulta: 9 de setembre de 2018]. Recuperat <https://www.google.es/maps/place/Carrer+del+Pintor+Tapir%C3%B3,+08028+Barcelona/@41.3778431,2.1164432,588m/data=!3m2!1e3!4b1!4m8!1m2!2m1!1scarrer+pintor+tapir%C3%B3!3m4!1s0x12a498f6c32d5407:0x67ef78aaac992324!8m2!3d41.3778391!4d2.1186319>
- GUANSÉ, Domènec (1930). Maria Teresa Vernet, *El camí reprès*. *Revista de Catalunya* (Barcelona), Any VII, vol. XII, octubre del 1930, pàg. 182-184. [Consulta: 7 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- (1931). Maria Teresa Vernet. Presó oberta. *Revista de Catalunya* (Barcelona), Any VIII, núm. 71, juliol del 1931, pàg. 65. [Consulta: 7 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- INSTITUT Català de les Dones (ICD) (2016). *Maria Teresa Vernet i Real: Compromís de gènere i modernitat* [en línia]. [Consulta: 9 de maig de 2018]. Recuperat de http://dones.gencat.cat/ca/ambits/sensibilitzacio/exposicions/mteresa_vernet/
- JOYCE, James (1993). *Retrat de l'artista adolescent*. (1a Ed.) Traducció de Maria Teresa Vernet. Presentació de Joaquim Mallafré. Edicions 62. Barcelona.
- JULIÀ, Santos (1999). *Un siglo de España. Política y Sociedad*. (1a. Ed.). Madrid: Marcial Pons.
- JUNOY, Josep Maria (1935). El Premio Crexells 1934. *Les algues roges* de Maria Teresa Vernet. *La Vanguardia* (Barcelona), 3 d'abril del 1935. [Consulta: 7 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- LEWI, Elvira Augusta (1930). Maria Teresa, *El camí reprès*. *El Mirador* (Sabadell), Any II, núm. 80, 7 d'agost de 1930. [Consulta: 7 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- MADRENAS, m. Dolors; RIBERA, Joan Miquel (2001). «Víctor Català, la negativa noucentista i les novel·listes dels anys vint i trenta». *II Jornades d'estudi. Vida i obra de Caterina Albert i Paradís (Víctor Català), 1869-1966. L'Escala, 20, 21 i 22 de setembre de 2001* (Ed. 2002, a cura d'Enric Prat i Pep Vila), pàg. 299-

310. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció: Biblioteca Abat Oliva, 241.
- MESTRE i Campi, Jesús (dir.) (1998). *Assemblea de Parlamentaris. Diccionari d'Història de Catalunya*. (1a Ed.), pàg. 70, Barcelona, Edicions 62.
- MOLAS, Sara i LLOPIS, Núria. «Els espais de les veus: Montserrat Roig i Caterina Albert». *II Jornades d'estudi. Vida i obra de Caterina Albert i Paradís (Víctor Català), 1869-1966. L'Escala, 20, 21 i 22 de setembre de 2001* (Ed. 2002, a cura d'Enric Prat i Pep Vila), pàg. 321-329. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció: Biblioteca Abat Oliva, 241.
- MORGADES, Josep (1976). «Assaig de revisió del Noucentisme», *Els Marges*, núm. 7.
- MARTÍN, Laia (1996). La mujer en la ideología y la literatura del Novecentismo catalán. *La imagen de la mujer en la literatura*, núm. 12. [en línia]. [Consulta: 9 de juliol de 2018]. Recuperat de <https://repositori.udl.cat/handle/10459.1/43913>
- OWEN, Alison; Ward, Faye (producer), y Gavron, Sarah (director) (2015).
- PÉREZ de Rozas, Carlos (1935). *Arxiu Fotogràfic de Barcelona*. [en línia]. [Consulta: 28 d'octubre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiufotografic/virtuals/perez-de-rozas/republica>
- REAL, Neus (1998). *El club femení i d'esports de Barcelona, plataforma d'acció cultural* (1a Ed.). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2005). *Mercè Rodoreda: l'obra de preguerra* (1a Ed.). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Serra d'Or, 344.
- (2006). *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra* (1a Ed.), vol. 1, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2006). *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra* (1a Ed.), vol. 2, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2007). *Les novel·listes dels anys 30: Obra narrativa i recepció* (1a Ed.). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2009). I Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC) de la Universitat Autònoma de Barcelona. *Escriptores republicanes*. [en línia]. [Consulta: 22 de octubre de 2018]. Recuperat de <http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptores/>

- RIBA, Carles (1985). Una generació sense novel·la. *Obres completes*, 2. *Crítica*, 1 (1a Ed.), pàg. 311-319 . Barcelona: Edicions 62.
- RUIZ González, David (1987). La crisis de 1917. Manuel Tuñón de Lara (dir.) (1993). *Historia de España. La revolución burguesa, oligarquía y constitucionalismo* (1834-1923). (1a Ed.), pàg. 500-501, Madrid. Labor.
- RODOREDA, Mercè (1933): «Parlant amb Maria Teresa Vernet», *Clarisme* (Barcelona). Any I, núm. 9, 16 de desembre de 1933.
- ROMEVA, Pau (1929). *Eulàlia* per Maria Teresa Vernet. *La Nova Revista* (Barcelona), núm. 30, juny de 1929, pàg. 518-519. [Consulta: 7 de setembre de 2018]. Recuperat de <http://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/ca/consulta-en-linia>
- SOLDEVILA, Ferran (1927), «Lectures i lectors». *La Publicitat*, 9.III.1927.
- TASIS, Rafael (1935). *Una visió de conjunt de la novel·la catalana*, Barcelona. Publicacions de la revista.
- VALLVERDÚ, Francesc (1977), «L'edició catalana de 1923 a 1930». *Els Marges*, n. 9 (gener 1977), pàg. 28.
- VENTALLÓ, Joaquim (1926), «Feina de profit», *El Dia* (Terrassa), 12.VIII.1926.
- VERNET, M. T. (1924). Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Fons 6B-Jocs Florals, Sèrie III-Pliques, any 1924, documents 12, 17, 35, 40, 85, 95, 96.
- (1926). Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Fons 6B-Jocs Florals, Sèrie III-Pliques, any 1926, documents 32, 91, 93.
- (1927). *Amor silenciosa* (1a Ed.). Barcelona: Central Catalana de Publicacions.
- (1928). *Eulàlia* (1a Ed.). Barcelona: Edicions Proa. (Biblioteca a tot vent; 7).
- (1930). *El camí reprès* (1a Ed.). Barcelona: Edicions Proa. (Biblioteca a tot vent; 26).
- (1930). *El perill* (1a Ed.). Barcelona: Edicions Proa. (Biblioteca a tot vent; s/n).
- (1931). *Presó oberta* (1a Ed.). Barcelona: Edicions Proa. (Biblioteca a tot vent; 36).
- (1933). *Final i preludi* (1a Ed.). Barcelona: Edicions Proa. (Biblioteca a tot vent; 63).
- (1935). *Elisenda* (1a Ed.). Barcelona: Rosa dels Vents (Quaderns literaris).
- (1986). *Les algues roges* (1a Ed.). Barcelona: Edicions de les dones, La Sal. (Clàssiques catalanes; 12).

- (1937). *Estampes de París* (1a Ed.). Barcelona: Rosa dels vents. (Biblioteca Rosa dels Vents; 24).
- (2009). *El camí reprès* (1ra Ed.). Valls: Cossetània Edicions.
- (2014). *Les algues roges* (1a Ed.). Barcelona: Edicions 62. (Obres mestres de la narrativa catalana; 13).
- VIQUIPÈDIA (2016). *Elvira Augusta Lewi*. [en línia]. [Consulta: 1 de novembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Elvira_Augusta_Lewi
- (2017). *Maria Teresa Vernet i Real*. [en línia]. [Consulta: 4 de setembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria_Teresa_Vernet_i_Real
- (2018). *Anna Murià i Romaní*. [en línia]. [consulta: 1 de novembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Anna_Muri%C3%A0_i_Roman%C3%AD
- (2018). *Aurora Bertrana i Salazar*. [en línia]. [Consulta: 1 de novembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Aurora_Bertrana_i_Salazar
- (2018). *Carme Montoriol i Puig*. [en línia]. [Consulta: 30 d'octubre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Carme_Montoriol_i_Puig
- (2018). *Cinquanta ombres d'en Grey*. [en línia]. [Consulta: 24 d'octubre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Cinquanta_ombres_d%27en_Grey
- (2018). *Llucieta Canyà i Martí*. [en línia]. [Consulta: 24 d'octubre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Llucieta_Cany%C3%A0_i_Mart%C3%AD
- (2018). *Mercè Rodoreda i Gurguí*. [en línia]. [Consulta, 1 de novembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Merc%C3%A8_Rodoreda_i_Gurgu%C3%AD
- (2018). *Mujeres Libres*. [en línia]. [Consulta: 31 d'octubre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Mujeres_Libres
- (2018). *Rosa Maria Arquimbau i Cardil*. [en línia] Consulta, 1 de novembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Rosa_Maria_Arquimbau_i_Cardil
- (2018). *Sufragi femení*. [en línia]. [Consulta: 1 de setembre de 2018]. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Sufragi_femen%C3%AD

9. ANNEXOS

9.1 MARIA TERESA VERNET, APUNTS DE CRONOLOGIA COMPARADA

9.1.1 Vernet abans de la novel·lista Vernet. Infantesa i adolescència (1907-1924)

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
<p>1907</p> <ul style="list-style-type: none"> · Neix a Barcelona, però passarà la seva infantesa a Vilanova d'Escornalbou (Baix Camp, Tarragona), poble natal del seu pare, mestre. 	<ul style="list-style-type: none"> · Solidaritat Catalana venç en les eleccions a Corts, i obté 41 de les 44 actes. · Prat de la Riba és nomenat president de la Diputació de Barcelona. · Es funda Solidaritat Obrera, que agrupa diversos sindicats barcelonins. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ El Partit Conservador, liderat per Antoni Maura, obté el 60% dels escons a les eleccions generals convocades després de la crisi del govern liberal d'Eugenio Montero Rios causada pels incidents que van seguir a l'assalt militar al setmanari satíric catalanista <i>¡Cu-Cut!</i> en 1905. 	<ul style="list-style-type: none"> · Segona conferència de pau de La Haia on Alemanya s'oposa a les limitacions armamentístiques. 	<ul style="list-style-type: none"> · Es crea l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). · Santiago Rusiñol publica les novel·les <i>Els savis de Vilatrista</i> i <i>L'auca del senyor Esteve</i>. · Miquel Costa i Llobera publica una edició refosa de <i>Poesies</i>. · Víctor Català (Caterina Albert) publica <i>Caires vius</i>.
<p>1908</p> <p>Maria Teresa Vernet...</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Es celebra, a Barcelona, el congrés constitutiu de la Federació Regional de Solidaritat Obrera 	<ul style="list-style-type: none"> · Alejandro Lerroux funda el Partido Radical. 	<ul style="list-style-type: none"> · Surt de la cadena de muntatge, a Detroit, el primer Fort T. · Àustria-Hongria s'annexiona Bòsnia i Herzegovina. 	<ul style="list-style-type: none"> · Costa i Llobera publica <i>Visions de Palestina</i>. · Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates) publica <i>La muntanya d'ametistes</i>. · Joan Puig i Ferrer estrena les obres <i>La dama enamorada</i> i <i>Aigües encantades</i>, naturalistes.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1909 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · S'inaugura a Barcelona la fàbrica Elizalde d'automòbils. · Setmana Tràgica, a Barcelona, a partir d'unes protestes contra l'enviament de tropes al Marroc. Són afusellats cinc processats, entre els quals el fundador de l'Escola Moderna, Francesc Ferrer i Guàrdia. · Apareix, a Barcelona, el primer número de <i>Solidaridad Obrera</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · Les tropes espanyoles pateixen al Nord d'Àfrica el desastre del Barranco del Lobo. · Té lloc la gran campanya espanyola i internacional «Maura no», que força la seva dimissió com a cap del govern espanyol. 	<ul style="list-style-type: none"> · S'instaura el sufragi universal a Suècia. · Rússia i Bulgària signen un tractat secret d'aliança contra Àustria i Alemanya. 	<ul style="list-style-type: none"> · Filippo Tommaso Marinetti publica el <i>Manifest futurista</i>. El moviment tindrà com a representants catalans més destacats a Joaquim Folguera, Sebastià Sánchez-Juan i Joan Salvat-Papasseit. · El Club de Poetes de Londres publica els poemes «Autumn» i «A City Sunset», de T. E. Hulme, que donen origen al imagisme, del que formarà part destacada la poetessa estatunidenca Amy Lowell. · Joan Maragall publica «Oda nova a Barcelona», «La ciutat del perdó» i «L'església cremada». · Joan Alcover publica <i>Cap al tard</i>. · Raimon Casellas publica <i>Llibre d'històries</i>.
1910 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Es crea la Unió Federal Nacionalista Republicana. 	<ul style="list-style-type: none"> · José Canalejas, nou cap del govern espanyol. · Es crea la conjunció republicano-socialista. · Pablo Iglesias, primer diputat socialista a les Corts Espanyoles. 	<ul style="list-style-type: none"> · Revolució a Portugal: es derroca la monarquia i es proclama la República. · Comença la guerra civil mexicana que durarà fins al 1920. 	<ul style="list-style-type: none"> · Mor l'escriptor rus Lleó Tòlstoi. · Josep M. Folch i Torres inicia <i>Aventures extraordinàries d'en Massagran</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1911 Maria Teresa Vernet...	<p>Es reuneixen, a Barcelona, els representants de les quatre diputacions catalanes i encarreguen a Prat de la Riba, com a president, que confeccioni el projecte de reglament de la Mancomunitat de Catalunya.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Primer Congrés, fundacional, de la Confederació Nacional del Treball (CNT) a Barcelona. · Es prohibeix la CNT. 	<p>Crisi d'Agadir. Com a conseqüència, la convenció de Berlín reconeix un protectorat francès sobre el Marroc.</p>	<p>Itàlia envaeix Líbia i inicia una guerra amb Turquia.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Revolució a Xina: Sun Yazen derroca la dinastia manxú i es proclama la República. · En plena guerra civil, Emiliano Zapata presenta, a Mèxic, el <i>Plan de Ayala</i>, a favor d'una reforma agrària profunda. 	<ul style="list-style-type: none"> · Guillaume Apollinaire escriu el prefaci de la primera exposició cubista fora de París: <i>VIII Saló dels Independents</i>, a Brussel·les. · Amb la mort de Joan Maragall acaba el modernisme català. · Eugeni d'Ors publica <i>La ben plantada</i>, al llarg de l'estiu, a la secció Glosari de La <i>Veu de Catalunya</i>. L'any següent es reeditarà en un sol volum. Esdevindrà la novel·la emblemàtica del Noucentisme · Es reorganitza l'IEC. S'hi crea la Secció Filològica · Auge del Noucentisme. · Es crea la Societat Catalana d'Edicions. · Es crea el Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans. · Prudenci Bertrana publica <i>Proses bàrbares</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1912 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Antoni Rovira i Virgili inicia la publicació de la <i>Història dels moviments nacionalistes</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · A Espanya es prohibeix, per llei, el treball de nit de la dona. · S'aprova, a les Corts Espanyoles, el projecte de Mancomunitat de Catalunya. · José Canalejas, president del Consell de Ministres, es assassina, a Madrid, per un simpatitzant anarquista. · Un tractat hispano-francès crea un protectorat al Marroc. 	<ul style="list-style-type: none"> · Comença la guerra dels Balcans (Bulgària, Grècia, Sèrbia i Montenegro lluiten unides contra Turquia). 	<ul style="list-style-type: none"> · En un article, publicat a la revista <i>Poetry</i>, Ezra Pound exposa les bases de la nova poesia cercada per l'imaginisme. · Vladímir Maiakovski i els altres poetes russos del grup Guileia, més tard anomenat cubofuturista, publica el manifest <i>Bufetada al gust del públic</i>. · Josep Pous i Pagès publica <i>La vida i la mort d'en Jordi Fragonals</i>, darrera novel·la modernista.
1913 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · A Madrid, es promulga el decret que concedeix la Mancomunitat de Catalunya. 	El conservador Eduardo Dato esdevé cap de govern d'Espanya.	Finalitza la primera guerra dels Balcans i s'inicia la segona (Sèrbia, Grècia, Romania i Turquia s'enfronten a Bulgària, que és derrotada).	<ul style="list-style-type: none"> · Pompeu Fabra estableix les normes ortogràfiques de la llengua catalana. · J. V. Foix comença a escriure els 70 sonets del seu llibre <i>Sol, i de dol</i>, que només completarà el 1936 i no es publicarà fins al 1947.
1914 Comença els seus estudis bàsics al Raval de Barcelona. També estudiarà cant, piano, literatura i filosofia. Acabarà el batxillerat i iniciarà els estudis superiors, però els haurà d'abandonar a causa d'una malaltia.	<p>Es constitueix La Mancomunitat de Catalunya sota la presidència de Prat de la Riba.</p> <ul style="list-style-type: none"> · La CNT surt de la clandestinitat. · Les Tres Classes del Vapor s'adhereix a la CNT. 	<ul style="list-style-type: none"> · Espanya, neutral, a la Primera Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> · És assassinat l'arxiduc Ferran, hereu del tron austríac, a Sarajevo. · És assassinat el socialista francès Jean Jaurès. · Esclata la Primera Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> · Josep Carner publica <i>Auques i ventalls</i> i <i>La paraula en el vent</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1915 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Augmenten molt les exportacions industrials arran de la Primera Guerra Mundial. · La Mancomunitat de Catalunya crea l'Escola Superior de Bibliotecàries. 	<ul style="list-style-type: none"> · Per diferències internes en el Partit Conservador, dimiteix el cap de govern i líder del partit Eduardo Dato, guanyador de les eleccions de 1914 amb un 54,17 % dels escons. · El succeeix el Conde de Romanones, líder del Partit Liberal. 	<ul style="list-style-type: none"> · Alemanya replica el bloqueig naval britànic i bloqueja Gran Bretanya amb submarins. 	<ul style="list-style-type: none"> · Apareix <i>La Revista</i> de López-Picó, que durarà fins al 1936 i publicarà, en el seu moment, els dos volums de poemes de Vernet i els seu relat «Desil·lusió». · Eugeni d'Ors publica <i>Gualba, la de mil veus</i>.
1916 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · La Lliga Regionalista triomfa electoralment a Catalunya. · Prat de la Riba redacta el Missatge del Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya en defensa dels drets de la llengua catalana, adreçat al president del govern espanyol. 	<ul style="list-style-type: none"> · El Partit Liberal, liderat pel Conde de Romanones, guanya les eleccions generals amb un 56,97% dels escons. 	<ul style="list-style-type: none"> · La ofensiva alemanya al front occidental desencadena la batalla de Verdun amb quantioses pèrdues per a ambdues parts. · La batalla del Somme veu la utilització de tancs per primer cop (per part de la Gran Bretanya) i es cobra més d'un milió de morts. 	<ul style="list-style-type: none"> · L'alemany Hugo Ball recita, a Zuric, el primer manifest dadà. · Henri Barbusse publica <i>El foc</i>, novel·la antibel·licista. · Té lloc a l'Ajuntament de Barcelona un debat sobre l'oficialitat de la llengua catalana. · Vicent Blasco Ibáñez escriu a <i>París Los cuatro jinetes del Apocalipsis</i>.
1917 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Assemblée de Parlamentaris a Barcelona · Mor Enric Prat de la Riba. Romà Sol, president interí de la Mancomunitat. · La Maquinista Terrestre i Marítima amplia la fàbrica a Sant Andreu (Barcelona) i s'instal·la, a Catalunya, l'empresa d'articles de cautxú Pirelli. 	<ul style="list-style-type: none"> · La Lliga Regionalista participa en el govern de García Prieto. · Vaga General Revolucionària convocada per la Unió General de Treballadors (UGT) i la CNT. És fortament reprimida. · Antoni Rovira i Virgili publica <i>El nacionalismo catalán</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · Revolució a Rússia; primer, democràtica i, després, comunista. · Els Estats Units entren a la Gran Guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> · Juan Ramón Jiménez publica <i>Platero y yo</i> i <i>Diario de un poeta recién casado</i>. · Santiago Rusiñol estrena <i>L'auca del senyor Esteve</i>, escrita el 1912, adaptant la seva novel·la homònima de 1907. · Francis Picabia funda, a Barcelona, la revista dadaïsta 391.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1918 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · S'inicia una gran campanya catalana en pro de l'autonomia. · Congrés de la CNT de Catalunya a Sants, 	<ul style="list-style-type: none"> · Es forma el primer govern Antoni Maura-Francesc Cambó, conegut com d'Unió Nacional. Cambó, ministre de Foment. · Cambó i la Lliga Regionalista són exclosos del nou govern liberal, presidit per García Prieto. 	<ul style="list-style-type: none"> · La Rússia soviètica es retira de la Guerra Mundial. · S'inicia la guerra civil a Rússia i són executats el tsar Nicolau II i la seva família. · Txecs, hongaresos, croats, eslovens i polonesos es declaren independents. · Esclata la revolució a Alemanya i finalitza la Primera Guerra Mundial. · Es concedeix el vot a les dones de més de 30 anys a la Gran Bretanya. · S'inicia la guerra civil a Irlanda. 	<ul style="list-style-type: none"> · Es publica, a Zurich, el «Manifest Dadà», escrit per Tristan Tzara. · Josep Maria de Sagarra publica <i>Cançons d'abril i de novembre</i> i estrena l'obra <i>Rondalla d'esperpers (poema en dos actes)</i>.
1919 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Vaga de La Canadenca a Barcelona. És seguida de diverses vagues de solidaritat i acaba en vaga general. 	<ul style="list-style-type: none"> · Es promulga el decret que estableix les vuit hores de jornada laboral. · En el seu II Congrés, a Madrid, la CNT s'adhereix a la III Internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> · És derrotada la revolució comunista a Alemanya. Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht, assassinats. · Mussolini funda el moviment feixista italià. · Es funda la III Internacional o Internacional Comunista, a Moscou. · Es signa el Tractat de Versalles. 	<ul style="list-style-type: none"> · Joan Salvat – Papasseit publica <i>Poemes en ondes hertzianes</i>. · Joaquim Ruyra publica <i>La parada</i>. · Carles Riba publica <i>Primer llibre d'estances</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1920 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Crisi a la Mancomunitat. Eugeni d'Ors és apartat com a director d'Instrucció Pública. · Es crea el Sindicat Lliure, que nodrirà el pistolerisme patronal, amb l'ajut dels empresaris i l'empara del governador de Barcelona. · Es prohibeix la CNT. · Assassinat de l'advocat laboralista i diputat Francesc Layret. 	<ul style="list-style-type: none"> · S'inicia la crisi econòmica de postguerra, que s'allargarà fins al 1923. 	<ul style="list-style-type: none"> · Es concedeix el vot a les dones als Estats Units. · Insurreccions comunistes derrotades a Alemanya. · Convocada per la Confederació General del Treball (CGT), vaga general, fortament reprimida, a França. 	<ul style="list-style-type: none"> · Paul Valéry publica <i>El cementiri marí</i>. · Joaquim Ruyra publica <i>Pinya de rosa</i>.
1921 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Crisi industrial: el 50% dels obrers metal·lúrgics catalans queden sense feina. 	<ul style="list-style-type: none"> · Les tropes espanyoles, derrotades a Annual (Marroc). · Eduardo Dato, president del Consell de Ministres, assassinat a mans d'anarquistes catalans, com a resposta a la repressió de la CNT pel govern. · Es forma el segon govern Antoni Maura-Francesc Cambó. Cambó, ministre d'Hisenda. · Ple de les federacions regionals de la CNT a Lleida, que decideix enviar delegats a Moscou, al Congrés de la Internacional Sindical Roja. La decisió serà revocada quatre mesos després. 	<ul style="list-style-type: none"> · I Congrés de la Internacional Sindical Roja a Moscou. Compta amb una important participació espanyola. · Conferència de Washington entre els Estats Units, Gran Bretanya, França i el Japó, que estableix limitacions a l'armament naval de les potències. · Neix la República d'Irlanda. L'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) s'oposa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Josep Carner publica <i>L'oreig entre les canyes</i>. · Joan Salvat-Papasseit publica <i>L'irradiador del port i les gavines</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1922 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Escissió a la Lliga Regionalista. Nicolau d'Olwer funda AC . El nou partit adquireix el diari <i>La Publicitat</i> i el catalanitza fins que surt totalment en català. · Francesc Macià funda el partit Estat Català. · Neix la Unió de Rabassaires. · Antoni Rovira i Virgili inicia la <i>Història nacional de Catalunya</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · A Espanya, una llei estableix el subsidi de maternitat. · Cau el govern Antoni Maura-Francesc Cambó, després que Cambó hagi aconseguit implantar un nou aranzel ultraproteccionista. · La CNT, a la conferència de Saragossa, decideix retirar-se de la III Internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> · Marxa feixista sobre Roma. El rei Víctor Manuel III ofereix el càrrec de primer ministre a Mussolini. 	<ul style="list-style-type: none"> · Rainer Maria Rilke publica <i>Sonets a Orfeu</i>. · T. S. Eliot publica <i>The Waste Land</i>. · Jacinto Benavente rep el Premi Nobel de Literatura. · 1922-25: es creen les editorials Bernat Metge, Editorial Barcino, Revista de Catalunya, Fundació Bíblica catalana i Criterion. · Josep Maria de Sagarra publica <i>Cançons de taverna i oblit</i>.
1923 Maria Teresa Vernet...	<ul style="list-style-type: none"> · Lluís Companys presideix, a Barcelona, el I Congrés de la Unió de Rabassaires. · Salvador Seguí, el <i>Noi del Sucre</i>, principal dirigent de la CNT, assassinat. · La Dictadura prohibeix ensenyar el català a les escoles. 	<ul style="list-style-type: none"> · Amb el beneplàcit d'Alfons XIII, cop d'Estat que implanta la dictadura de Miguel Primo de Rivera. · La CNT declara la vaga general contra el cop d'Estat. No és secundada per la UGT i fracassa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Tropes franceses i belgues ocupen el Ruhr (fins el juliol del 1925) davant l'impagament de les indemnitzacions alemanyes. 	<ul style="list-style-type: none"> · William Butler Yeats rep el Premi Nobel de Literatura. · La Fundació Bernat Metge, patrocinada per Francesc Cambó, inicia la traducció al català dels clàssics antics. · Joan Salvat-Papasseit publica <i>La rosa als llavis</i>. · Sagarra publica <i>Cançons de rem i de vela</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1924 Presenta vuit obres als Jocs Florals de Barcelona, que tenen lloc a Tolosa de Llenguadoc (Catalunya Nord) a causa de la repressió de la dictadura de Primo de Rivera. Cap d'elles és guardonada. ⁵²	<ul style="list-style-type: none"> · Intent d'assalt a la caserna de les Drassanes de Barcelona per anarquistes. · S'inaugura la primera línia de metro a Barcelona. · Antoni Rovira i Virgili funda la <i>Revista de Catalunya</i>. · Es crea Ràdio Barcelona. 	<ul style="list-style-type: none"> · La CNT és prohibida. 	<ul style="list-style-type: none"> · A Rússia, mor Lenin i Stalin pren el poder. · Gran Bretanya i França reconeixen l'URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> · Thomas Mann publica <i>La muntanya màgica</i>. · Primer manifest surrealista, escrit per André Breton.

⁵² Els escrits presentat varen ser: «Tríptic», «Dessota, tàlem d'ametller», «Nit d'abril», «Parla d'aimat», «Dues cançons. De l'amor», «En el camí», «A Montanya [sic]» i «Les flors del ametller» (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, 1924).

9.1.2. Vernet i el seu temps, les seves novel·les (1925-1935)

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
<p>1925</p> <ul style="list-style-type: none"> · Apareix el relat «Record agredolç» a la revista <i>Art Novell</i>. · Guanya, amb <i>Maria Dolors</i>, la Segona Edició del Concurs de Novel·les convocat per «La Novel·la d'Ara». 	<ul style="list-style-type: none"> · La Dictadura suprimeix la Mancomunitat de Catalunya. · Fracassa el complot de Garraf contra el rei, que havien organitzat Jaume Comte, Miquel Badia i altres membres d'Estat Català. · Es tanca el camp del Barça per haver-s'hi xiulat l'himne espanyol. 	<ul style="list-style-type: none"> · Mor Pablo Iglesias, fundador del Partido Socialista Obrero Español (PSOE) i la UGT. 	<ul style="list-style-type: none"> · El partit feixista és proclamat únic a Itàlia. · Trotski és suspès com a comissari del poble a Rússia. 	<ul style="list-style-type: none"> · Yeats publica <i>Una visió</i>. · Francis Scott Fitzgerald publica <i>El gran Gatsby</i> · John Dos Passos publica <i>Manhattan Transfer</i>. · Rafael Alberti publica <i>Marinero en tierra..</i> · L'escriptor rossellonenc Josep Sebastià Pons publica <i>Canta perdiu</i>. · Josep Carner publica <i>El cor quiet</i>. · Publicació pòstuma de <i>Óssa menor: fi dels poemes d'avantguarda</i>, de Joan Salvat-Papasseit. · J. M. de Sagarra publica <i>Cançons de totes les hores</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
<p>1926</p> <ul style="list-style-type: none"> · Apareix el conte «Merceneta», a <i>Art Novell</i>. · Publica la seva primera novel·la, <i>Maria Dolors</i>, a l'edat de 19 anys, a «La Novel·la d'Ara». · Apareix «Vigília de Corpus» al diari <i>El Dia</i>, de Terrassa. · Apareix el relat «Alliberament» a <i>Art Novell</i>. · Torna a participar, aquesta vegada amb tres obres, als Jocs Florals de Barcelona. Cap d'elles és tampoc guardonada⁵³ 	<ul style="list-style-type: none"> · És destituïda la junta del Col·legi d'Advocats de Barcelona perquè es nega a publicar el seu anuari exclusivament en castellà. · Fracassa l'alçament militar organitzat per Francesc Macià a Prats de Molló. 	<ul style="list-style-type: none"> · Finalitza la guerra del Marroc. Abd-el-Krim es lliura a les autoritats franceses. · És detingut el general Valerià Weyler, juntament amb altres militars i civils, acusat de conspirar contra la Dictadura. 	<ul style="list-style-type: none"> · Tractat d'amistat i neutralitat germano-rus. · S'instauren règims dictatorials a Grècia, Polònia, Portugal i Lituània. · Mor l'emperador del Japó i és substituït pel seu fill, Hiro Hito. 	<ul style="list-style-type: none"> · Paul Éluard publica <i>Capital del dolor</i>.
<p>1927</p> <ul style="list-style-type: none"> · Es publiquen dues edicions d'<i>Amor Silenciosa</i>, a la Central Catalana de Publicacions, amb pròleg, molt favorable, de Josep Farran i Mayoral. · Escriu «Dues germanes», publicat posteriorment a <i>El perill</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · Rovira i Virgili funda el diari <i>La Nau</i>. · J. M. Batista i Roca organitza els Minyons de Muntanya, de caràcter declaradament nacionalista. 	<ul style="list-style-type: none"> · Es funda la Federación Anarquista Ibérica (FAI). 	<ul style="list-style-type: none"> · Stalin, a Rússia, s'apropia de tots els poders. 	<ul style="list-style-type: none"> · Surt a escena la «Generación del 27» amb motiu del tribut que es realitza a Luis de Góngora en el 300è aniversari de la seva mort. Els seus deu membres fundacionals varen ser: Jorge Guillén, Pedro Salinas, Rafael Alberti, Federico García Lorca, Dámaso Alonso, Gerardo Diego, Luis Cernuda, Vicente Aleixandre, Manuel Altolaguirre i Emilio Prados.

⁵³ Els escrits presentat varen ser: «Primera branca d'ametller florit», «L'Etern neguit» i «La Nostra Vinya». Encara prohibits, per la Dictadura, els Jocs Florals, l'entrega de premis d'aquesta segona edició —la de 1925 no s'havia pogut celebrar—, va haver de ser en privat, sense cap cerimònia pública (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, 1926).

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1928 · Publica <i>Eulàlia</i> , a Proa, l'editorial de Joan Puig i Ferrater. ⁵⁴ · Escriu la narració «Desil·lusió».	· Es funda, a Lleida, el Partit Comunista Català (PCC) amb militants procedents de l'Ateneu Enciclopèdic Popular i antics membres d'Estat Català, com Jaume Miravittles. · Antoni Rovira i Virgili funda Acció Republicana.	· Decadència de la Dictadura de Primo de Rivera després del fracàs del seu intent de legitimar-se mitjançant una Asamblea Nacional consultiva no escollida democràticament.	· És reconegut el vot de la dona al Regne Unit. · Tractat de Kellog: el signen 54 estats, que declaren refusar la guerra com a instrument de la política. · Stalin inicia, a l'URSS, el Primer Pla Quinquennal i la col·lectivització de l'agricultura.	· Bertolt Brecht com a autor i Kurt Weill com a compositor creen <i>L'òpera de tres rals</i> . · Edicions Proa, sota la direcció del novel·lista Joan Puig i Ferrater, tradueix obres cabdals de la novel·lística moderna al català. · «Manifest Groc», futurista, publicat per Salvador Dalí, Sebastià Gasch i Lluís Montanyà. · Josep Maria de Sagarra publica <i>El comte Arnau</i> .

⁵⁴ En l'exposició de l'Institut Català de les Dones (2016), al igual que en la «Biografia» de Maria Teresa Vernet publicada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (2015) sota la cura d'Abel Ramon Vidal i amb fotografies de l'arxiu d'Eulàlia Busquets, es dona com a data de publicació d'aquesta novel·la el 1929. D'altra banda, Viquipèdia (2017), dona com a data de publicació d'Eulàlia, 1927. Tanmateix, a l'edició original, hi consta: 1928

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1929 <ul style="list-style-type: none"> · Publica <i>Poesies I</i>, el primer volum de la seva obra poètica, a la col·lecció Publicacions de La Revista, fundada, el 1915, per J. M. López-Picó, com a complement de <i>La Revista</i>. · Apareix «Desil·lusió» a <i>La Revista</i>. · Escriu <i>El perill</i>.⁵⁵ · Publica traduccions de la poetessa britànica Christina Georgina Rossetti, a Proa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Antoni Rovira i Virgili crea la Fundació Valentí Almirall, de caire cultural i polític. · Exposició Internacional de Barcelona. · Neix, a Barcelona, la Hispano Olivetti. 	<ul style="list-style-type: none"> · Aldarulls estudiantils a Madrid, Barcelona i València. Es tanquen les universitats. 	<ul style="list-style-type: none"> · Trotski és expulsat de la Unió Soviètica. · S'enfonsa la Borsa de Nova York, Divendres Negre. · Comença la gran depressió econòmica als Estats Units. 	<ul style="list-style-type: none"> · Federico García Lorca publica <i>Poeta en Nueva York</i>.
1930 <ul style="list-style-type: none"> · Publica <i>El camí reprès</i> a Proa · Publica <i>El perill</i> (seguit dels relats <i>Desil·lusió</i> i <i>Dues germanes</i>) a Proa. · Publica més traduccions de poemes de Rossetti, a Proa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Joaquim Maurín, Jordi Arquer i altres comunistes dissidents de la Tercera Internacional creen el Bloc Obrer i Camperol entre el Partit Comunista de Catalunya (PCC) i la Federació Comunista Catalano-Balear. 	<ul style="list-style-type: none"> · Dimissió de Miguel Primo de Rivera. Es crea el govern provisional presidit pel general Dámaso Berenguer. · El militar Fermín Galán s'aixeca a Jaca contra la monarquia. · Pacte de Sant Sebastià entre republicans, socialistes i catalanistes d'esquerra. · Es legalitza i, poc després, passa, de nou, a la clandestinitat, la CNT. 	<ul style="list-style-type: none"> · Els nazis guanyen les eleccions alemanyes. · S'inicia una gran crisi econòmica mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> · José Ortega i Gasset publica <i>La rebelión de las masas</i>. · Sagarra publica <i>El poema de Nadal</i> i estrena l'obra <i>La corona d'espines</i>. · Riba publica <i>Segon llibre d'estances</i>.

⁵⁵ En l'esmentada exposició de l'Institut Català de les Dones, *El perill* es presenta com un recull de tres històries: «Dues germanes», «El perill» i una tercera de la que no se'ns proporciona el títol. Nogensmenys, hom pot comprovar, com es veurà més tard, que és una novel·la unitària, també coneguda com a *Tres històries*, a causa, probablement, de què compta amb tres protagonistes i de què la seva edició porta afegida el relat «Dues germanes». La realitat de *El perill* es troba ben recollida a la ja esmentada «Biografia» de Maria Teresa Vernet publicada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (2015).

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1931 <ul style="list-style-type: none"> · Publica <i>Presó oberta</i>, a Proa. · Publica <i>Poesies II</i>, el segon volum de la seva obra poètica, a la col·lecció Publicacions de La Revista, · Estada de tres mesos a París (serà evocada a <i>Estantes de París</i>, 1937). · Pronuncia la conferència «L'egoisme i les dones» al Club Femení i d'Esports de Barcelona (CFEB). · Entra a formar part de la Comissió de Cultura del CFEB. · Publica tres articles, al butlletí del CFEB, on mostra les seves inquietuds socials i culturals. 	<ul style="list-style-type: none"> · Francesc Macià torna a Catalunya. · Es forma, amb els lideratges de Macià i Companys, ERC. · ERC guanya les eleccions municipals a Catalunya. · Lluís Company proclama la República; més tard, Macià, la «República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica». · Macià forma el govern de la República Catalana (la CNT no accepta participar). · L'Estatut de Núria (d'autonomia) és referendat a Catalunya. · La CNT assoleix la màxima potència: més de la meitat d'obers de Catalunya tenen el seu carnet. · Es publica la revista <i>La dona i la llar</i>, en la qual col·labora Josep Maria Folch i Torres. · Neix la revista <i>Evolució</i>, portaveu de la Lliga Femenina Catalana per la Pau i la Llibertat. 	<ul style="list-style-type: none"> · Dimiteix el govern de Dámaso Berenguer i l'almirall Aznar forma govern. · Victòria republicana en les eleccions municipals espanyoles. · Es proclama la República i s'expatria Alfons XIII. Govern republicà provisional de Niceto Alcalá Zamora. · Manuel Azaña, cap del govern. · Alcalá Zamora, president de la República. · El govern republicà reconeix la Generalitat de Catalunya. 	<ul style="list-style-type: none"> · Moratòria Hoover: suspensió de les reparacions alemanyes i els deutes de guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> · Virginia Woolf publica <i>The Waves</i>. · Llorenç Villalonga publica <i>Mort de dama</i>. · <i>Laura a la ciutat dels sants</i>, de Miquel Llor, guanya el Premi Joan Crexells. · Sagarra estrena <i>L'hostal de la Glòria</i>. · Mor Santiago Rusiñol. · Prudenci Bertrana publica <i>L'hereu</i>, primera part de la trilogia <i>Entre la terra i els núvols</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
<p>1932</p> <ul style="list-style-type: none"> · Tradueix <i>Nocturn</i>, de Frank Swinnerton,, per a Proa. · És escollida vocal de la Junta Directiva del CFEB i presidenta del seu Departament d'Actuació Social. 	<ul style="list-style-type: none"> · Jaume Compte i d'altres independentistes es separen de l'Estat Català de Francesc Macià i creen Estat-Català-Força Separatista d'Extrema Esquerra i, després, Estat Català-Partit Proletari. · Victòria d'ERC i Unió socialista de Catalunya (USC) en les eleccions al Parlament de Catalunya. · Francesc Macià, president de la Generalitat, forma un govern monocolor d'ERC. · Alçaments obrers a la conca minera de l'Alt Llobregat. 	<ul style="list-style-type: none"> · Entra en vigor la llei del divorci. · Aixecament del general José Sanjurjo, a Sevilla i Madrid. · Les Corts Espanyoles aproven la Llei de bases de la reforma agrària. · Les Corts Espanyoles aproven, amb molts retalls, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. 	<ul style="list-style-type: none"> · Obertura, a Ginebra, de la Conferència mundial de desarmament. · Hindenburg, reelegit president de la República de Weimar. Hitler queda en segon lloc. · Victòria electoral, a França, del <i>Cartel des gauches</i>. · Els nazis guanyen les eleccions al Reichstag, amb 230 dels 608 escons. · Franklin Delano Roosevelt, elegit president dels Estats Units amb la campanya del <i>New Deal</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> · Aldous Huxley publica <i>Brave New World</i>. · Publicació del <i>Diccionari general de la llengua catalana</i>, de Pompeu Fabra. · Josep Vicens Foix i Mas publica <i>KRTU</i>. · Salvador Espriu publica <i>Laia</i>. · Segarra publica <i>Vida privada</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1933 <ul style="list-style-type: none"> · Publica <i>Final i Preludi</i> a Proa. · Apareix, a la revista <i>Clarisme</i>, una entrevista de Vernet feta per una Mercè Rodoreda que es declara obertament admiradora seva (Rodoreda, 1933). 	<ul style="list-style-type: none"> · Aixecaments anarquistes a Catalunya, Aragó i País Valencià. · Vagues, a Barcelona, de la construcció i els transports. · Crisi de l'ERC de Macià i Companys que acaba amb l'expulsió dels diputats del grup «L'opinió». · Mor Francesc Macià i el Parlament de Catalunya elegeix Lluís Companys president de la Generalitat. · La conflictivitat social arriba al màxim: al llarg de l'any, ha hagut 55 vagues a la província de Barcelona, amb una participació de 115.772 obrers, els 20% del total censat. 	<ul style="list-style-type: none"> · Aixecament de camperols, a Casas Viejas (Cadis), duríssimament reprimat. · Plebiscit per l'Estatut del País Basc. · Triomf electoral de les dretes. 	<ul style="list-style-type: none"> · Hindenburg nomena Hitler canceller del Reich alemany. · Incendi del Reichstag i inici dels camps de concentració per a "reeducar" el presos, sobretot els polítics. · Hitler obté plens poders, final de la República de Weimar. · El Congrés estatunidenc vota les lleis del <i>New-Deal</i>. · Comença, a l'URSS, la depuració amb què Stalin assassinarà els altres dirigents del Partit de Lenin i a milions de persones. · El Partit Obrer Nacionalsocialista Alemany (NSDAP), únic partit legal a Alemanya. · Alemanya abandona la Societat de Nacions. 	<ul style="list-style-type: none"> · Carles Soldevila publica <i>Valentina</i>. · Miguel Hernández publica <i>Perito en lunas</i>. · Sagarra estrena <i>El cafè de la Marina</i>. · Bartomeu Rosselló-Pòrcel publica <i>Nou poemes</i>.

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1934 · Publica <i>Les algues roges</i> . · Tradueix <i>Dues o tres Gràcies</i> , d'Aldous Huxley, per a Proa.	· Victòria de la coalició d'esquerres a les eleccions municipals. Després d'elles, la Lliga Catalana es retira del Parlament. Més tard, es reincorpora. · Fets d'octubre. La vaga general, declarada per l'Aliança Obrera no és secundada per la CNT. · Lluís Companys proclama l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola. És detingut per l'exèrcit i es suspèn l'Estatut d'Autonomia, i es decreta l'estat de guerra a Catalunya. · Mor, sota foc militar, Jaume Compte, dirigent del Partit Català Proletari —de militància sobretot barcelonina—, defensant la seva seu. · 3.400 detinguts, a Catalunya, pels Fets d'Octubre. Comencen els consells de guerra contra ells.	· Es restableix la pena de mort a Espanya. · Quart govern d'Alejandro Lerroux al qual s'incorporen tres ministres de la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA). Com a protesta, l'Aliança Obrera convoca una vaga general i s'inicia una insurrecció a Astúries, que serà reprimida per les tropes africanes de l'exèrcit sota el comandament del general Francisco Franco.	· Intent de cop d'estat de les Lligues Feixistes a França. · «Nit dels ganivets llargs» a Alemanya: purga general de l'oposició. · Mor Hindenburg i Hitler, proclamat Reichsführer, concentra la presidència del govern i de l'estat. · Comença, a la Xina, la Llarga Marxa.	· Henry Miller publica <i>Tropic of Cancer</i> . · Bartomeu Rosselló-Pòrcel publica <i>Quadern de sonets</i> .

MARIA TERESA VERNET	CATALUNYA	ESPANYA	MÓN	LITERATURA
1935 · Publica <i>Elisenda</i> a la col·lecció Quaderns literaris, fundada el 1934 i dirigida per Josep Janés i Olivé. · Mor el seu pare, Blai Vernet —mestre de la República—, quinze dies abans del veredict del Premi de novel·la Joan Crexells de 1934, que guanya amb <i>Les algues roges</i> . És la primera dona que el guanya. ⁵⁶	· Companys i la resta del govern de la Generalitat, condemnats a 30 anys de presó. · La unificació del Bloc Obrer i Camperol (BOC) i de la Esquerra Comunista (EC) dóna lloc al Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), dirigit per Joaquim Maurín i Andreu Nin. · D'un any ençà, el nombre de desocupats a Catalunya ha crescut un 30%.	· El govern de Gil Robles nomena Francisco Franco cap de l'Estat Major.	· El Sarre, territori dependent de la Societat de Nacions, vota en plebiscit la seva annexió a Alemanya.	· Federico García Lorca estrena <i>Yerma</i> . · Espriu publica <i>Ariadna al laberint grotesc</i> . · Sagarra estrena <i>La Rambla de les floristes</i> .

9.2. Vernet fora del seu temps (1936-1974)

Elisenda (1935) és la darrera novel·la i, alhora, el personatge femení més avançat de Vernet. La guerra interromprà la seva evolució i la posterior Espanya franquista no veurà ja mai més cap altre dels seus personatges femenins.

1936

- A gener, signa el document constitucional del Club de Novel·listes.
- Forma part del Premi Joan Crexells de novel·la.
- A gener i juny, publica «Estampes de París», records de la seva estada a la ciutat, l'any 1931, que, tot seguit, veurà la llum, com a llibre, l'any següent.

⁵⁶ El Premi Joan Crexells es falla entre les obres publicades en el període de l'any editorial (setembre-agost) vençut; és a dir, que el públic de l'Ateneu Barcelonès va seleccionar i proclamar guanyadora l'obra *Les algues roges*, publicada l'any anterior.

1937

- Publica *Estampes de París* a la col·lecció Biblioteca de la Rosa dels Vents (1936-1938), de l'editorial Rosa dels Vents, fundada i dirigida per Josep Janés i Olivé.
- Forma part del jurat del Premi Joan Crexells de novel·la que guanya Mercè Rodoreda amb *Aloma*.

1938

- Forma part del Premi Folguera de poesia, guanyat per Clementina Arderiu.

1956

- Apareix *Nit d'argent i altres narracions*, a l'editorial Arimany, amb algun relat seu i altres, de Rafael Tasis, Roser Grau, Lluís Jordà i Màrius Falcon.
- Apareixen esporàdicament relats seus a la revista *El Pont*.

1965

- Tradueix *Rocs de Brighton*, de Graham Greene, a l'editorial barcelonina Vergara.

1966

- Tradueix *Per una ètica humanística*, de l'alemany Erich Fromm, a la col·lecció «Biblioteca bàsica de cultura contemporània», d'Edicions 62.
- Tradueix *Invitació al vals*, de la novel·lista britànica Rosamond Nina Lehmann, a Vergara.

1967

- Apareix el relat «El descobriment» a la revista *Tele-Estel*.
- Tradueix *Retrat de l'artista adolescent*, de James Joyce, i es publica a Vergara.
- Tradueix *Contrapunt*, d'Aldous Huxley.

1974

- Mor d'una hemorràgia cerebral al seu pis del carrer Còrsega de Barcelona, gairebé sense cap ressò i la seva obra cau en l'oblit.

9.3. Vernet després de Vernet (1974-2018)

1986

- Es reedita *Les algues roges*, a l'editorial La Sal, edicions de les dones, amb introducció de Maria Campillo.
- Es publica pòstumament la seva traducció de *Contrapunt*, d'Aldous Huxley, amb pròleg de Marta Pessarrodona.

1993

- Edicions 62 torna a publicar la traducció, de 1967, de Vernet, del llibre *Retrat d'un artista adolescent*, de Joyce, presentada i revisada per Joaquim Mallafré.⁵⁷

1998

Es publica *El Club Femení i d'Esports de Barcelona, Plataforma d'Acció Cultural* amb informació sobre l'activitat de Vernet al club.⁵⁸

2006

- Es publica *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*, que enquadra la figura de Vernet en la seva generació de literates catalanes.⁵⁹
- Es publica *Les novel·listes dels anys 30: Obra narrativa i recepció*, amb un detall sobre les obres de Vernet i la resta de literates catalanes de llavors.⁶⁰

2007

- L'editorial Horsori publica *Les algues roges* dins la col·lecció Clàssiques catalanes.

⁵⁷ A la seva presentació del llibre, Mallafré escriu que Vernet «pel seu coneixement de la llengua, per la seva dedicació traductora a algunes novel·les angleses, d'Aldous Huxley i Graham Greene, i pel sentit líric i la finor psicològica que mostra en les seves pròpies obres, era una persona adequada per a traduir aquesta novel·la de Joyce» (Joyce, 1993, pàg. 7). Així mateix, fa constar «la fidelitat de la traducció» de Vernet i el «català flexible i expressiu» utilitzat, que «sona amb veu pròpia sense trair allò que Joyce hauria escrit si ho hagués fet en la nostra llengua» (*id.*).

⁵⁸ Real, 1998.

⁵⁹ Real, 2006,

⁶⁰ Real, 2007.

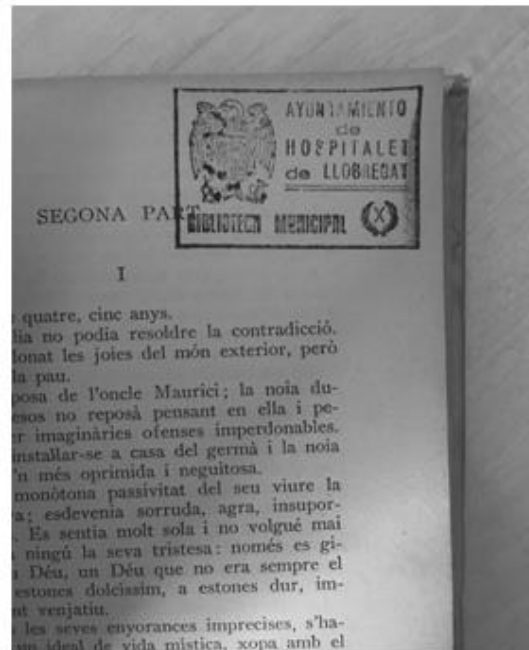
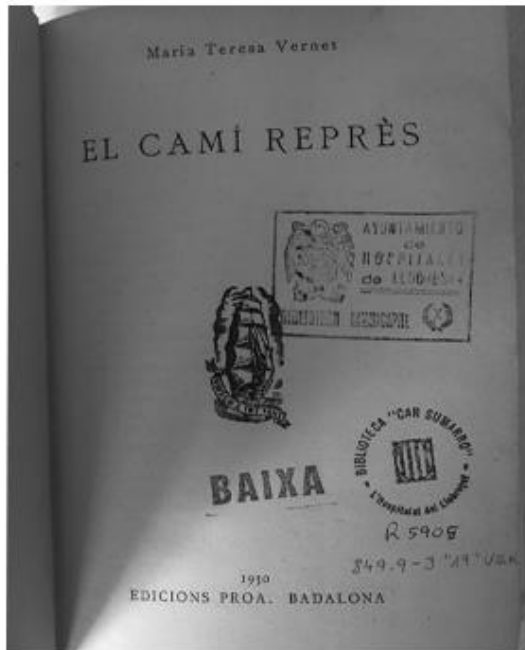
2016

· Exposició itinerant de l'Institut Català de les Dones (ICD) contra el desmemoriamment: «Maria Teresa Vernet i Real, compromís de gènere i de modernitat».⁶¹

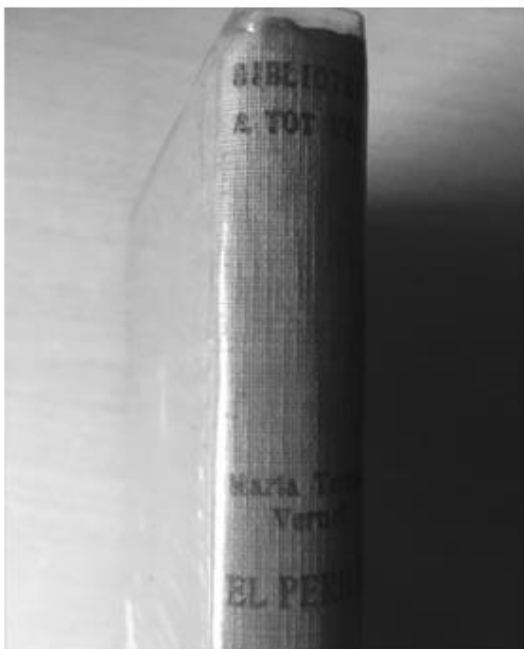
Fonts: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (1924, 1926); Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; Gran Enciclopèdia Catalana (1965); Institut Català de les Dones (2016); Viquipèdia; Wikipedia; Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Fons 6B-Jocs Florals, Sèrie III-Pliques, any 1924, documents 12, 17, 35, 40, 85, 95, 96 ; Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Fons 6B-Jocs Florals, Sèrie III-Pliques, any 1926, documents 32, 91 i 93.

⁶¹ Institut Català de les Dones, 2007.

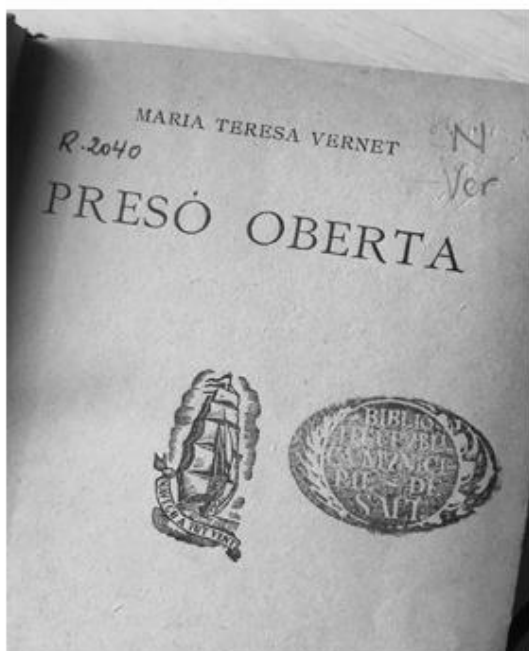
9.4. FOTOGRAFIES D'EDICIONS ORIGINALS

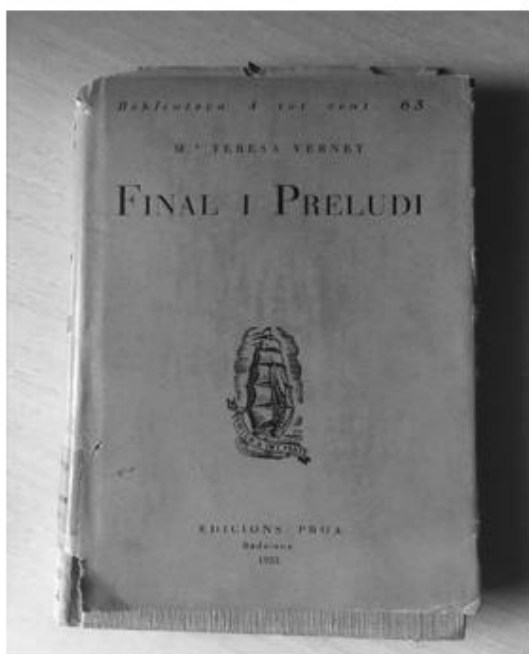
Edició de 1930 de *El camí reprès*.

Edició de 1930 de *El perill*.

Edició de 1931 de *Presó oberta*.

Edició de 1933 de *Final i preludi*.

9.5. Entrevista de Rodoreda a Vernet (16 de desembre de 1933)

(entrada i comentaris en notes a peu de pàgina de la present autora)

PARLANT AMB MARIA TERESA VERNET

Aquesta entrevista⁶² té un valor testimonial important. No tan sols perquè és l'única que conservem de Vernet i perquè està feta per Mercè Rodoreda, sinó també perquè, en ella, Vernet ens proporciona elements que ens permeten apropar-nos a la visió que tenia de la seva tasca literària. Demés, trobem informacions, més de caire personal, que ens ajuden a perfilar amb més solidesa la figura de Vernet.

RODOREDA (R.). Avui em cal dir alguna cosa d'una dona, i contar el que aquesta m'ha dit. Vull creure-ho fàcil, però se'm fa difícil. Fer un elogi a un home costa poc. De seguida estan contents. Però a una dona... —i novel·lista encara!— val a dir intel·ligent, astuta, feta a analitzar, a endevinar, a teixir...

Dius a un home: «Sou molt agradable... », i s'ho creu; o almenys, té la galanteria tan ben ensinistrada que et deixa convençuda d'haver-lo convençut. En canvi, ho dius a una dona, i, si no se't posa a riure irònicament, et deixa la sensació que allò que has dit et valia més haver-ho callat, pel senzill motiu que no és cregut... Bé, això és perdre el temps. Escriure per a no dir res, és bo per al qui escriu, mai no ho és per a aquell qui llegeix; i això fa que jo cregui que aquells que em llegeixen pensin: «Per què escriu?» però he de fugir de pensar el que pensen i creure que ningú no pensa res. Detesto els escriptors que volen fer el graciós i sembla que jo vulgui fer-lo. Prou!

Diguin el que vulguin, no hi ha dones com les catalanes. (Jo no dic què sóc). Una dona catalana, té, damunt de les altres, la superioritat de la franquesa, de la simpatia i del seny. Seny català, apte per a fer tirallongues inacabables de literatura, però que existeix i és un fet; i el que existeix no es pot negar, si hom, prou escrupolós amb el que s'anomena consciència, no vol incórrer en pecat de mentida.

Per això, perquè és catalana i barcelonina, m'ha simpatitzat Maria Teresa Vernet; i si la simpatia, especialment entre persones del mateix sexe, és recíproca, ja no cal dir com estic de satisfeta. Però val més acabar i començar la conversa, perquè avui, vaig per on no hauria d'anar.

⁶² Rodoreda, Mercè (1933).

VERNET (V.). —... barcelonina, sí... però enamorada del Camp de Tarragona. El meu pare n'és fill, i, perquè és la terra del meu pare, m'hi lliguen una colla de lligams difícils de desfer.

R. —Així us agrada la vida de fora...

V. —Oh no! —talla de pressa— anar-hi a tot estirar dues mesades... després tornar.

R. Té el rostre expressiu i uns ulls foscs de mirada noble. Jo havia llegit de Maria Teresa Vernet alguna apreciació sobre la seva persona, en intervius publicats no recordo on, en els quals es feia esment de la seva figura, del seu vestir passat de moda, del seu aire de noia d'altre temps... i res més allunyat de la veritat. El fet d'una noia [de] no maquillar-se, en lloc de fer-me-la creure més endarrerida, em fa adonar de com és d'avançada i de com es refia d'atraure no per quatre untes més o menys ben repartits, sinó per la seva personalitat i per la seva gràcia, i, si no he encertat en el mot i la veritat és que no es "refia" de res, encara més interessant; és fugir de prejudicis i d'anhels, en el fons amb un caire ridícul, que, qui els venç, es supera.⁶³

No hi ha, en Maria Teresa Vernet, ni un rastre de carrincloneria, i dic tot això ben espontàniament; no voldria que semblés elogi el que crec cert, perquè acostumo, el que no sento, a callar-ho. I m'indigna que la gent no vegi les coses tals com són, puix que no hi ha res tan agradable, enmig de tanta banalitat com corre pel món, que trobar una persona amb sentit comú i plena de naturalitat, que és, de totes, la millor gràcia. Catalaneta havia d'ésser!

R. —Fadrina?

V. —Sí.

R. —I què penseu del matrimoni?

V. —M'agrada... crec que està molt bé... però, a la meua manera de veure, crec que és un error tal com, encara avui, està instituïda la família: amb l'egoisme com a base, com a puntal més ferm. Jo crec que hauria d'haver-hi més llibertat, junt amb una educació proporcionadora (sic) d'una major responsabilitat.⁶⁴ I no parlo

⁶³ Com la Isabel i la gran majoria de les seves protagonistes, Maria Teresa Vernet optà, a la vida real, per no ser una noia superficial i no es deixava endur per la moda del maquillatge o de la roba. Preferia ser natural i conrear la seva intel·lectualitat, en comptes del seu físic. Aquesta actitud ens demostra que era una dona coherent amb les seves idees difoses per la seva literatura, tal com escriu Rodoreda, que en quedà admirada.

⁶⁴ Tot i no rebutjar la idea del matrimoni i de la família com a felicitat, Vernet en critica l'estructura tan absorbent que tendia a mostrar en la societat del seu temps. És una actitud valenta

per a mi, perquè els meus pares, han estat, i són, prou liberals amb mi. No obstant, tots haurien (o hauríem, si mai em toca el torn), de fer-nos càrrec que el fill té una vida pròpia i independent, que reclama per a ell, i, no voler-ho creure així, és un error que mena a sofriments i a disgusts innecessaris que, amb comprensió, es podrien evitar...⁶⁵

R. — ...? (sic).

V. —Què m'empenyí a escriure? Potser un motiu sentimental...

R. —Des de quant ençà?

V. —Doncs de petita, al col·legi, ja escrivia versos. Dolents. Però n'escrivia. Després alguna altra cosa... però el meu primer escrit, en forma de novel·la curta, el vaig enviar a un concurs: no va treure el primer premi, però fou escollit entre els treballs que es van publicar. Es deia *Maria Dolors* i el publicà la "Novel·la d'Ara".⁶⁶ Jo tenia, aleshores, divuit o dinou anys... en fa molts.

R. Em miro Maria Teresa Vernet, i, davant del mot "molts" no goso dir-li que en fa pocs; continua:

V. —Va seguir a la primera *Amor silenciosa*, que va publicar un editor que va plegar⁶⁷ i, més endavant, la "Proa" m'acceptà *Eulàlia*. Ja sempre més, la "Proa", m'ha anat editant...⁶⁸

R. —*Final i preludi* sortirà aviat?⁶⁹

Mentre escric això, després de la conversa, tinc *Final i preludi* al meu costat, disposada a acabar d'escriure, per tal de començar a llegir-lo.⁷⁰

V. —Sí, ja fa deu dies ben bé que vaig acabar de fer les darreres correccions i m'estranya que encara no estigui a la venda.

R. —És feixuc, oi, de corregir?

V. —Molt. Però, segons per a quines novel·les, em plau. No cal dir que, cada novel·la, cal escriure-la dues o tres vegades; però aquelles en les quals

i avançada que també concorda plenament amb la major part de les dones que protagonitzen les seves novel·les i prefigura una dona més independent.

⁶⁵ Verbigràcia, Marcel·lina a la novel·la *Presó oberta*.

⁶⁶ Vegi's la present edició. pàg. 49.

⁶⁷ Central Catalana de Publicacions. Pel que fa a la obra, *íd.*, pàg. 49-54.

⁶⁸ Edicions Proa fou fundada a Badalona, el 1928, per Josep Queralt i Clapés, i Marcel·lí Antich i Camprubí, i es desenvolupà sota la direcció literària de Joan Puig i Ferrer, que va córrer amb la publicació de la major part de les novel·les de Vernet.

Pel que fa a *Eulàlia*, *íd.* pàg. 55-61.

⁶⁹ *Íd.* pàg. 81-88.

⁷⁰ Rodoreda, en aquesta afirmació, es presenta com lectora de Vernet. Així, podem veure que l'escriptora tingué una influència innegable en la formació literària de la que esdevindria, més tard, la primera dama de les lletres catalanes.

l'assumpte admet una prosa florida, m'és un plaer de retocar passatges. Ara mateix en tinc una altra d'escrita, que fins a l'estiu segurament no sortirà, i ja espero amb il·lusió arreglar-la.⁷¹

R. —Quins divertiments us plauen?

V. —Jo no entenc per divertiments el que la gent acostuma anomenar així. Dir «vaig a divertir-me», no em significa res. He provat d'anar a tes, i sempre n'he sortit avorrida...

R. —Potser per no saber de ballar...

S'il·lumina el rostre de Maria Teresa.

V. —Sí; m'agrada i en sé, de ballar... però a fora... al poble... els balls de festa major m'entusiasmen!

Posa tanta de vehemència en els darrers mots, que jo ja veig tota una desfilada de llustrines verdes, de músics roigs i suats, de canalla avalotadora, de coets fins que fugen, d'encís de boques obertes i d'estels meravellats.

V. —Però els balls d'ací... —segueix— amb quatre nens clenxinats i lluent i buits com una carbassa... També m'agrada molt la música.⁷² Tocar el piano, tot i creure que no he nascut per a pianista. Els dits no em són prou obedients... i m'agrada el vent. Molt! —sembla que se'l senti a la cara. —Un hivern vam anar a Tarragona. El dia era clar i el cel net i la mar molt blava... Jo no crec que, després de la mar de Grècia, hi hagi cap altra mar d'una blavor tan intensa com la mar de Tarragona —li lluu l'entusiasme als ulls—. A la meva mare, el vent l'esporgueix; però aquell dia, vam sortir de casa camí enllà; ens arreceràrem a un marge i estiguérem estona i més estona mirant la mar de lluny; després tornàrem per la carena de les muntanyes; fou una sortida inoblidable, amb la ventada, freda com neu, espetegant...

R. —Única filla?

V. —Única filla.

R. —Quina sort.

V. —Per què?

R. —Tenir germans és causa, de vegades, de picabaralles i gelosies, per les preferències que els pares puguin demostrar.

⁷¹ Amb total seguretat, Vernet es referia a *Les algues roges*; *íd.*, pàg. 87-99.

⁷² Vernet mateixa es declara una melòmana, i de fet, cantava i tenia estudis de piano. Això explica les nombroses referències que es poden trobar, als seus escrits, de compositors i obres musicals.

V. —Doncs m'hauria agradat de tenir un germà.

R. —Sí, però els germans, segons he sentit a dir, tenen la germana com una nosa que els pares els enganxen al costat.

V. —Però les germanes saben més de la vida. Tenim amb qui enraonar, amb qui discutir, si voleu... però tenim una companyia.

R. —Mentre no hi ha una promesa que ho esguerri.⁷³

V. —I si la qui té promès és la germana?

R. —També és una raó. Decididament voler treure l'entrellat de certes coses és inútil.

Fa de bon riure amb Maria Teresa Vernet; avui, una de les primeres figures en la contemporània novel·la femenina; i de la joventut de la qual podem esperar més que molt.

⁷³ Resulta curiós veure com, a l'inici, aquesta és la situació de Cecília a *El perill*: es porta malament amb Helena, la promesa del seu germà petit, i també la de Raimond, a *Final i preludi*, on Agnès, la promesa, i Maria Antònia, la germana, no són, precisament, amigues.

9.6. RECORD DE VERNET A L'URBANISME BARCELONÍ: EL JARDÍ DE MARIA TERESA VERNET

Al número 14 del carrer Pintor Tapiró, al districte barceloní de Les Corts, hi ha un jardí que rep el nom de Maria Teresa Vernet. És un petit espai que fa cantonada amb el carrer Aurora Bertrana i commemora, a la seva pròpia ciutat, la tasca de l'escriptora.

Vista de satèl·lit del jardí Maria Teresa Vernet. Font: Google Maps, 2018

No obstant el nom, al jardí, no es pot trobar cap placa ni cap senyal que n'indiqui el nom, ni tampoc cap record de l'escriptora. Els mateixos veïns que hi passaven i seien reconeixien que no sabien ni com es deia aquell jardí ni qui era Vernet. Per a ells, tan sols es tractava d'un jardí anònim més del barri.

Sembla de rigor que, ni que fos, si més no, una petita inscripció, una placa indicant qui va ser Vernet, orientés la gent que visita aquest espai i donés fe, a tothom, de l'existència d'una escriptora com fou Maria Teresa Vernet.

Amor silenciosa torna al jardí de la seva autora. Font: arxiu propi.

9.7. MARIA TERESA VERNET I ELS JOCS FLORALS

Visita a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Casa de l'Ardiaca)

Maria Teresa Vernet participà en els Jocs Florals de 1924 i 1926 amb un total d'onze obres, totes poètiques. Tot i els seus esforços, la llavors molt jove escriptora —tenia tan sols disset i dinou anys respectivament— no va resultar premiada en cap dels dos certàmens.

Ens vam desplaçar a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, la Casa de l'Ardiaca, on es conserven les pliques originals enviades i alguns rastres d'informació sobre les obres presentades.

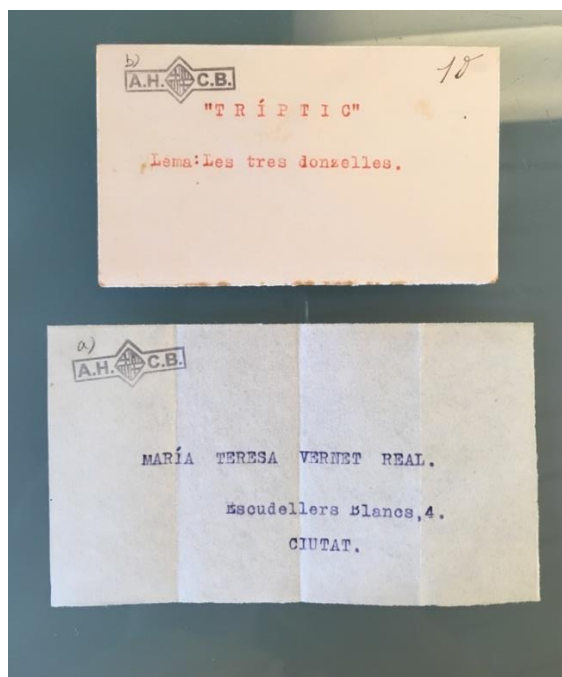
Tot i això, les anotacions genèriques efectuades per part del jurat permeten inferir que, en conformitat amb l'edat, a les darreries de l'adolescència, de la seva autora, les obres poètiques per Vernet giraven entorn de l'amor i la idealització d'aquest. Corresponen, sens dubte, a la seva primera fase de formació com a escriptora, en la que encara estava molt influïda per les novel·letes roses i rurals que, en aquells anys, circulaven per a les joves. Sorpren, de bell antuvi, trobar-hi una composició, «A montanya», que versa sobre Catalunya i el patriotisme. Cal recordar, emperò, que els tres premis —l'englantina, la viola i la flor natural— dels Jocs Florals corresponien respectivament a la pàtria, la fe i l'amor.

Sia bo, sia dolent, la perseverança de Vernet en la seva participació ens parla ensems de fins a quin punt eren importants els Jocs Florals en aquella època i de la seva vocació lírica,⁷⁴ que serví de substrat literari a la seva tasca de novel·lista professional, tan impregnada arreu de lirisme. Fou, així mateix, líric i entranyable, alhora —pren la llibertat d'afegir la present autora—, veure la lletra de Vernet en les pliques i la cura posada, per ella, en els sobres i la presentació.

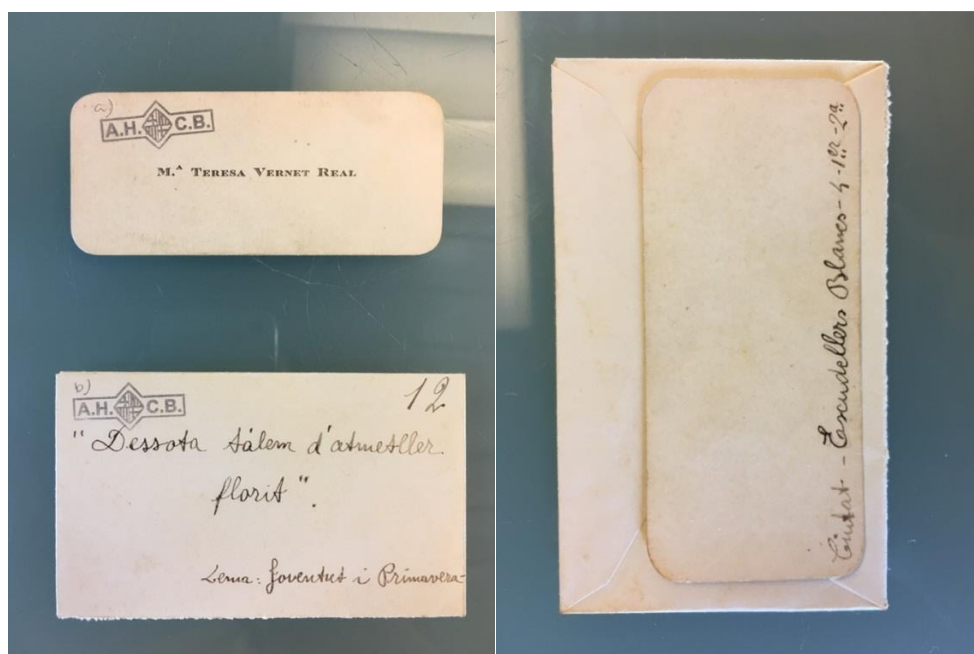
I encara direm, per acabar aquesta pinzellada anecdòtica, que igualment d'evocador resultà, topar, en la necessària revisió de les pliques de totes les obres presentades per trobar, en concret, les de Vernet, amb noms ben coneguts de la literatura i del món cultural català com ara, per citar només el més destacat, el de Josep Carner, que participà, el 1926, en els Jocs, amb dues obres: «Els resos de l'enyor» i «La tardana serenada».

⁷⁴ No oblidem l'edició, el 1929 i 1931, en dos volums, a Publicacions de La Revista, de les seves *Poesies*.

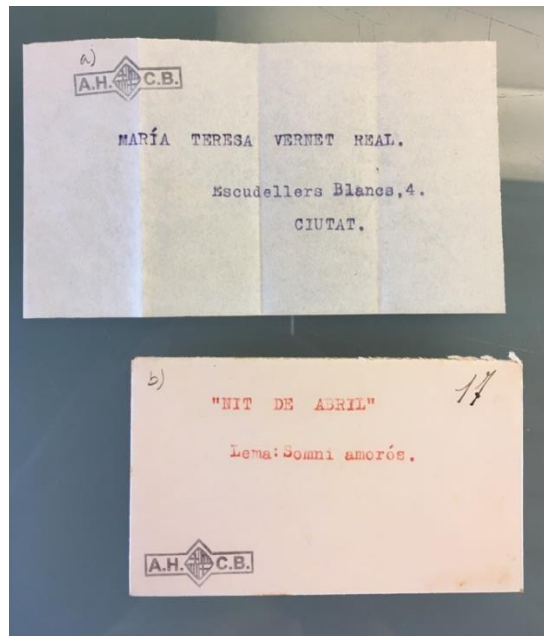
9.7.1. Jocs Florals de 1924...

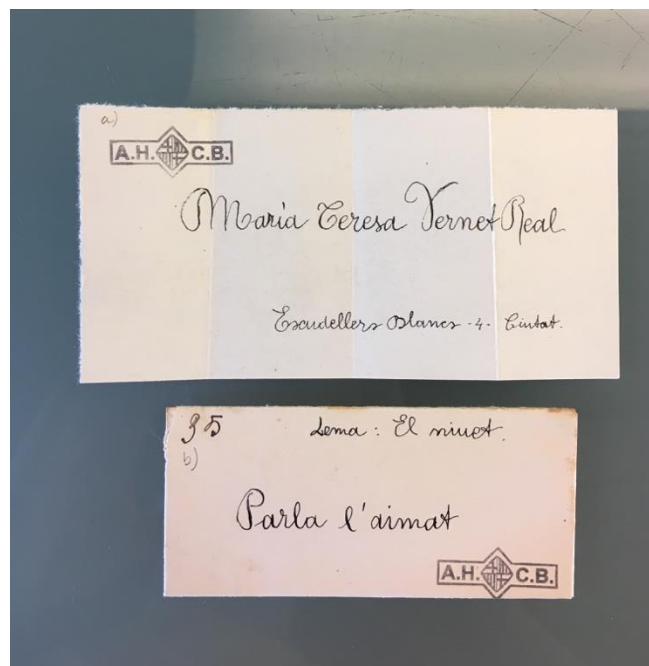
«Triptic», presentat sota el lema «Les tres donzelles».
Poesia bucòlica i popular, 6 pàgines (Vernet, 1924).

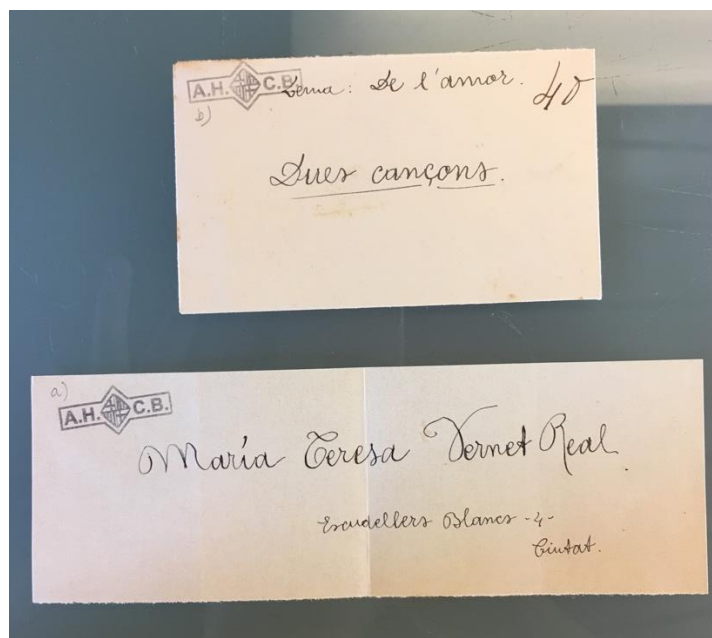
«Dessota tàlem d'atmeller florit», presentat sota el lema «Joventut i Primavera».
Poesia bucòlica i romàntica, 4 pàgines (í.d.).

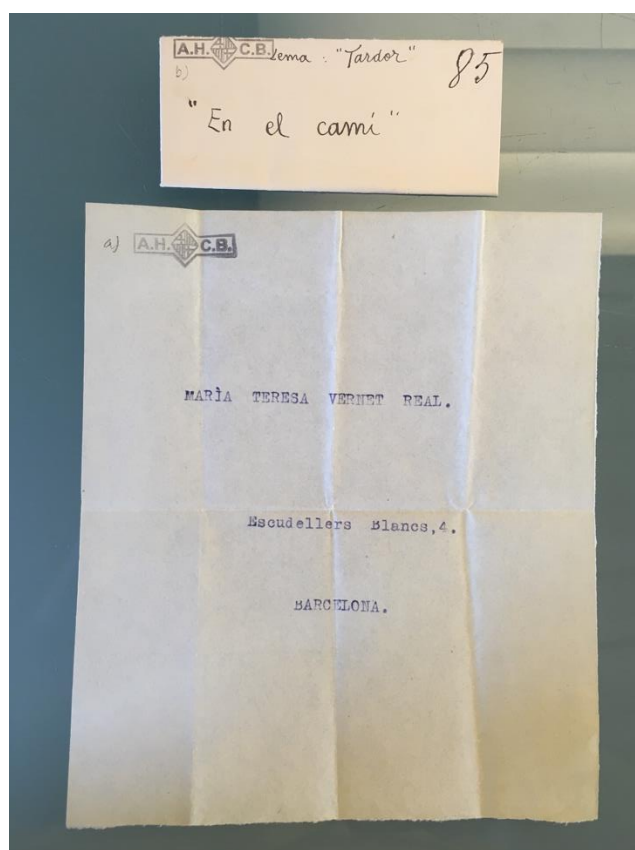
«Nit d'abril», presentat sota el lema «Somni amorós».
Poesia bucòlica i romàntica, 5 pàgines (*íd.*).

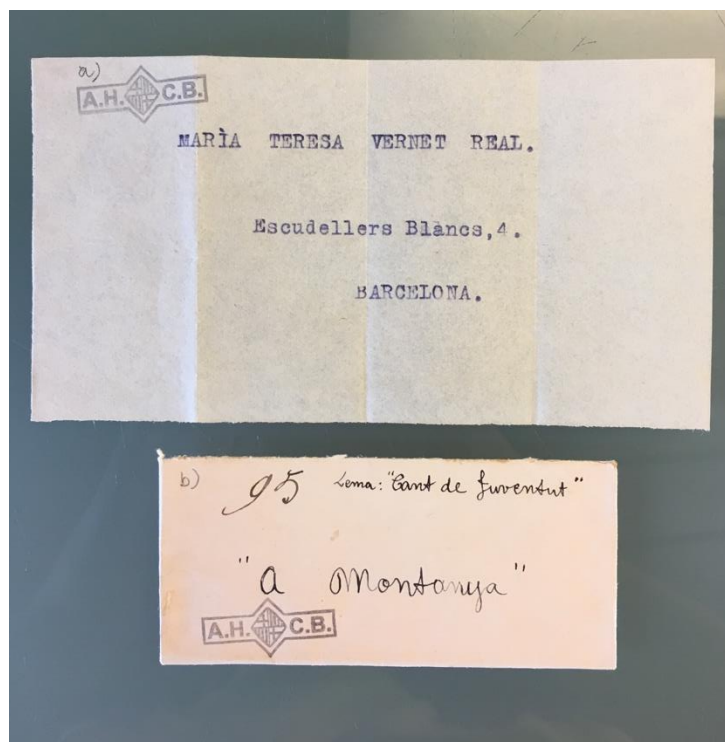
«Parla l'aimat», presentat sota el lema «El ninet».
Poesia de desamor, 3 pàgines (*íd.*).

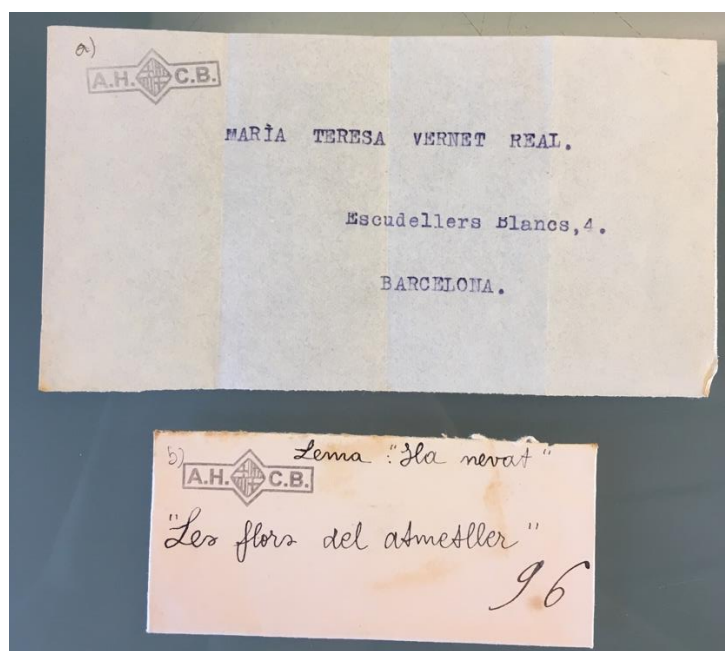
«Dues cançons», presentat sota el lema «De l'amor».
Cançó romàntica, 3 pàgines (í.d.).

«En el camí», presentat sota el lema «Tardor».
Poesia bucòlica i de desamor, 4 pàgines (í.d.).

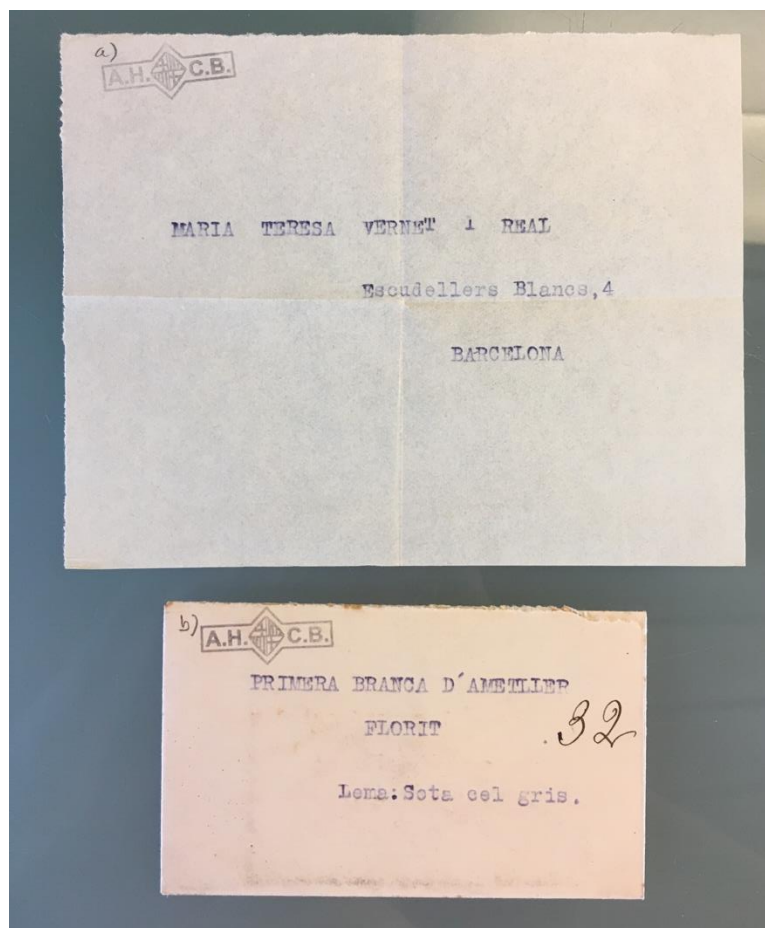

«A montanya», presentat sota el lema «Cant de joventut».
Poesia patriòtica, 2 pàgines (*íd.*).

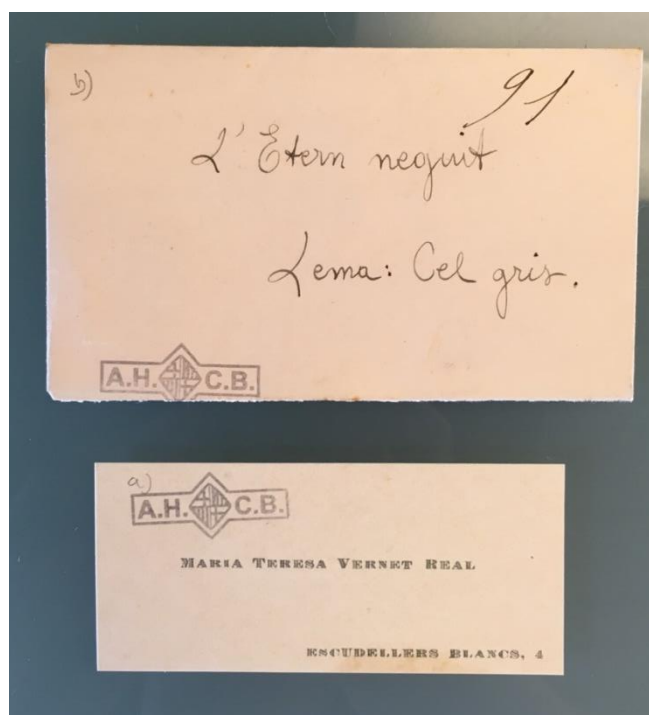

«Les flors de l'ametller», presentat sota el lema «Ha nevat».
Poesia existencialista, 2 pàgines (*íd.*).

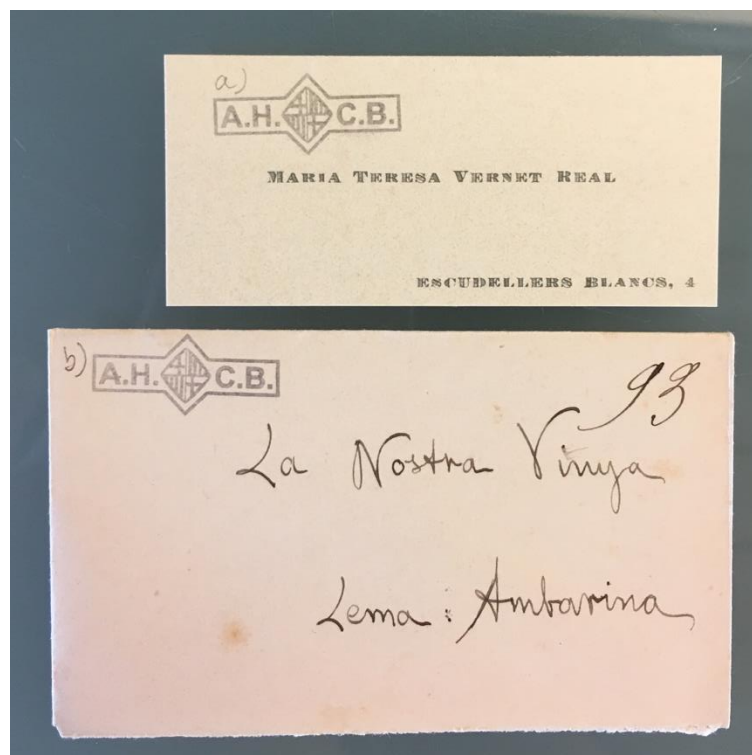
9.7.2. Jocs Florals de 1926

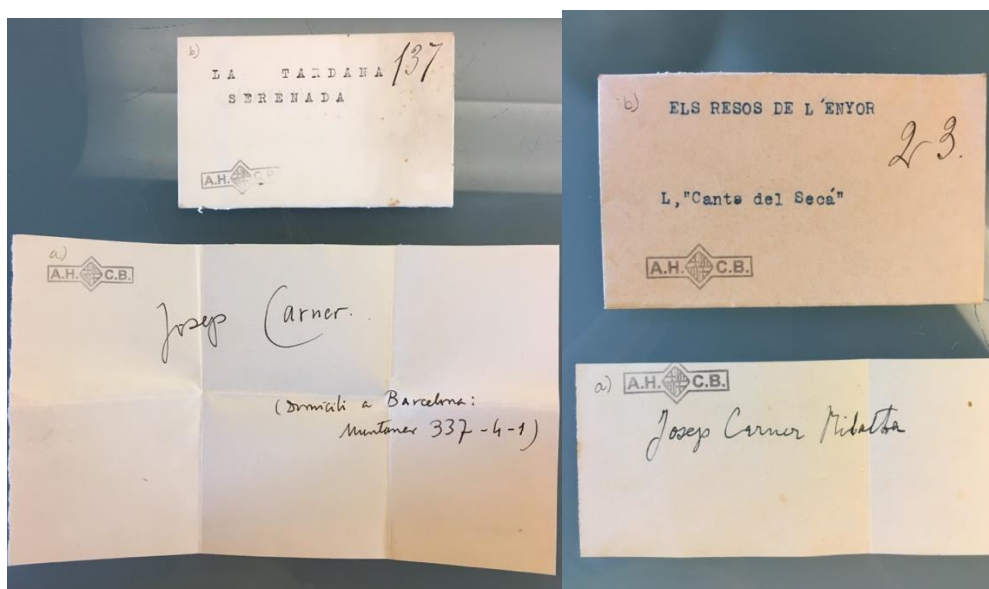
«Primera branca d'atmetller florit», presentat sota el lema «Sota el cel gris».
A partir d'aquest moment, no hi ha cap informació sobre les obres (Vernet, 1926).

«L'etern neguit», presentat sota el lema «Cel gris» (í.d.).

«La nostra vinya», presentat sota el lema «Ambarina» (í.d.).

Pliques de dues obres presentades per Josep Carner (í.d.)

9.8. «MARIA TERESA VERNET I REAL, COMPROMÍS DE GÈNERE I DE MODERNITAT» (18.07.2016-29.07.2016)

Exposició «contra la desmemòria» de l'Institut Català de les Dones

El passat 2016 tingué lloc, a la seu de l'ICD, a Barcelona, aquesta important exposició, que reivindicà, «contra la desmemòria», l'obra de Vernet en la mesura que aquesta va «consolidar el procés d'escriure sobre els canvis que estaven vivint les dones de la seva època» «tot situant el gènere en la primera línia del món literari del moment» (ICD, 2016).

Qualificant-se a si mateixa com un «homenatge a una personalitat literària de referència tant per la modernitat dels temes i per l'estil de les seves obres com per la defensa del paper que havia de jugar la dona en la normalització de la literatura catalana» (í.d.), l'exposició constituí un nou pas en el lent rescat de l'innegable valor aportat per Vernet a la literatura i l'alliberament de gènere del nostre país.

Font: ICD, 2016.

Font: *íd.*

Font: *íd.*

Compromís social i de gènere

Sabem del caràcter tímid o, si més no, reservat de Maria Teresa Vernet, ho prova el fet d'anar a ser, i sempre a la seva església, a posicionar *caute* que la seva

En tres amplexos que va publicar al butlletí del club, el *Paradís del Club Penit* i l'*Esport*, juntament amb la conferència *Exercici i salut* va anar tractant

Univers de 1931, entrà a formar part de la Comissió de Cultura i, ja al gener de 1932, fou elegida vocal de la Junta Directiva i presidenta del Departament d'Acció Social.

A banda del Club Femení, Maria Teresa Vernet va ser una de les signatúres de l'acte de constitució del Club de Novel·listes, pel gener de 1936, al costat de noms com Joan Puig i Ferrer, Xavier Benguerel, Mercè Rodoreda, Francesc Trabal o Aurora Bertrana.

Per acabar, va formar també part del jurat del premi Camells de nouel·la dels anys 1936, 1937 i en el Joaquim Folguera de 1938 com a suplent de Clementina Arderiu.

9.9. MARIA TERESA VERNET A LA PREMSA DEL SEU TEMPS

Hom pot considerar Maria Teresa Vernet la literata catalana de més èxit dels anys que van precedir la Guerra Civil. Per tant, no es fa estrany comprovar que sovintejaren les referències de la premsa a les seves obres.

Heus aquí la relació de tots els articles i notícies publicats a les revistes i diaris que fan referència a Vernet al llarg de la seva trajectòria literària:

- ROURE-TORRENT, Josep: «Maria Teresa Vernet: *Amor silenciosa*», *La Nova Revista*, núm. 3, març del 1927, pàg. 274-275.
- QUART, Pere: «*Amor silenciosa* per Maria Teresa Vernet», *Diari de Sabadell* (Sabadell), 3 de març del 1927.
- SALTOR, Octavi: «*Amor silenciosa* de Maria Teresa Vernet», *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 12 de març del 1927, ed. matí.
- OBIOLS, Armand: «*Amor silenciosa*, de Maria Teresa Vernet», *Diari de Sabadell* (Sabadell), 21 de març del 1927.
- MONTOLIU, Manuel de: «*Amor silenciosa* per Maria Teresa Vernet», *La Paraula Cristiana* (Barcelona), Any III, núm. 31, juliol del 1927, pàg. 70-72.
- GUANSÉ, Domènec: «*Eulàlia*, de Maria Teresa Vernet», *Revista de Catalunya*, Any VI, vol. X, núm. 53, gener-febrer del 1929, pàg. 90-91.
- MONTOLIU, Manuel de: «Maria Teresa Vernet, *Eulàlia*», *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 14 d'abril del 1929.
- ROMEVA, Pau: «*Eulàlia* per Maria Teresa Vernet», *La Nova Revista* (Barcelona), núm. 30, juny del 1929, pàg. 518-519.
- LEWI, Elvira Augusta: «Maria Teresa Vernet, *El camí reprès*», *El Mirador* (Sabadell), Any II, núm. 80, 7 d'agost del 1930.
- GUANSÉ, Domènec: «*El camí reprès* de Maria Teresa Vernet», *La Publicitat* (Barcelona), 20 d'agost del 1930.
- MONTOLIU, Manuel de: «Maria Teresa Vernet, *El camí reprès*», *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 9 de setembre del 1930, ed. matí.
- GASÒLIBA, Cecili: «*El camí reprès*, per Maria Teresa Vernet», *La Nau* (Barcelona), 18 de setembre del 1930.

- GUANSÉ, Domènec: «Maria Teresa Vernet, *El camí reprès*», *Revista de Catalunya* (Barcelona), Any VII, vol. XII, octubre del 1930, pàg. 182-184.
- SERRAHIMA, Maurici: «*Presó oberta* de Maria Teresa Vernet», *El Matí* (Barcelona), 13 de maig del 1931.
- GUANSÉ, Domènec: «*Presó oberta* de Maria Teresa Vernet», *La Publicitat* (Barcelona), 17 de juny del 1931.
- GUANSÉ, Domènec: «Maria Teresa Vernet. *Presó oberta*», *Revista de Catalunya* (Barcelona), Any VIII, núm. 71, juliol del 1931, pàg. 65.
- MONTOLIU, Manuel de: «Maria Teresa Vernet, *Presó oberta*», *La Veu de Catalunya* (Barcelona), 15 de gener del 1932.
- GUANSÉ, Domènec: «*Final i preludi*, de Maria Teresa Vernet», *La Publicitat* (Barcelona), 24 de gener del 1934.
- GUANSÉ, Domènec: «*Amor silenciosa*: Maria Teresa Vernet», *Revista de Catalunya*, Any IV, vol. VI, n. 34, abril del 1934, pàg. 418-419.
- JORDANA, C. A.: «Maria Teresa Vernet», *L'Opinió* (Barcelona), 14 de setembre del 1934.
- TISIS, Rafael: «Maria Teresa Vernet», dins *Una visió de conjunt de la novel·la catalana*. Barcelona: La Revista, 1935, pàg. 100-104.
- TISIS, Rafael: «Maria Teresa Vernet. *Les algues roges*», *Mirador* (Barcelona), Any VII, núm. 309, 17 de gener del 1935.
- GASÒLIBA, Cecili: «*Les algues roges* per Maria Teresa Vernet», *La Humanitat* (Barcelona), 3 març del 1935.
- JUNOY, Josep Maria: «El Premio Crexells 1934. *Les algues roges* de Maria Teresa Vernet», *La Vanguardia* (Barcelona), 3 d'abril del 1935.
- TISIS, Rafael: «Maria Teresa Vernet. Premi Crexells 1934», *Mirador* (Barcelona), Any VII, núm. 320, 4 d'abril del 1935.

A tall d'exemple, reproduïm, a continuació, comentades per la present autora, les referències que hem trobat més significatives.

AMOR SILENCIOSA, novel·la, per Maria Teresa Vernet. Pròleg de J. Farran i Mayoral.

De tot cor m'adhereixo a les paraules de felicitació i encoratjament amb què el meu car amic En Farran i Mayoral saluda la revelació del bell talent de la jove escriptora que signa aquest llibre. Estem tan acostumats a patir escriptors no solament sense estil, ans encara sense gramàtica i sense les nocions més elementals del sentit comú aplicat al llenguatge, que és una cosa de repicar a festa cada vegada que una nova ploma ve a destil·lar en la nostra llengua literària el triple raig de la lògica, de la gramàtica i del bon gust, sense el qual no hi ha ni hi pot haver sana literatura. Maria Teresa Vernet ens sorprèn en aquesta novel·la, com ens sorprengué ja en el seu petit assaig anterior, *Maria-Dolors*, amb unes gràcies de llenguatge i d'estil que, donada la joveníssima edat de la nostra gentil poetessa, ens fan pensar un cop més en la gran veritat que tanca el conegut aforisme: el poeta neix. No m'entretindrè ara a enumerar aquestes gràcies. Ho ha fet ja amb la maestría crítica en ell habitual el distingit prologuista i a ell remeto el lector que desitgi informar-se dels títols positius amb què la jove escriptora fa entrada en la nostra literatura. Sols vull reproduir un paràgraf del pròleg, on les gràcies d'aquest estil són bellament resumides: "Amb gest negligent, qui vol i dol, anàvem a la primera plana del llibre. La primera frase neta, llisa, vivent, ens fa llegir la segona; la segona ens fa obrir els ulls (l'avinentesa ja fa una llum de somris) i ens diem: "Heus ací una prosa ben escrita"; ja ens penetra la insòlita harmonia de la frase, la concentrada i mesurada expressivitat i aquell—qualificat raríssim entre nosaltres—clar destriament de les idees, de les imatges, i dels esdeveniments, l'ordre pertot que només sap establir una intel·ligència afinada i poderosa...".

Pau Romeva escrivia una crítica d'*Eulàlia*, el juny de 1929, a *La Nova Revista*. Augurava a l'autora «un gran futur com a novel·lista» i en lloava «la seva sensibilitat poètica i seu el domini del llenguatge». Com a afegitó, afirmava que les lleugeres imperfeccions de les seves novel·les anteriors, «quasi adolescents» —així les anomena—, s'havien corregit a *Eulàlia* i es mostrava segur de què llegiria «obres cabdals» de Vernet (Romeva, 1929).

Manuel de Montoliu escriu a *La Paraula Cristiana*, el juliol de 1927, que *Amor silenciosa* és una novel·la «sentimental sense sentimentalismes». La lloa molt i li dona la raó al seu amic Farran i Mayoral en el pròleg en què aquest afirma que Vernet esdevindrà una gran literata. Fa honors a «l'estil acurat, a la bellesa del llenguatge, a la història ben tramada i ponderada, i a la llengua de l'obra» (De Montoliu, 1927).

Eulàlia

per Maria Teresa VERNET

Pocs escriptors hem vist entre nosaltres que facin llur camí amb una petja tan ferma i segura com Maria Teresa Vernet. Des de «Maria Dolors» passant per «Amor Silenciosa» a aquesta «Eulàlia» que acabem de llegir, cada obra seva marca un progrés sensible i la conquesta definitiva d'una nova posició. Maria Teresa Vernet no té vacil·lacions. Començà molt d'hora, quan, com qui diu, encara no havia sortit de l'adolescència, amb els defectes inevitables dels seus pocs anys i amb encerts que denunciaven ja les qualitats alhora sòlides i brillants que són la base de la seva personalitat. D'allavors ençà, els defectes s'han anat reduint, les qualitats s'han anat afinant, i avui l'escriptora, joveníssima, molt lluny encara d'aquell punt de maduresa on convergeixen les ensenyances de la vida, ja pot resistir dignament la comparança amb els millors autors nostres.

Dotada d'un temperament exquisit de poeta, sent d'una manera vivíssima la suggestió del paisatge i l'expressa amb una riquesa d'imatges plenes de llum i de contrast que a les seves primeres obres prenia massa espai en detriment de l'acció, fent que la novel·la tingués més aviat el caràcter d'un poema en prosa.

En «Eulàlia» el conjunt és molt més harmònic; l'acció és més viva, més animada i complexa i la descripció reduïda més dintre els seus límits naturals sembla assolir per aquest mateix esforç de contenció, un grau encara major de força suggestiva. A part d'aquest guany d'equilibri i ponderació remarcuem en «Eulàlia» un molt més gran acostament a la realitat. Maria Teresa Vernet és encara massa jove, per saber per experiència moltes coses

ELS LLIBRES

VERNET, Maria Teresa.—"El camí reprès". - Biblioteca A tot Vent, 1930.

Amb "El camí reprès" Maria Teresa Vernet abandona decididament la novel·la poemàtica per acabar-se amb la novel·la psicològica. Alhora amb un gran tacte i amb molta finesa d'esperit aborda el tema de les reaccions d'una adolescent afinada, davant de l'amor pressentit de primer com alguna cosa d'inefable, i en-trevist, després amb tota la seva brutalitat. Maria Teresa Vernet no crea certament un gran caràcter. Veiem la seva protagonista com una boira indecisa i fructuant. Però copsa, en canvi, molts aspectes generals de l'ànima adolescent, fa troballes psicològiques realment subtils, pinta amb una gràcia poètica no exempta, en molts moments, de veritat, les il·lusions dels esperits juvenils, les seves ànsies vagues de tendresa, els seus entusiasmes i les seves defallències. Moltes pàgines fan una autèntica olor de Primavera i deixen traspuar els neguits que la primavera encomana a la sang.

Domènec Guansé, l'octubre de 1930, a *Revista de Catalunya*, parla de *El camí reprès* titllant-la de «novel·la amb encerts, però a la qual també se li poden trobar encara faltes». Admira la «finesa de tacte en l'estil» i aplaudeix «el pas a la novel·la psicològica» de l'autora, mes remarca que es tracta d'una obra amb «massa floritura» i «massa decoració». No obstant això, Guansé en treu una lectura positiva de la lectura i la recomana (Guansé, 1930).

Elvira A. Lewi, una altra de les escriptores de gènere de la Catalunya d'abans de la Guerra Civil (vegi's la present edició, pàg. 27), l'agost del 1930, publicava a *El Mirador* una ressenya molt favorable a l'obra. *El camí reprès* i lloava de Vernet «l'equilibri de la seva prosa, la lluminositat de les seves paraules i aquesta manera de fer catalana pròpia, sense calcs d'arguments o estils d'autors estrangers». A més a més, en sintonia amb l'opinió general de la crítica, qualificava la novel·la «d'optimista en confrontació amb tot el pessimisme dels autors contemporanis internacionals» de Vernet (Lewi, 1930).

MARIA TERESA VERNET: «El camí reprès», «El perill»
(Edicions PROA)

del gust d'escollir l'altre i tanca i d'escampar el pessimisme que sembla, avui, infundir una malaltia general la nova generació que neix, a marcar un pas més endavant, és a dir, una empenya diferent i nova en la literatura.

La personalitat d'aquesta escriptora ens és un espurament per als que desitgem veure aquest camí expedit i ens produeix una sensació de descanç, de repòs, d'optimisme inexpressable; recer d'alleujament entre els llibres d'assumptes adaptador que ens arriben de tot arreu.

Maria Teresa Vernet posseeix, a més a més de les seves altres condicions, un optimisme que és la base del seu estil ample i clar, gona estrident. Potser és a causa d'aquest seu estil que en els llibres i episodis de què es componen els seus dos darrers llibres: *El camí reprès* i *El perill*, es troba un sabor de coses agradables, potser un sic uníson, com el que ens inspira les tules delicades de Corot.

I és que aquesta autora, mita la seva manera lluminosa de veure brillar els objectes, els transforma i els valora, amb aquell esperit tan seu i que ja hem definit, i en referències als fets i episodis possem de seguida a llur costat els seus diversos personatges, polits cada un dintre el seu escenari particular. Podrà no convèncer a la realitat: no ens importa. L'essencial és que

L'autor rus ens ha presentat indubtablement una altra forma de veure les persones, forma depriment, d'estretor; però ens ho aporta com un descobriment, nos ho aporta la llum del qual es reflecteix en un pèlag on no pots escriptores han begut de les seves aigües. I potser existeix de debò aquest mínim levantal per aquest autor, en la vida de cada dia o en el temperament de cadascú? Ho sabem, potser, abans que el mateix Dostoievski ens fos adonar de la seva existència? D'altra banda, tots els autors, als quals d'una manera o altra donem ara el títol de descobridors de noves emocions, han aportat nous i preciosos mers l'existència dels quals abans d'ella no era el sospitós; i és que són creadors, que han sabut fer art amb una primera matèria pròpia: la humanitat, que proporciona sempre models diferents.

Però qui els discuteix l'existència del món que inventaren? Ningú, és clar. El novel·lista és lliure de fer i desfer i de fer les coses més invencibles, per damunt de la nostra realitat i lògica limitades, i aquest sigui tal vegada el cas de Maria Teresa Vernet, que el seu aspecte ample i sa de veure les coses.

Tot això és el que hem de tenir present en la seva novel·la *El camí reprès*.

A més a més, a l'escriptor li és natural tot caprici. Però podem a consciència anomenar caprici que Maria Teresa Vernet ens presenti un altre aspecte completament distint del que fins ara hem conegut, en la seva altra novel·la *Eulàlia*? Tal vegada no. No deixem de recordar, però, que totes les matisacions d'aquella eren fortes, eren lògiques, a la nostra manera de veure. Era humana de cap a peu, i això ja ens basta.

En *El camí reprès*, els seus matisos propis s'allunyen quicòm d'aquesta condició especial amb què s'havia revelat amb aquella altra novel·la. En aquest darrer llibre, en canvi, ve a compensar-ho un effort que radica en el seu personatge principal que aquesta autora ens presenta: figura de dona, la qual trobem sincera perquè correspon a la vegada a l'ambient que l'envolta i amb el que veiem sovint al nostre voltant. És veritablement el fruit gonal de la cultura incipient que aquí possem, per acabar d'afinar encara, necessitada de molt treball i d'una atenció seriosa. Causa per què comprem tota els successos que li calen, característics del seu medi ambient. Vida de dona sense transcendental importància, que podem dividir en dues etapes, la primera plena d'una força de bon ús i en el fons inconscient, sincer retrat de l'adolescent que no posseeix cap altra vida interior que la produïda per un sentiment que més tard es conecia, en la seva segona etapa, en un mitjà per a claudir de la novel·la un final solista o desagradable.

No considerem, doncs, un caprici de Maria Teresa Vernet sortir-se d'això que denominem un llibre soament humà, un llibre natural, com a tots, en veure els seus personatges de la manera que els veia. Ho veia el clia no origina convecció de la possible existència dels seus tipus i del lloc en poden moure's. Ella crea sensiblement dis-

VERNET, Maria Teresa.—«Presó oberta».—Biblioteca A tot vent.

Amb aquesta nova producció Maria Teresa Vernet ens mostra més encara que amb la seva producció anterior posseir un vigorós temperament de novel·lista. Un gran caràcter hi és estudiat audaciosament. El d'un home al qual el fanatisme religiós arriba a fer eixut de tendresa, arriba a fer-li considerar la dona com un motiu constant de pecat. Aquest sentiment el porta a fer successivament desgraciades la muller i la filla. És, però, creient que cerca la perfecció que aquesta natura ferotge deslliura el mal i les tenebres. Altrament l'autora no es mostra gens partidista en la creació d'aquests caràcters, ans els fa desenvolupar i créixer, diriem, d'una manera biològica. Tots ells—com en la vida—tenen raó des de la seva particular manera d'ésser. Tots volen realitzar-se ells mateixos. I d'ací el drama, la topada.

L'autor té traça a mantenir l'acció tivant, per un interès dramàtic, i la narra amb una prosa flexible i graciosa que no és exenta en certs moments—encara que aquesta no sigui la seva principal qualitat—de nervi i vigoria. Diríem que Maria Teresa Vernet amb la seva nova producció, ha tractat de lligar la fortitud i la gràcia.—D. G.

El juliol del 1931, Guansé tornava a ressenyar Vernet a *La Revista de Catalunya*, aquest cop amb motiu de l'obra *Presó oberta*. Destaca «el gran equilibri aconseguit entre la tensió dramàtica en el clímax» i «la dolcesa quan s'escau de l'estil» de la jove escriptora. (Guansé, 1931).

ALPHA.

LES ALGUES ROGES, per Maria Teresa Vernet. — Biblioteca «A Tot Vent». Edicions «Proa»

Des de les seves primeres obres vàrem creure en el temperament novellístic de Maria Teresa Vernet, i diem temperament novellístic en l'accepció de radioactivitat que s'aplica al tori i a l'urani per llur qualitat natural de radiar espontàniament partícules de llur ésser. Però cal tenir en compte que el temperament novellístic no és altra cosa sinó un do, i un do alié del tot a l'habilitat literària, «métier» de fer una novel·la.

La coincidència d'aquest do amb el tal «métier», és la reeixida de l'obra d'art. Per haver-la ja assolida en «Eulàlia» i en «El perill», Maria Teresa Vernet ens féu esperar en una obra immediata, si no la pròpia superació, almenys la confirmació de les qualitats ja albirades en ella de força expositiva, concepció profunda, inquisició psicològica i sanitosa valentia per a penetrar de dret fins als estrats on s'escondeix l'ànima femenina en un embolcall de reflexos, difícils de destriar pel sexe que projecta damunt de l'agutzada sensibilitat de la dona el fluid trasbalsador dels seus instints i passions.

Amb tot i no mancar-hi art en

Gasòliba, el març de 1935, publicava a *La Humanitat* una ressenya de *Les algues roges* no del tot favorable: encara que en reconeixia «l'excel·lència de la ploma i la bellesa de l'estil de Vernet», afirmava rotund que a la novel·la «li faltava quelcom»; que «tenia tots els elements però es quedava interrompuda just en el punt en què vertaderament podia fer-se excelsa» (Gasòliba, 1935).

10. LLISTAT D'ABREVIACIONS

- AC: Acció Catalana
- AR: Aliança Revolucionària
- CFEB: Club Femení i d'Esport de Barcelona
- CNT: Confederación Nacional del Trabajo
- EC: Estat Català
- ERC: Esquerra Republicana de Catalunya
- FUFEE: Front Únic Femení Esquerrista
- GELCC: Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC) de la Universitat Autònoma de Barcelona (2009)
- ICD: Institut Carlà de les Dones.
- POUM: Partit Obrer d'Unificació Marxista
- PRR: Partido Republicano Radical
- PSOE: Partido Socialista Obrero Español
- UAB: Universitat Autònoma de Barcelona
- UGT: Unión General de Trabajadores.
- WSPU: Women's Social and Politic Union